APOLOGIA
PRO IVRAMENTO
Fidelitatis.

James I

PRIMVM QVIDEM ANONYMOS: NVNC VERO AB IPSO AVCTORE, Sereniſſimo ac Potentiſs. Principe, IACOBO, DEI gratiâ, MAGNÆ BRITANNIÆ, Franciæ, & Hiberniæ Rege, FIDEI Defenſore, denuò edita.

CVI PRÆMISSA EST PRÆFATIO MONITORIA, SAcratiſs. Cæſarí RODOLPHO II. Semper Auguſto, Cæteríſque Chriſtiani Orbis Sereniſs. ac Potentiſs. Monarchis ac Regibus: Illuſtriſs. Celſiſſimíſq; Liberis Principibus, Rebus publicis atque Ordinibus inſcripta, eodem Auctore.

Pſal. 2. Verſ. 10.

Et nunc Reges intelligite; erudimini qui iudicatis terram.

Rom. 14. Verſ. 13.

Non ergo ampliùs inuicem iudicemus: Sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel ſcandalum.

Nunc de nouo
Ad exemplar, Londini apud Iohannem Norton impreſſum, edita.

HAGÆ-COMITIS.
Excudebat Hillebrandus Iacobi, Illuſtriſſimorum Ordinum Typographus ordinarius. 1609.

SACRATISSIMO ATQVE INVICTISSIMO PRINCIPI AC DOMINO RODOLPHO II. ROM. IMP. Semper AVGVSTO;

SERENISSIMIS ATQVE POTENTISSIMIS CHRISTIANI ORBIS Monarchis ac Regibus;

ILLVSTRISSIMIS CELSISSIMISQVE LIBERIS PRINCIPIBVS, REBVS PVBLICIS atque Ordinibus.

FRATRIBVS, CONSANGVINEIS, AFFINIBVS, FŒDERATIS, atque Amicis Chariſſimis,

IACOBVS

IACOBVS,
DEI GRATIA, MAGNÆ
BRITANNIÆ, FRANCIÆ,
ET HIBERNIÆ
REX,

FIDEI *Verè Christianæ, Catholicæ,*
APOSTOLICÆ, VETERISQVE
ac Primitiuæ Eccleſiæ, tot Epiſcoporum,
aliorúmque Fidelium Martyrij gloriâ
coronatorum ſanguine illuſtris,
Propagator, ac Defenſor:

IN CHRISTO IESV,
omnium noſtrûm SERVATORE ac
MEDIATORE vnico; SALV-
TEM Fœlicitatémque
perpetuam.

SACRA

SACRATISSIME ATQVE INVICTISSIME IMPERATOR: SERENISSIMI POTENTISSIMIQVE REGES: ILLVSTRISSIMI CELSISSIMIQVE PRINCIPES: INCLYTI ORDINES, FRATRES, CONSANGVINEI, AFFINES, FŒDERATI ATQVE AMICI CHARISSIMI.

VOBIS, ad quos iure ac merito pertinet, conſecro, dedicóque Monitoriam hanc meam Præfationem, quam Apologiæ pro Iuramento fidelitatis iam ſecundùm editæ, viſum eſt præfigere. Cauſſa enim communis agitur, & quæ ad ius dignitatémque pertinet omnium non modò Regum, ſed aliorum etiam quibuſcunque ſuprema eſt à Deo rerum Ciuilium demandata poteſtas. Quòd ſi in omni ſocietate, ſiue vniuerſitate ciuiũ, ſiue opificum collegijs, vnicuique ea cura eſt, ne quid ex illius communitatis, cui fidem dedit, priuilegijs delibetur; omnéſque adeò communem

agi rem existimantes coïtione facta cuiuis se periculo potiùs obijciunt, quàm vt vel tantillum de immunitatibus suis detrahi patiantur: si tenuioris, inquam, fortunæ hominibus tantus insedit animorum ardor, tanta tuendorum iurium & priuilegiorum sollicitudo, vt iniuriam, vel infimo cuique illatam, omnes ad se pertinere putent; quid nobis in pari caussa faciendum, quos Deus in altissimo dignitatis gradu, quasi suos Vicarios & Legatos ad exercenda iudicia, in suo solio collocauit?

Quæ me ratio impulit, vt rem vobis exponerem, quæ non tam propriè me attingit, quàm ad vires auctoritatis nostræ (de Regibus generatim loquor) debilitandas, & iura conuellenda, aditum patefacit. Cùm autem Pronunciatum sit, non omnium modò gentium ordinúmque moribus inuiolatè receptum, sed & iuris Ciuilis, quo maxima pars orbis Christiani regitur, auctoritate comprobatum, vt æquas in disceptando partes obtineant, qui consimilem fouent caussam: quanto magis vestrá hoc interest quod nunc agitur, cùm non in pari aut simili, sed eâdem prorsus caussâ versemini; quàm vnà mecum omnes aut fouetis aut saltem fouere debetis? Quoniam igitur vna eadémque omnium est caussa, cùm Ciuilia, tum Municipalia omnium populorum iura concedunt, monéntque, vt simul ad patrocinium coëant, quos eadem caussa, & vnum discrimen coniungit. Quin & ipse Naturæ sensus hoc docet, quod Poëta cecinit:

ecquid

——————— ecquid
Ad te pòst paulò ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet.

Expergiſsimini igitur, dum tempus eſt, & licet, neque ſinite ſomno diuturniore incîdi in ſingulis, ad ruinam vniuerſorum, auctoritatis veſtræ neruos; qui iunctis viribus complicati, velut in laqueum excreſcerent tam validum, vt ſi hoſtis eum rumpere pertendat, cum Achitophele potiùs ſuffocetur, quàm perfringendo poſsit euadere. Nunc dum ſinguli pugnant, vniuerſi vincuntur.

Quod autem ad Apologiam attinet, certè mihi viſum non fuit, vt cùm primùm eſt edita, frontem eius nomine meo inſignirem; neque ea tamen mente, vt eam aliquando eiurarem. Satis inſidebat animo, quod excerptum ex Scripturis in Præfatione ad Lectorem in ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΔΩΡΟΝ *inſerui;* Nihil tam occultum eſſe, quod non aliquando reuelabitur: *quo in loco ſum pollicitus (nec auſpice Deo datæ fidei deero) nihil me in ſecretiſsimis penetralibus facturum, quod, ſi foras ſit prolatum, poſsit mihi ruboris pudoríſue neceſsitatem afferre.*

Apologiam ſanè meam ſuppreſſo auctoris nomine primùm emiſi, cùm hoc mihi conſilium duabus potiſsimùm de cauſsis placuiſſet. Prior erat, ipſius rei de qua agebatur argumentum; altera, hominum quibuſcum negotium erat conditio. Res

enim & materia scribèndi, ad quam accingebar, tractatus erat argumentis & quæstionibus Theologicis plenus, quibus iusiurandum fidelitatis ab eorum, qui in illud scripserant, calumnijs asserebam. Mihi autem penè indignum videbatur nomen Regium libris eiusmodi, qui scholasticas disputationes continent, præfigi; cùm potiùs è Maiestate nostra sit Edicta & Decreta scribere. Nam neque me Pontifice vlla ex parte inferiorem esse credo, (pace illius dixerim) quem eâdem ratione Censores meæ Apologiæ excusant: eum quippe Breuia strictim & præcisè conscripsisse; nec aut rationes aut argumenta addidisse; quòd non sit illius disputare, sed iudicare atque decernere.

Altera tacendi nominis ratio mihi fuit, eorum conditio cum quibus ad disceptandum descendebam. Quanquam enim paucis Pontificia Breuia notabam, mihi tamen id præcipuè laboris dederam, vt Bellarmini literas ad Blackuellum refellerem. Neque verò mihi vnquam persuasi, tantum esse in purpura Cardinalitia dignitatis, vt occurrere Regio fulgori par ac æmula, & velut æquali Maiestate cum eo possit ad certamen componi. Nam & multa millia in subditis habeo, qui splendore natalium Bellarmino non concedant: & hanc illius Ecclesiasticam dignitatem, Cardinalatum inquam, nescio quo loco, aut precio habeã, siue ad Scripturarum auctoritatem, siue ad Imperatorum Constitutiones expendam: cùm sit nihil

aliud

aliud, quàm noua Paparum inſtitutio, quam in immenſum excreſcere deceſſorum noſtrorum, Regum inquam, qui his aliquot ſæculis rem Chriſtianam rexerunt, mollis, & ad omnia Pontifici conniuens lenitas permiſit. Sed & quanquam Apologiæ meum nomen non præſcripſi, nihilominus veſtrûm aliquot, ad quos hoc quod agitur potiſſimùm ſpectat, Fratres & Conſanguinei mei chariſſimi, ex Legatis ſuis reſcire potuerunt, me, nihil diſſimulato nomine, cùm primùm ille liber prodiiſſet, ijs aliquot exemplaria obtuliſſe, auctorémque palàm eſſe profeſſum. Anglus item Paragraphiſta, vel potiùs petulans ille atque perverſus Parſonius (quandoquidem ſuo illo P. tantopere delectatur) rectè verèque animaduertit, mea inſignia ipſi fronti voluminis præpoſita fuiſſe: quod haud temere fit in libris, quos priuati homines euulgant. Vnde facile eſt ipſius malam mentem arguere, qui vt in me inuehatur atrociùs, Auctoris ignorationem prætendit. Nunc verò quum animaduertam, licet ab Apologia nomen meum abſtinuerim, Cenſores tamen meos nihilo mitiores factos, calamum à conuitiorum plaustris non abſtinuiſſe: (nec enim pepercerunt in me inclementer dicere, modò nominatim ac directè, modò obliquè Auctorem exagitando) iam omnino maturum eſt velum exuere, nec dubitanter aut furtim meos fœtus agnoſcere, tanquam pudendos & exponẽdos produxiſſem. Sed vt melius totius quæſtionis vim ac rationẽ percipere poſſitis,

à principio omnia repetenda sunt, & quibus initijs ac fundamentis hæc tanta controuersia excitata est.

Horrenda illa & prodigiosa coniuratio, quæ per tormentarij pulueris impetum destinabatur, de cuius flagitij immanitate nulla vnquam ætas conticesceret, (quanquam illius mentio tam sæpe repetita mitem ac misericordem Parsonij animum perfodiat) non in me tantùm meósque posteros inita, publicos etiam Regni Ordines euertere ac delere instituerat; nec alij tanti facinoris auctores, quàm Papistæ aliquot, præpostero suæ religionis subuehendæ zelo, ad hanc immanitatem inducti. Ex ijs nonnulli tantâ pertinaciâ obstinauerant scelus, vt nec in supremo vitæ articulo detestarentur suum crimen, supremísque verbis, & penè superueniente morte præcisis, reos se vllius flagitij confiteri abnuerent, aut petere cogitati facinoris veniam, nisi priùs Romana Ecclesia, hoc tantæ coniurationis consilium, suâ sententiâ damnauisset. Nec multò post innotuit, non paucos ex meorum subditorum numero, qui Romanam religionem profitentur, omnis conditionis atque sexus, alios domi, alios foris & apud gentes exteras, confusa & obscura significatione resciuisse, magnum aliquid, quo Romanæ Ecclesiæ vtilitas promoueretur, in id coëuntium Ordinum tempus comparari: quanquam illis, ne vulgata res secretum omne perderet, destinatæ rei modus, ac consiliorum ratio nequa-

nequaquam proderetur. Sed & certæ precationum formulæ conceptæ, & à multis vſurpatæ, quibus proſperos ſucceſſus tanto & tam graui negotio precabantur. Ipſi quoque coniurationis auctores atque Architecti in conſtantiæ ſuæ pignus, & ſilentij auctoramentum, ſæpius, & multorum Sacerdotum miniſterio, Euchariſtiæ ſacramento ſumpto, animos ſuos ad flagitium obfirmârunt. Quidam præterea ex Ieſuitarum primarijs contagione tanti ſceleris infecti: ex his aliquot maturâ ad exteras gentes fugâ vim iudiciorum eluſerunt: intercepti aliquot (inter quos Sanctus ille Garnetus & Ouldcornius) & facinus confitentes, capitis ſupplicio affecti ſunt.

Hæc tanta & tam atrox coniuratio, tot circumſtantijs infamis, vtrum illis Regni Ordinibus, in quorum exitium conflata fuerat, iuſtam occaſionem præbuerit, vt cùm primùm deinde conueniſſent, magno, ardentíque animo omnes vias quærerent, inirémtque, quibus poſſet, deprehendi, an adhuc reſtarent hîc aliqui, qui cum coniuratis in tam immani ſcelere ſentirent; id verò veſtri iudicij ſit, quos Deus præcipuos ſibi in terris Vicarios in adminiſtratione Iuſtitiæ eſſe iuſſit. Inter cætera, quæ ad hanc rem facere videbantur, hoc etiam fidelitatis Iuſiurandum, quod hodie tam indignè ab iniquis æſtimatoribus carpitur, ſancitum, & inter publica Ordinum decreta relatum eſt. Quòd ſi tunc leges aliquæ triſtiores ſunt in Papiſtas latæ, qui tamen receptis

hîc

hîc antea legibus minus audientes erant, sanè temporis, locique, & hominum denique ratio, qui eas ferebant, vobis omnem, seu mirandi, seu indignandi ansam præripiet; cùm hæc omnia seueritatem istam legum in Pontificios non tàm suaserint, quàm extorserint. Tempus *erat, proximus Ordinum conuentus, post patefactum & illustratum coniurationis scelus.* Locus *autem idem ille, in quem parata fuerat sulphureorum fulminum immanitas: vt, vel parietum aspectus ipse, ad tam recentis atrocitatis memoriam intuentes excitaret. Ipsi quoque* Homines *non alij, quàm qui publicè ad celeberrimum illum Conuentum fuerant delegati; quibus nempe tam cruentum funestùmque exitium intentabatur. Ita tamen animus meus, & instituta administrandarum rerum ratio, ab omni acerbitate abhorret, vt vix vlla ad superiores leges seuerior accessio in hunc vsque diem executioni mandata sit. Atque vt certioribus indicijs perditam horum conuitiatorum malitiam deprehendere possitis, qui hoc iusiurandum excogitatum esse impudenter asserunt, ad improuidorum Pontificiorum conscientias in causis fidei in fraudem illiciendas, rem omnem paucis expediam.*

Ea pars publicorum Ordinum, quæ inferiore Curiâ continetur, (inferiorem domum Parlamenti vocant.) cùm primùm conciperetur iurisiurandi formula, clausulam inseruerat, qua Pontifici excomunicandi mei potestas adimebatur.

tur. Sed hanc clauſulam induci protinus ac deleri volui, vt vis alia huius iuriſiurandi non eſſet, quàm excommunicationem Pontificis, iuſtam ac legitimam cauſſam meis ſubditis miniſtrare non poſſe, vt quicquam apertis aut clandeſtinis conſilijs, in me, meùmue imperium moliantur: qui abdicandorum Regum ius, nullo legitimo modo Pontifici quæſitum eſſe cenſeam: & hanc iniuſtam Paparum vſurpationem & violentiam ſæcularem, Excommunicationis, quæ ſpiritualis cenſura eſt, fines longè latèque excedere arbitrer. Tanto ſtudio, tantáque ſollicitudine cauebam, ne quicquam hoc iureiurando contineretur, præter fidelitatis illius, ciuiliſque & temporalis obedientiæ profeſſionem, quam ipſa Natura omnibus ſub regno naſcentibus præſcribit: addita ſponſione, qua opem & auxilium contra omnem vim debitæ fidei aduerſam à ſubditis ſtipulabar.

Hoc igitur iuſiurandum tantis támque iuſtis rationibus ſubnixum, tam æqua támque moderata formula conceptum, cuius vnus ille finis erat, vt Pontificij nequaquam turbulenti, cæteráque boni ciues, ab eis dignoſcerentur, quorum animis opiniones illæ furioſæ & ſanguinariæ inhæſerant, quæ coniurationem nitrati pulueris pepererunt: Hoc, inquam, iuſiurandum cùm promulgatum eſſet, poſitúmque iam in vſu, tantum turbarum in Pontificis, Clerigs Pontificij animis conciuit, vt inſtar vndarum vndas ſuperueni-

peruenientium ipsa Breuia in Angliam certatim aduolarent, quibus inter dicebatur Catholicis, ne se illius sacramenti religione obligarent: rem esse fidei contrariam, quámque ipsi sine iactura animarum admittere non possent. Cardinalis quoque Bellarmini literæ ad Blackuellum allatæ sunt, in eandem sententiam quidem scriptæ, sed quibus prolixiùs de hoc iureiurando disserebatur.

Hîc ego tam æqui iurisiurandi tàmque legitimi tam iniustam oppugnationem mecum perpendere; hîc metuere, ne Sophistarum illorum calumnijs & argutijs rudes simplicioris vulgi animi, religionis & conscientiæ obtentu, in fraudem inducerentur. Visum itaque è re esse, vt huius iurisiurandi Apologiam ederem, in qua suscipiebam probandum, nihil in eo contineri, nisi quod ad obedientiam merè ciuilem ac temporalem spectat, qualis summis Principibus à subditis debetur: huic autem æquissimæ legi controuersiam non aliunde esse motam, quàm ab ambitiosâ Pontificum tyrannide, quam illi contra auctoritatem Scripturarum, contra Conciliorum antiquorùmque Patrum mentem sibi in temporalia Regum iura & auctoritatem iniustè vsurparunt: in qua quidem Regum auctoritate asserenda totam meam Apologiam impendi.

Sed cùm id operis emisissem, ecce tibi exortos subitò duos Censores, qui non tam argumentis in librum, quàm in me conuitijs certauerunt; vt impu-

impudentiam hominum omnes meritò mirentur. Cùm enim librum Anglico ſermone conſcripſiſſem, qui, pro argumento, iuriſiurandi Anglicani patrocinium complecteretur, totáque res Anglos meos potiſsimùm tangeret; & mox aliqui, faciliorem illi viam ad exteras gentes ſterni cupientes, eundem latinitate donaſſent; rediit ad me non multò pòſt malè mulctatus, & vtròque idiomate vapulans. Atque equidem credo, ſi tot támque varijs linguis prodijſſet, quotquot erant in illa confuſione Babylonica, vexatum illis omnibus fuiſſe rediturum: ex quo intelligas, quàm impiger ſit Diabolus, & quàm in omnes occaſiones intentus, quo venenatas ſuas merces extrudat. Sed illorũ malam mentem vel hoc ipſum liquidò arguat, quòd me ſtatim gemina confutatione exceperint: Blackuelli autem Archi-preſbyteri libro (quo ille huius iuriſiurandi æquitatem, & ius Regum in rebus ciuilibus innumeris Scholaſticorum Pontificiorum teſtimonijs, tuetur) ne verbo quidem reſponderint.

Quod ad iſtum, qui mihi Anglicè reſpondit, fugitiuum illum meum, & officiorum, quæ mihi iure naturæ debuit, eiuratorem; neque ſacras veſtras aures violari, neque ſtylum meum fœdari patior, in eo homuncione depingendo; qui non erubuit, immo non exhorruit debacchari, atque acerbitatis ſuæ vires in Reginam recentis fœlicíſque memoriæ euomere. Subditumne Principi naturali maledicere? Virum fœminæ,

eíque

eique Heroinæ conuitiari? Hominem pium, externa saltem professione, in demortuam impiè insultare? Denique Rhadamanthi munus inuadere, sedere atque agere Iudicem apud inferos? Hoc illum cruciat scilicet; hinc omnis illius furor & rabies, quod ferre non potest, vel me successorem, vel quenquam ex eius ministris, quicquam honorificè de ea prædicare. Maledictus, qui maledicit vncto Domini: pereátque interitu Core, qui peccauit in contradictione Core: foras eiusmodi canes, porcique eÿciantur, extra cœlestem, dico, Ierusalem.

οὐχ ὁσίη φθιμένοισι λοιδορεῖν.

Venio nunc ad illum, qui Latinè in me scripsit. Sanè de homine ipso quod dicam, non habeo: ex subditis meis non est; Domino suo stat, vel cadit. Hoc tamen mihi constat, vtrumque eorum iecisse sortem super libro meo, quem diuidere non poterant. Fugitiuo meo obtigit, vt defunctæ Reginæ memoriam conuitÿs oneraret; sed non alia re, quàm reste refellenda sunt huius rabulæ mendacia. Alteri externo, vt me meámq́ Apologiam petulantius lacesseret, quod & videbatur maiori cum audacia facturus, & reuera confidentiùs præstitit: sed quàm iustè, siue ipsam materiam, siue tractandi modum spectes, nunc videndum.

Primùm quidem, quis illi libro auctor sit, tantùm ex coniectura augurari possum. Id nominis sibi adscripsit, Matthæus Tortus Cardinali Bellarmino à sacellis; distortus sanè Doctor, tortuosa Matæologta imbutus; auctor obscurus;

mihi

mihi quidem prorſus incognitus, & parum vt opinor, ex vllis ſuis operibus orbi notus. Quis non igitur perditum nebulonem arbitretur, qui non in refutando tantùm Rege, ſed etiam calumnijs onerando, prima artis ſuæ rudimẽta poſuerit? Verùm quiſquis totius libri ſeriem accuratè perpenderit, quàm elato ſpiritu ſtylóque decurrat, vt nec toti Regum ordini, nec mihi nominatim ipſi peperceerit, quanto denique faſtu & ſupercilio, hæc & ſimilia in eo ſcribantur; a Habemus enim exemplaria Brevium illorum in manibus: *&* b Decernimus *&c. id quicquid eſt operis, Cardinali certè potiùs, quàm illius miniſtro imputauerit. ac quo loco præcipuè* c certitudinem ſuam moralem, *& ſuum illud* piè credi *ſibi à me obiectum conqueritur, fædo memoriæ lapſu ſuã ipſe laruam prodens,* d Mala fide nobiſcum agit, *inquit; hoc ipſo non alium eſſe ſe à Bellarmino confeſſus. Sed ſit ſane Torti, quiſquis ille eſt, non autem perſonati Cardinalis liber: factum omninò præſtare Cardinalem oportet, cùm & bonus iſte Tortus ex illius familia ſit, & patrocinaturus Domino cauſſam ſuſceperit; cum ſit, inquam, negotium Bellarmini, & per ſeruum tanquam procuratorem geſtum, quicquid in eo actum eſt, non poteſt non Bellarmino imputari; cùm præſertim Anglus ille meæ Apologiæ oppugnator, quater prædixerit, eam aut opera Bellarmini, aut mandato propediem refutandam.*

a Pag. 46.
b Pag. 63.
c Pag. 69.
d Ibid. 69.

Nunc verò rem *ipſam, obſecro, &* modum

respondendi videamus. certè modus *ipse ab omni modestia alienus, dehonestandæ materiæ abundè suffecerit. Primùm enim ad arrogantiam suam prodendam, in Præfatione Typographo Politano adscripta, qui hunc elegantem (ita enim appellat) libellum excudit, Cardinalitiam dignitatem in omnibus cum mea componere voluit. Tortum enim, licet obscurum & ignobilem fateatur, cùm sit tamen à Sacellis Cardinali, satis idoneus, scilicet, ei videtur, qui Anglico libro respondeat sine nomine auctoris euulgato: quasi suppositititium & obscurum nomen libro Cardinalis præpositum, Regis libro, qui nullum authoris nomen præ se ferret, refellendo sufficeret: aut Cardinalis Sacellanus Decanum Regij Sacelli æquare debeat: quem, vt videtur, Parsonius cum Cardinale conspirans authorem Apologiæ inscripsit. Nec in Præfatione solùm, hac se mihi maiestatis comparatione adæquauit, sed eodem vbique fastu tota libri series intumescit. quam ego in scribendo breuitatem, eandem ipse in respondendo sequi voluit: quo compendio in secundo Pontificis Breui refutando vsus eram, eodem in me voluit vti, meóque exemplo sese penè intra vnius paginæ angustias coërcere. Et quoniam Sacramenti fidelitatis summam in articulos quatuordecim distribui, peccare in suam amplitudinem credidisset, nisi & publicorum Ordinum edictum, quo istud iusiurandum continetur, in totidem particulas diuisisset. Quòd si*

inani

inani hac ſuperbia & amplitudinis ſuæ oſtentatione ita animum expleuiſſet, vt à grauiori in me iniuria temperaret, videri ſanè tolerabilior potuiſſet. Nunc verò quid eſſe cauſſæ dicat, cur penè continuis in me, meámque Apologiam conuicijs ſuam reſponſionem referſerit? Nam cùm in tota mea Apologia nuſquam Bellarminum verbo atrociore læſerim, & præcipuè id cauerim, ne hominem mendacij inſimularem: ille, hâc lege humanitatis ſpreta, nouies diſertis verbis me mentiri pronunciat, & ſepties falſi arguit: quod perinde eſt, ac ſi mendacium mihi exprobraret. cæteris verò contumelijs, neſcio an vlla pars libri vacet, cuiuſmodi ſunt: Nugæ, conuitia, temeritas, vanitas, impudentia, blaſphemiæ, ſermonis barbaries, cum eadem fælicitate ſcribendi, cauillationes, applicatio inepta, fingere hiſtorias, audacia quæ in hominem ſanæ mentis cadere non poteſt, vel ſenſu communi caret, imperitia & leuitas, omnem omnino pudorem & conſcientiam exuiſſe, mala fide nobiſcum agit, vt lectoribus per fas & nefas imponat. *His & eiuſmodi conuicijs, neſcio vllámne paginam immunem reliquerit, niſi fortè vbi inutili otio abutens, Pontificia Breuia, ſuámque ipſius epiſtolam recitat. Sed hæc forte in ignotum Apologiæ authorem ſolummodo; quem tamen (vt ſuprà demonſtraui) probè norat, probra mittebat: immo verò nec mihi ipſi, nec nomini meo pepercit.*

Modò affirmat Clementem Pontificem sensisse, me[a] non abhorrere à fide Catholica; *modò,* me[b] in Scotia Puritanum, & Protestantium inimicum extitisse, *alibi concludit*, [c] Quia Iacobus non est Catholicus, hoc ipso hæreticus est: *iterum*, [d] Ex Christiano Calvinistam fecerunt: *alio loco*, [e] Neque omnino verum est, Iacobum nunquam deseruisse religionem, quam primò susceperat. *Et postea quam Iuliano Apostatæ me contulisset, hoc argumento rem concludit*, [f] Cum Catholicus non sit, neque Christianus est. *Sit hæc honesta necne ratio cum Rege agendi, vestro sanè iudicio relinquo; quos non potest tanta contumelia vni vestri ordinis illata, non grauiter commouere.*

[a] Tortus pag. 47.
[b] Pag. 98.
[c] Pag. 87.
[d] Pag. 98.
[e] Ibid.
[f] Pag. 97.

Iam verò argumentum, & subiecta materia libri, modo tractandi probè conuenit. nusquam enim ad id, in quo caussæ cardo vertitur, directè respondet. quippe duo tantùm sunt capita, de quibus in Apologia disserui, vt suprà monui. Prius, vt probarem in fidelitatis Sacramento, nihil aliud, quàm obedientiam merè Ciuilem & secularem, summis Principibus à subditis debitã, contineri. Alterum, vt ostenderem, hanc in Reges potestatem à Pontificibus iniquè vsurpatam, cum Scripturis, Conciliis, & Patribus pugnare. Prius, non aliter quàm hac vitiosa consequutione refutat: cùm hoc iureiurando, ius abdicandorũ Regum, Pontifici negetur; ne quidẽ excommunicandorum potestatem illi relinqui. Nec posterius disputa-

tionis

tionis meæ caput alijs machinis adoritur, quàm illis Christi verbis, Pasce oues meas : *&*, Tibi dabo claues regni cœlorum : *&*, Nemini vnquam Catholico id dubium fuisse : *vt asseverare verè possim, aut non ab eo intelligi meum librum ; aut certè ignorationem simulari, eò quòd nusquam appositè respondeat primariæ quæstioni; vt suprà demonstratum est. Itaque iure optimo possum in ipsum ignorantiæ sugillationem retorquere, cuius me temerè damnauit initio libri, dum affirmat me, nec* Pontificis Brevia, nec epistolam, nec iuramentum ipsum intelligere. *Cæterùm vt hac vitiosa consequutione delectatus, eandē ad fastidium repetit, in eáque triumphat, non posse Pontifici coërcendorum & proscribendorum Regum ius, nisi cum Primatu & spirituali excommunicationis potestate, auferri : ita hoc verborum fundamento*, Pasce oues meas, *immane quàm amplum solutúmque imperium Pontifici exstruat ; quo ad libidinem condonare atque adimere regna possit : huic tamen seruituti, non alios quàm Christianos Reges addicens. Nec dubito, quin pro Imperij vestri maiestate, iniuriam tam indignè auctoritati vestræ illatam sitis graviter laturi: præsertim cùm illis omnibus è vestro numero, qui Romanam amplectuntur religionem, hoc, magis quàm mihi, prouidendum sit. Nam cùm me hæreticis annumeret, cùm Iuliano Apostatæ æquet, extra caulam etiā, gregémque Pontificium, esse putet necesse est. Eodem itaque iure cum*

Ethnicis Principibus censendus sum, in quos ipse nihil posse Pontificem fatetur. At vos, de Pontificio grege estis : vos magnus ille Pastor instar ouium ad occisionem ducere *pro libidine sua potest. Cùm aselli auriculas vellet Leo pro cornibus accipi, idem omnes sentire oportebat ; & vos pura fortasse nitidáque cute, nihilominus vt scabie infectæ oues, segregandi prorsus estis, si vos censura Pontificia tales esse iudicarit.*

Sic nouum & egregium, scilicet, *sensum his Christi verbis affinxit*, Pasce oues meas : *tanquam hoc significarent, Tolle, proscribe, abdica Christianos Principes atque Reges : Illis quoque,* Quodcunque solueris, *quibus potestatem Pontifici datam esse contendit, in omni iuramentorum, votorúmque, mulctarum quoque, censurarũ, atque legum genere dispensandi: immo & soluendi naturale hoc vinculum, quod subditos ad obtemperandum suis Principibus astringit : interpretationem absurdam, eíque simillimam, quam nuper ex illius fratribus vnus ridicule diuulgauit: nam hæc verba, quæ Petro in ecstasin rapto dicta sunt :* Surge Petre, occîde, & manduca : *ita* [a] *Baronius exponit : Age, Papa, confice Venetos, penitúsque disperde.*

[a] Sent. Baron. super excom. Venet.

Sed est totus in fermento, quòd sententiâ ex Controuersiarum opere productâ, alienum à Regibus eius animum detexerim. Nam cùm in ea parte, quæ est de Clericis, eò audaciæ deuenerit, vt Ecclesiasticos homines, omni terrenorum

Lib. de Clericis cap. 28.

Regum

Regum potestate solutos pronunciet : nec eos, vel in ciuilibus rebus, ad obsequium posse adigi; nisi tantummodo vi rationis, *& pro arbitratu suo, pacis & tranquillitatis publicæ conseruandæ gratiâ : quia, inquam, citans hunc locum in libro meo, mirabundus refero, eximere illum omnes Clericos potestate Regum, etiam eorum sub quorum imperio nati sunt, & in quorum regnis degunt : Tortus, meis verbis commotus, additionem esse ait, ad concitandum ipsi odium, & conflandam inuidiam, astutè insertam.* Affirmat quidem Bellarminus cum communi sententia Catholicorum, *inquit*, Ecclesiasticos exemptos esse à potestate Principum terrenorum : sed illas particulas, qui & nati sunt, & degunt in regnis Principum, Bellarminus in libro suo non posuit : *quasi verò hæc verba, de omnibus Ecclesiasticis, Regibúsque omnibus absolutè prolata, non eum, quem elicui sensum faciant. Nam ne Laici quidem, vt Clericos mittam, alijs quàm legitimis suis Principibus ad obsequendi parendíque necessitatem tenentur. Sed nec erubescit confiteri, eam sibi fuisse mentem, quam argui :* Non quòd, *inquit*, Verum esse non existimem ; sed quia non erat opus ad ista descendere. *mihi autem succensset, quòd arcanum eius extulerim, iampridem typis ab ipso authore euulgatum. Sed quorum ille odium in hoc pertimuit ? nónne vestrum? quorúmue interest, nisi Regum, nequid prærogatiuis* Pag. 13.5.

rogatiuis regalibus detrahatur? Quòd si potentissimus quisque vestrûm altè serióque recogitet, penè tertiam populi solíque vestri partem, Ecclesiæ esse dicatam; nónne illius, quæso, iacturæ sensus animos vestros percutiet, quæ tantum hominum fundorúmque vestro iuri subtrahat, vt vbique Pontifici coloniæ prouinciæq; constituantur? Immò quantum spinarū & tribulorum in medijs vestris ditionibus relinquitur, cùm asseratur tam potens hominum factio sub imperijs vestris nasci, educari, opimísque prædijs frui posse, quæ à vestra potestate immunis sit, nec vllo iure vestris legibus iudicijsque subiecta? Adeò vt, cùm antiquitùs, Clerici nihil vltrà decimas appeterent, iísque contenti viuerent: nunc Papa Clericorum caput, non nisi tertia ciuium & bonorum ac fundorum parte, in omnibus Regnis & prouincijs accepta, acquiescat. Sed nec hoc tantùm loco prærogatiuam illam Papæ in Reges Principésque exequitur; totam libri seriem tum in eâ extollẽdâ impendit; tum in iniqua mea seueritate accusanda, quòd Catholicos homines adigam ad hoc fidelitatis sacramentum, quod euincere nititur, nihil esse præter antiquum illud Primatus iuramentum, *nunc recens* verbis obscurioribus, & per ambages circumlocutionum formatum, *in hoc tantùm, vt clandestinis machinis spiritualis Pontifici auctoritas eripiatur: quam ipse sæcularem Pontificis in Reges Dictaturam, præcipuis Catholicæ fidei articulis annumerat.*

Pag. 11.

Ac vt

Ac vt vobis in perſpicuo magis ſit, non alium mihi ſcopum in hoc negotio extitiſſe, quàm vt de ciuili & temporali obedientia, *quæ mihi à ſubditis debetur, agerem; nec illorum conſcientijs inſidias à me eſſe comparatas (quod hic mihi Conuitiator falſiſſimè obiecit) primùm illud videamus, quàm longè Imperatores atque Reges, qui ſuperioribus ſæculis religiosè Chriſtianéque vixerunt, ab eo abfuerint, vt ius in ſe aliquod Pontifici eſſe crederent: cùm contrà, Papas ipſi creauerint, in ordinem redegerint, adeóque de ſede deiecerint. Inſtituam deinde deceſſorum meorum Regum Angliæ Catalogum, qui eo ipſo tempore, quo res Pontificiæ florentiſſimæ fuerunt, Pontificibus in eorum temporalem auctoritatẽ graſſantibus animosè reſtiterunt.*

Ac primùm quidem Imperatores Chriſtiani, multis ſæculis, non modò Romano Antiſtiti non ſubmittebant ſua ſceptra, ſed & Papa ſe Imperatorum Beneficiarium ac ſubditum omni obſequio & ſubmiſſione fatebatur. Huius aſſertionis probationes ac exempla ex mea Apologia peti poſſunt.

[a] Sigebert. ad annum 773. Vvalthrã. Naũburg. lib. de Epiſc. inueſt. Mart. Polon. ad annum 780.

Sed & per ætates complurimas certum ius ac inuiolatum apud Imperatores manſit, Romanos Pontifices creandi. Teſtis mihi princeps erit ille Pontifex, *qui in* [a] *Concilio* 153. *Epiſcoporum, Abbatúmque decreuit, vt Carolo Magno Imperatori ius ac poteſtas eſſet, eligendi* Papam, & ordinandi ſedem Apoſtolicam: dignitatem

Theod. à Niem. de Privil. & iurib. Imperij & dist. 63. C. Hadriã.

quoque Patriciatus ei concessit. Insuper Archiepiscopos & Episcopos per singulas prouincias ab eo inuestituram accipere definiuit: vt nisi à Rege laudetur & inuestiatur Episcopus, à nemine consecretur: & quicunque contra hoc decretum ageret, anathematis vinculo eum innodauit: & nisi resipisceret, bona eius publicari præcepit.

Quòd verò Imperatoris assensus, longo annorum decursu, eligendis Pontificibus interuenerit, a *Platina, multíque ex Pontificijs scriptoribus testes sunt: atque ipse* c *Bellarminus in suo Controversiarum opere hoc commodè eludere non potest. Quin & certam pecuniam, vt confirmationem obtinerent, Pontifices in Imperatorium fiscum dependere cogebantur, quem morem penè ad septingentesimum Christi annum durasse,* b *Sigebertus &* c *Luitprandus, aliíque Pontificiæ sectæ historici, testes sunt.*

a Vide Platinam in vit. Pelag. 2. Gregor. 1. & Severini.

c Lib. de Clericis.

b In Chronicis ad ann. 680.

c In vit. Agath. & Anast. in vit. Agat. & Herm. Contract. ad an. 678 edit. post. & dist. 63. c. Agat.

d Luitprand. hist. lib. 6. ca. 10. 11. Rhegino

Sed & passim occurrunt Imperatorum exempla, qui Romanis Pontificibus suam potestatem abrogarunt. d *Ottho Imperator, Iohannem duodecimum Pontificatu abdicauit, quòd esset varijs criminibus, ac præcipuè libidine infamis.* e *Henricus tertius Imperator exiguo temporis spatio, Benedictum nonum, Syluestrum tertium, & Gregorium sextum,* Synodaliter deposuit, *cùm insimulatos auaritiæ, tum quòd hanc in Principes extraordinariam potestatem proteruè & procaciter vsurpassent.*

Nec

Nec minor Regum constantia, hoc in se ius Pontificis temporale aspernantium. Nam primùm, illustrium auctorum consensu, qui res Regum Christianorum Scriptis prodiderunt, accepimus (vt [a] *VValthramus testis est)* de Episcopis Hispaniæ, Scotiæ, Angliæ, Hungariæ, quomodo ex antiqua institutione vsque ad modernam novitatem, per Reges introierint, cum pace temporalium, purè & integrè. Qui pacificè sollicitus est, reuoluat vitas Patrum, & historias legat, & intelligat. *Ac vt hanc illius sententiam vniuersè prolatam, per partes & articulos probemus, ordiamur à Franciæ Regibus, quanquam à VValthramo in hac diuersarum gentium enumeratione prætermissis. Ex illorum monimentis primùm eruam,* [b] *Philippi, cui cognomen Pulchro fuit. illas celebres ad Bonifacium octauum literas, quarum (post ridiculam salutationem) initium in hæc verba conceptum est*: Sciat tua maxima fatuitas, nos in temporalibus alicui non subesse, &c.

[c] *Ludouicus quoq; nonus, qui Sanctus vsurpatur, publicâ sanctione, quam Pragmaticam appellant, omnes Curiæ Papalis exactiones intra regnum suum prohibuit. Sub initia deinde Ludouici vndecimi,* [d] *Pius secundus Pontifex sanctionem illam ante tot annos latam ægrè ferens, legatum cum solennibus publicisque literis ad Ludouicum transmisit, quibus vehementer efflagitabat illius promissi fidem, quo se Ludouicus, cùm*

ad an. 963 & Plat. in vita Ioan. 13.

[a] Marianus Scot. Sigeb. Abbas Vrsp. ad an. 1046. & Plat. in vit. Greg. 6.

[a] Vvalthram. Naũburg. lib. de inuest. Epis. vixit circa an. 1110.

[b] Vide Annal. Franc. Nicolai Gillij in Philippo Pulchro.

[c] An. 1268. ex arrestis Senatus Parisiensis.

[d] Ioan. Maierius lib. de Schismat. &Concil.

cùm tantùm Delphinatus Princeps *esset, obstrinxerat, si quando Francico sceptro potiretur, se* Pragmaticam *sanctionem antiquaturum. Rex ad* Parisiense Concilium, *cui rem cognoscendam commiserat, Legatum literásque reiecit. Ibi cum negotium agitari cœptum esset,* Pontificia *primum postulatio est à Iohanne Romano, Regis Aduocato, acriter oppugnata: in cuius sententiam cùm* Parisiensis Academia *iuisset, à* Pontificijs *conatibus, ad proximum generale* Concilium *prouocatum est. Ita* Cardinalis *irarum plenus, re infecta, discessit. Immensi laboris sit, & qui in volumina excrescat, sigillatim percensere, quoties Franciæ Reges, ipsáque Gallicana Ecclesia, Pontifici obstiterint, vel aliquod sibi ius in eos temporale arroganti, vel in ipsorum priuilegia irrumpenti: adeò vt nec illi in ipsâ Beneficiorum collatione assenserint. sed & tanto studio à Regis Ecclesiæque Gallicanæ partibus, Sorbonistæ steterunt, vt senserint, si* Pontifex *Romanus Regi de eiusmodi rebus controuersiam mouisset, posse Ecclesiam Gallicanam sibi Patriarcham constituere, & à Romana sede deficere. Et Gersonus ille, cætera Romanæ fidei tam pius rigidúsque propugnator, tantum abfuit vt ius istud sæculare Pontificibus assereret, vt contrà, de* Auferibilitate Papæ ab Ecclesia, *librum scripserit, quanto magis à Regum ac* Principum *ceruicibus? Nunc verò vt cætera externorum Regum facta præteream, satis erit decessorum meorum aliquot, qui in Anglia regnarunt, exempla memorare: vt*

omnibus

omnibus inde conſtet ; etiam illis ſæculis quibus craſſior cæciórq; veritatis ignoratio Orbi incubuit, Angliæ Reges ſæpe, Pontificium ambitum, gliſcentémque tyrannidem non modò non tuliſſe, ſed & illi fortiter reſtitiſſe.

Atque in hoc ordine princeps mihi erit Rex [a] *Henricus id nominis poſt Conqueſtum primus*, qui conceſſit Epiſcopatum VVintonienſem VVillielmo Gifford, & continuò de poſſeſſionibus cunctis ad Epiſcopatum pertinentibus, contra noui Concilij ſtatuta inueſtiuit. [a] Matth. Paris in Hẽric. 1. ann. 1100

[b] *Idem Henricus* dedit Archiepiſcopatum Cantuarienſem Radulpho Londinenſi Epiſcopo, & illum per annulum & paſtoralem baculum inueſtiuit. [b] Idẽ ibid. an. 1113.

[a] *Sed &* Papa Calixtus Rhemis Concilium tenuit, ad quod Rex Henricus quoſdam Angliæ & Normanniæ Epiſcopos deſtinauit. Turſtanus quoque Archiepiſcopus Eboracenſis electus, illuc veniendi licentiam à Rege impetrauit, interpoſita fide, quòd benedictionem ab eo non reciperet. Qui ad Concilium veniens, Romanos (ſicut mos eſt) in ſuum fauorem largitatis beneficio tranſtulit: & per eos vt à Papa conſecraretur, impetrauit. Quod vt Regi Anglorũ innotuit, omnẽ ei locũ ſuæ nominationis interdixit. [a] Idẽ ibid. an. 1119.

[b] *Rex Edwardus* 1. *Abbati de VValtham, & Decano Eccleſiæ Sancti Pauli interdixit, ne decimas bonorum cuiuſque in Hieroſolymitani belli ſumptum* [b] Ex archiuis Regni.

ſumptum colligerent, quanquam hanc prouinciam illis Pontifex tribus Bullis *demandaſſet : Decanus verò, Abbate interim mortuo, Regi, Regiôque ſe ſtitit conſilio, promisítque ſe, quâ erat in Regem obſeruantiâ, nihil vltrà, niſi iuſſu nutúue Regis in eo negotio geſturum. Hîc hominem Eccleſiaſticum teneo, qui Papæ non paruit, vt Regi ſuo parêret, in rebus quoque Eccleſiaſticis. nondum ſcilicet noua hæc Ieſuitarum Theologia orbi innotuerat.*

Idem ille Edwardus, diem Decano Sacelli de VVoluerhampton dici iuſsit, quòd contra regni priuilegia ex ſacelli ſui Præbendis vnam, ad Pontificis mandatum, cuidam contuliſſet. Decanus autem comparuit, culpámque confeſſus ſeſe regiæ clementiæ permiſit. Sed & Dunelmenſem Epiſcopum prærogatiuis ac priuilegijs omnibus idem Rex ſpoliauit, quòd prohibitorio cuidam interdicto minimè paruiſſet. Inde palàm eſt, nequaquam illius ſæculi Principes credidiſſe, Clericos à ſua iuriſdictione eſſe exemptos. Sed nunc ſublimior quædam nobis & Seraphica in contrarium doctrina proponitur.

Denique ad pleniorem huius rei fidem faciendam Ioannis de Ibſtock accedat exemplum, qui in carcerem ab eodem Edwardo coniectus eſt, quòd totos ſeptem annos apud Romanæ Curiæ Iudices, ſuper Neuchurchienſi Rectoratu contendiſſet.

Edwardus ſecundus paternis veſtigijs inſiſtens

Abbatem

Abbatem de VValden, quòd Sancti Albani Abbatem cum alijs aliquot ad Romanam *Curiam citauisset, primò ad caussæ dictionem vocari, mox & in custodiam duci iussit.*

Eâdem ratione, cùm Bamburiensis quidam Præbendarius, *Beuercotum quendam ad Romanam Curiam traxisset, literæ statim Regiæ interceſſerunt, quibus capi præbendarius, & custodiæ mandari iubebatur.*

Nec verò Edwardus tertius ab his Aui, Patrísque *exemplis abiuit. Cùm Lichensis* Rector *diem* Priori *Sancti Oswaldi dixisset, vt se* Pontifici *Auenionæ sisteret, quòd apud Iudices in Curia Domini Regis pensionem quandam contra ipsum recuperâsset :* Rex *imperauit, vt in temporalia simul ac spiritualia eiusdem Rectoris bona inuaderetur. Idem cùm Harwoden quidam,* Pontificiam *Bullam contra sententiam à suis Iudicibus latam impetrâsset, reum esse, dignúmque in quem animaduerteretur, pronunciauit.*

Sic & illum qui Pontificijs *Bullis fretus, seipsum in Barnuellensis* Prioratus *possessionem miserat, deduci in Turrim Londinensem iussit, & in ea custodia,* Regis *arbitrium expectare.*

Ex quibus liquet, ne florentissimis quidem Pontificis *rebus, maiores meos vllius ex subditus contumaciam inultam tulisse, qui mandato* Pontificio Regium *imperium posthaberet, etiam in eis rebus, quæ ad Ecclesiam pertinere videbantur : tantum aberat, vt se, vel* Pontificiæ

potestati

potestati in temporalibus mancipatos, vel Clericos à sua Iurisdictione emancipatos iudicarent. Et hæc quidem tot Regum exempla obsignabo, publicorum Ordinum, sub Richardo *secundo, decreto, quo cauetur, Nequis beneficium à* Pontifice Romano *impetraret: qui secus faxit, extra* Regis *fidem & tutelam censeretur. Ita quod quatuor illi* Reges *continua serie factitarunt, id lege publica confirmatum videmus.*

Paucis hisce exemplis, satis, vt opinor, apparet me omni calumnia liberatum, neque ambitione, aut nouandarum rerum studio quicquam esse molitum, quò aliquid Pontifici *debitum subtraherẽ: vel mihi aliud arrogarem, quàm quod Imperatores Christiani, & diuersarum gentium* Reges, *præsertim qui ante me in Anglia regnarunt, multis retrò sæculis pro suo vindicarunt. Neque verò illa Parsonij ad D. Cookium responsio accipienda est, multò plures Angliæ* Reges *esse, qui obsequij & ad omnia* Pontificis *imperia facilitatis suæ monimenta reliquerint: cùm quibusdam fortasse occasio, alijs vires ad resistendum defuerint. Nam ipso iure Ciuili, satis est iniustam meorum iurium vsucapionem, quotiescunque licuit, fuisse interruptam.*

Verùm hoc fidelitatis Sacramentum, non tantùm ob conceptas in eo formulas, sed & illius ratione, cui præstandum est, Bellarminus repudiandum censet. Rex *enim, inquit,* [a] Catholicus non est: *& alijs aliquot locis, addito meo nomine,*

[a] Pag. 97.

vt supra

vt ſuprà memoratum eſt, me hæreticum dicere non dubitauit. Sed vel ipſo iure Pontificio, antequam hæreticus publica ſententia renunciatus fuero, non eſt vt populus meus auctoritatẽ meam defugiat. Equidem ſi priuati tantummodo hominis perſonam ſuſtinerem, cauſſámque coram ipſo ac Cardinalibus in conclaui ſuo dicerem; credo, difficile foret hæreticum me euincere, ſi ex antiquis ipſorum Decretis & Canonibus iudicium hoc exercere vellent.

Primùm enim, quicquid Cardinalis in contrarium aſſerat, non ſum Apoſtata, qui non modò in eadem, quam hodie profiteor, religione ſemper ab ipſis incunabulis innutritus fuerim: ſed & Patrem, paternúmque Auum, idem de fide ſentientes habuerim, vt nec ex ipſorum regulis (cùm in eorum nunquam Eccleſia fuerim) propriè hæreticus dici poſſim. Regina autem mater mea Auguſtæ memoriæ, quanquam in ea religione perſtiterit, quam à teneris imbiberat; tantum tamen à craſſioribus quorundam Papiſtarum ſuperſtitionibus, & nuperis Ieſuitarum dogmatibus abfuit, vt & Archiepiſcopo illi, qui me Baptiſmatis fonte abluerat, interdici curauerit, ne ſaliuâ inter ceremonias vteretur. Et quidem mos geſtus imperanti; omiſſáque res illa, fœda ſanè, magíſque ad mimicum Chriſti deriſum, quàm ad imitationẽ pietatem inuenta. Eius verba hæc fuerunt; Nolle ſe, vt impurus, & lue Venereà infectus presbyter, in os infantuli ſui inſpueret. Quin & Baptiſterium, in quo ſalutari

aqua tinctus sum, hinc in Scotiam, Serenissima immortalis memoriæ Elizabetha transmiserat; quæ etiam me per Legatum de fonte suscepit: quæ quidem in religione quid senserit, Pium V. non latebat. Ac vt clarioribus argumentis illam gloriosissimi nominis Reginam, meam Matrem, à superstitiõnum ineptijs vindicem, id asseuerare possum, me nullis literis, quas ab ea frequentes habui, ad Pontificiam religionem fuisse inuitatum. Supremis quoque verbis Præfectum domus suæ, nobilem Scotum, qui hodie viuit, & in meis domesticis est, his mandatis ad me perferendis onerauit: quanquam ipsa diuersæ religionis esset ab ea, in qua, Dei beneficio, mihi educari contigit; nolle se tamen me ad sua sacra vehementiùs hortari, nisi mihi mutationẽ illam, conscientiæ secreta vis persuaderet. Si probè, sanctéque viuerem; si sedulò ius redderem, & commissos mihi populos prudenter piéque gubernarem, non dubitare se, quin bene mecum ageretur; & posse in ea, quam colebam, religione perseuerare. Non sum ergo Apostata, qui nec eius fidei desertor, quam partim parentum meorum tenuerunt, partim arbitrio meo permiserunt. Nec si illorum ritibus Baptismate ablutus, nihilominus ab ijs in religione dissentio, ideò aut Apostata, aut hæreticus dici possum: cùm de Baptismi substantia *nulla sit lis inter nos, omnésque baptizemur* In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti: *atq; ita in hoc doctrinæ capite nulla est inter nos controuersia.*

Quòd

Quòd autem me Hæreticum arguunt ; nunquam equidem me pudebit fidei *meæ rationem reddere, &, vt iubet* [a] *Apoſtolus*, illius ſpei quæ in me eſt. *Is ego ſum* Catholico-Chriſtianus, *qui in tria* Fidei *ſymbola, Apoſtolicum, Nicenum, & illud Athanaſij libens iurem ; quorum duo poſteriora primi paraphraſin continent. Hæc in eum ſenſum interpretor, quem illus eſſe voluerunt Patres atque Concilia, à quibus ſunt condita atque deſcripta: quibus quidem ſymbolis, quotquot ſunt in Anglia Miniſtri, ſubſcribunt, cùm ordinantur. Sed & alijs omnibus Symbolis, tanquam legitimis & Orthodoxis aſſentior, quæ, vel à Concilio aliquo publicè, vel priuatim, ab antiquis Patribus, in eiuſmodi hæreticos conſcripta ſunt, qui ipſorum ſæcula, peſtiferâ aliquâ doctrinâ infeſtarunt.*

[a] 1. Pet. 3.

Prima quatuor generalia Concilia, tanquam Catholica & Orthodoxa veneror atque recipio: quæ & publica Ordinum noſtrorum ſanctione recepta ſunt, & ab Eccleſia noſtra pro Orthodoxis habentur.

Patribus *autem eam venerationem exhibeo, quâ nec ipſi maiorem optarent, nec Ieſuitæ parem vnquã detulerunt. Quicquid enim quadringentis poſt Chriſtum annis, vnanimi conſenſu, Patres ad æternam ſalutem eſſe neceſſarium ſtatuerunt, aut cum ijs ita eſſe ſentiam, aut modeſto ſaltem ſilentio obmuteſcam ; reprehendere certè non audeo. Sed priuatis ſingulorum Patrum ſententijs ita*

meam mentem astringere, vt ab eis recedere integrâ fide *non possim, quî id mihi iugum imponã, quod ipse à se Bellarminus amolitur; cùm præsertim ipsi Patres inter se soleant repugnantibus & contradictorijs sententijs decertare? Mihi igitur in antiquorum Patrum scriptis,* [a] *Augustini cautione vti placet,* Quod in eis diuinarum Scripturarum auctoritati congruit, cum laude eorum accipio; quod autem non congruit, cum pace eorum respuo.

[a] Lib. 2. contra Cresconi. cap. 32.

Scripturis *quidem ipsis, nemo opinor est, qui non à me eam fidem haberi, quæ illis à Christiano homine debetur, existimet. Ipsa etiam Apocrypha eo loco habeo, quem illis Antiquitas tribuit: cum Biblijs nostris excudi solent, & eodem volumine compingi; publicéque in Ecclesijs lectitantur. Et hæc quidem, vt à sanctis piisq; hominibus scripta, veneror: sed cùm absint à Sacrorum librorum Canone ac Catalogo,* secundæ lectionis, ac ordinis *(quæ & ipsa* [b] *Bellarmini distinctio est) esse credimus: nec illorum auctoritatem tanti esse, vt Fidei vllum caput (nisi quod alijs Canonicæ Scripturæ locis asseritur) elici, aut stabiliri inde possit. Atque ita cum* [a] *Ruffino, qui nouitius, credo, non est, hunc locum concludo, qui Patres ait,* Omnia quidem legi in Ecclesijs voluisse: non tamen proferri ad auctoritatem ex his Fidei cõfirmandam.

[b] Lib. 1. de Verbo Dei. ca. 4.

[a] In expositione Symboli.

De Sanctis *verò vitâ functis, colo equidem illorum memoriam; cuius honestandæ ergô, nostra publicè Ecclesia tot solennes dies instituit, quot*

Scripturæ

Scripturæ auctoritate in album Sanctorum relatos legimus. Sed tot nugas, quæ in nouitiorum Sanctorum actis ac legendis perſcribuntur, ſanè credulitatem meam deludi non fero.

Ac primùm id Beatæ Virgini *tribuo, quod de ea Gabriel aſſeruit, & in ſuo Cantico de ſe ipſa prædixit,* [b] Benedictam eſſe in mulieribus, & [c] benedictam eam omnes generationes eſſe dicturas. *Hanc ego Chriſti Matrem veneror, ex qua humanũ ſibi corpus aſſumere Saluatori noſtro viſum: atque adeò Dei Matrem, cùm in Chriſto non poſſit à diuinitate humana natura ſeparari. Illam ego ſupra omnes beatorum hominum, ac Spirituum ordines ad cæleſtem gloriam elatam, excepto illo vno, Deo ſimul ac homine, eius Filio, piè ingenuéque fateor, conſtantérque contendo. Sed, nec ipſam deridiculo auſim habere, nec impias in Deum voces emittere, non illi Diuæ modò, ſed & Deæ nomen tribuens, obteſtánſque vt Filio illi quidem, ſed & Deo & Saluatori ſuo, imperet & dominetur. Ne illud quidem in animum induco, tàm otiosè in cælis eam degere, vt abſurdis cuiuſlibet inepti hominis orationibus pateat, ſeſéque eius rebus ac negotijs immiſceat; nunc precibus, nunc imperio cum Filio ſuo agens; modò in terras ad ſacerdotum oſcula & complexus deſcendens, modò cum dæmonibus acri ac pertinaci altercatione contendens. In cælis, in æterno ſanctarum animarum receptaculo, in æternam eſt fœlicitatem collocata, nunquam à tantis gaudijs vllâ terrenarum rerum*

[b] Luc. 1. verſ. 28.
[c] Ibid. ver. 48.

curâ, aut sollicitudine auocanda. Sit ibi sanè cum chariſsimo Filio, ſuo, noſtróque Redemptore, in perenni beatitudine, & omnibus ſæculis duratura.

Venio ad Sanctorum ſuffragia. *Scio ego* [a]*Chriſtum præcepiſſe, vt at ipſum veniamus, quicunque peccatis oneramur : illum quippe nos refecturum & leuaturum. Scio Paulum* [b] *Apoſtolum, humilitatem, & religionem Angelorum prohibuiſſe, omnémque eiuſmodi venerationis cultum, in ſuperſtitione & humlitate, non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad ſaturitatem carnis. Sed quâ fiduciâ, quóue auctore decurratur ad Deos Penates iſtos, ſiue Tutelares, quaſi Aulicos & familiares Dei Opt. Maximi, equidem neſcio. Id illis probandum reliquerim, qui noua diſputandi ac philoſophandi ratione Theologiam corrupe-*

[a] Matt. 11. 28.

[b] Coloſſ. 2 8, 23.

runt. Mihi ſatis eſt, Deum, per Ieſum Chriſtum, prout iubemur, inuocare : & hanc viam tutiorem, ideóq; in rebus ad æternam ſalutem ſpectantibus potiorem, inſiſtere. Quòd ſi Romanæ Eccleſiæ officina, Fidei articulos ante quingenteſimum Chriſti annum inauditos ac inuiſos recenter excudit ; non ſum credo dãnandus pro hæretico, ſi ad hæc nouitia & nupera non accedam. In his Articulis, priuatas illas miſſas numero, in quibus Sacrificus ſimul & populi perſonam, & ſacerdotis ſuſtinet. In his quoq; eſt Sacramenti mutilatio, *quâ Laicis partem illius mediam ſubtraxerunt*; Tranſſubſtantiatio, adorandi cauſa eleuatio, *in ſupplicationibus, Sacramenti* circumgeſtatio, Supererogationis

opera

opera, (*quibus* Thesauri Ecclesiastici *nomen iure optimo accommodauerunt)* Baptizatio campanarum, *& mille præterea nugæ; & quidem super omnia illa* veneratio *statuis Imaginibúsque delata. Si in hisce fides mea hæreat, fateor me malle in istiusmodi rebus parùm, quàm nimiùm credere. Nihilominus cùm eatenus credendo processerim, quatenus Scripturæ præscribunt, Fidei symbola suadent, vetera Concilia decerunt,* Schismaticum *me dicant licet, & à Romana Ecclesia defeciſſe, certè* Hæreticus *esse nullo modo possum.*

Quòd ad Reliquias Sanctorum, *si quas eiusmodi haberem, quas constaret Sanctorum corporum partes esse; eas ego honorificis tumulis solenniter inferrem: nec committerem, vt supremis defectæ funeribus, ad eius infamiæ imaginem servarentur, quam perditis hominibus, publicóque iudicio damnatis, constituimus in pœnam vltra mortem duraturam.*

Sed cùm reliquiarum, *tum* imaginum *adorationem, pro intolerabili Idolatria habeo atque abominor, Iconomachus sanè non sum: non arguo, si quis aut fingere statuas, aut imagines pingere, siue ad publicum splendorem, siue ad priuatorum hominum domesticos vsus, volet. Sed quòd illas adorari, quòd illis supplicari, quòd aliquam sanctitatis opinionem affingi illis oporteat, id quidem antiquis inauditum; Scripturis verò in contrarium apertißimè atque ex diametro pugnantibus, ita est oppositum, vt mirari non desinam,*

quod hominum ingenium, quæ Satanæ fraus, hoc tam audax commentum Ecclesiæ Christianæ obtrudere attentarit. Quæ tamen omnia excusantur argutis, hoc genus, effugijs, & sophisticis distinctiunculis; Idolum, *scilicet*, nihil esse: *se autem rerum* quæ sunt, *&* veri Dei *imagines venerari. At Scriptura omnis rei à Deo conditæ similitudinem coli vetat. Nonigitur*, Nihil *fuit, cui Deus cultum deferri interdixit. Sed nec serpens æneus, nec corpus Moysis* nihil *erant; ille tamen contritus est, hoc absconditum, ne Idololatriæ materiam caussamque præberent. Quin & Dei imaginem non venerari tantùm, sed & effingere prohibemur: additáque ratio, Deum sub nullius vnquam aspectum cecidisse. Sanè quî delineemus eius faciẽ, si Moysi, quo nemo mortalium Deo familiarior, tantùm eius posteriora licuit contemplari? Cum igitur Deus ad viuum exprimi non possit, supervacaneus est labor conatúsque inanis, id falsá adumbratione corrumpere, quod imitari non possis: quod nemo, non dico, Princeps, sed vix quisquam homo plebeius in sua effigie ferre sustineat. Meditentur itaque, qui sic in religione sentiunt, defensionem aliquam, quâ se in vltimo iudicio Idololatriam exprobranti Christo, probent: qui, antum temporis ist iusmodi excusationes, ex illis argutiarum ineptijs petitas, in solutum accepturus sit, vehementer ambigo.*

At Cruci, *inquiunt*, Saluatoris, *prærogatiua quædam singularis deferenda est, debétq;* ratione

contactus

contactus *adorari. Primùm videamus quod contactus genus ſit, qui vim virtutémque ex Chriſti corpore eliciat: omníſne contactus, an is tantùm, qui cum fide coniungitur. Non cuilibet id eſſe datum, non poteſt dubitari.* [a] Mulier quæ erat in fluxu ſanguinis, cùm veſtimentum Chriſti tetigit, *propter ſuam* fidem ſalua *ac ſana* facta eſt: nam alioqui turbæ *(Petri verbis)* comprimebant & affligebant Ieſum, *cùm acceſſit hæc mulier, in quam ſolam* virtus de Chriſto exiuit. *Iudas cùm ſæpè eum aliàs, tum poſtremo illo oſculo tetigit: tetigit & illa perditorum manus, quæ illum* colaphis cecîdit, & cruci affixit. *Auſim tamen profanos impióſque dicere, ſi qui carnificum illorum colendas reliquias ac adorandas eſſe credant. Sed &* terra Chanaan *quotidianis Chriſti veſtigijs* tacta, *hodie tam maledicta conſpicitur, à Turcis occupata, innumeris Chriſtianorum hæreſibus ac ſectis infamis; primæ quoque fertilitatis oblita, & in miſerabilem ſterilitatem degenerans: vt qui eam beatis ac benedictis annumerat, ipſe inter maledictos poni debeat. Quin & proclamante muliere,* [a] Beatum ventrum, qui Chriſtum portauiſſet; *Imò ait*, Beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiuut illud. *Aut igitur id animi fuiſſe Chriſto probent, vt in lignum illud crucis, ad quod clauis ſuffixus eſt, benedictionem effuderit: aut cum ſuo argumento* de contactu *valeant. Sed demus virtutem patrandi*

[a] Luc. 8.

[a] Luc. 11.

miracula, quæ & vmbræ Petri data est, cruci esse concessam: an hinc, quæso, consequens est, ipsi crucì adorationem deferendam, quam nec sibi, nec suæ vmbræ Petrus deferri pateretur? Equidem non dubito, quin Prophetæ, qui toties maledixêre eiusmodi imaginum cultoribus, quæ oculos habent & non vident, aures habent & non audiunt, multo acerbiùs dicturi in eos fuerint, qui arboris truncæ partem, ne ad aurium quidem, vel oculorum similitudinem, efformatam venerantur.

Iam Purgatorium, *iam illa friuola,* [b] *quæ id commentum consequentur, indigna existimo, in quibus opera ac tempus impendatur. Sane* [a] *Bellarminus nullum ei ex Scripturis fundamentum astruere potuit. hoc eum tantummodo percontari velim, an viridis ille amænúsque campus, qui in Purgatorio florentibus spatijs extenditur, inter fluente riuo distinctus sit, vt si fortè in eam regionem peruenero, aucupio tempus ac otium fallam. Equidem cœlos, ac inferos esse scio, in præmium ac pœnam Electis, reprobisque constitutos: quot sint præterea animarum sedes, atque receptacula, ego, qui Deo à Consilijs non sum, scire nequeo,* [b] Multæ sunt mansiones in domo Patris mei, *ait Christus, qui ipse est vera expiatio, verúmque Purgatorium nostrorum peccatorum. Sed quot atria, quot conclauia in malorum Dæmonum domo sint, melius illi dixerint, qui iam illa perlustrarunt. quòd si sint plures animabus sedes, quàm quas ipsi nouimus, destinatæ: satis certè nobis*

[b] Vt sunt Iubilea, Indulgentiæ, Satisfactiones pro mortuis, &c.

[a] Lib. 2. de Purgatorio cap. 7.

[b] Ioan. 14 ver. 2.

nobis fuerit, eas cognoscere, quas Deus suo Verbo nobis esse voluit reuelatas; nec vlterius diuinæ mentis arcana scrutemur. Cœlum *ac* Infernum *humano generi æterna domicilia constituta, ex Scripturis didicimus. Id agamus, vt alterum consequamur, alterum defugiamus: atque hîc finis, extremáque rerum meta.*

Sed in hâc omni oratione, nondum Romanæ religionis arcem attigimus, id est, Caput Ecclesiæ, Petríque Primatum. *nam qui hunc articulum negat, ex Bellarmini sententia, Catholicam fidem negat. Episcopos esse in Ecclesiâ debere, tanquam institutionem Apostolicam, ac ordinationem proinde diuinam, contra Puritanos, contráque Bellarminum semper sensi; qui* [a] *negat Episcopos à Deo immediatê suam iurisdictionem accepisse. Sed nihil mirum à Puritanis eum stare, cùm Iesuitæ nihil aliud, quàm Puritano-papistæ sint. Et quo studio in Episcoporum, & Ecclesiasticæ Hierarchiæ (Politici duntaxat ordinis caussa) defensionẽ semper incubui, eodem in confusam illam Anarchiã & parilitatem Puritanorũ inuectus sum, vt vel ex* ΒΑΣΙΛΙΚΩ *meo* ΔΩΡΩ *satis constat. Cœlum, cœlestésq; spiritus per ordines ac discrimina disponi, ac gubernari scimus: immo uec Inferi sine suo quodam ordine & distinctione stare possunt. Dæmones in legiones digesti sunt, suósq; principes habent. Qui igitur cœtus in terris aliquis confusus permistusque, nullo ordinum dignitatúmque discrimine,*

[a] Bell. li. 4 de Rom. Pon. c. 25

possit

possit consistere? Quamobrem, satis equidem mirari non possum, quo ore iste Apologiæ meæ Cen-
Pag. 98. *sor pronunciare potuerit*, me in Scotia Puritanum, & Protestantium inimicum extitisse.

Ego igitur Puritanus, qui à Puritanis non solùm à natiuitate continuò vexatus fui; verumetiam in ipso matris vtero propemodum extinctus, antequam in lucem editus essem: Ego, qui anno salutis 1584. suam Episcopis dignitatem restitui, & æqualitatem illam popularem, cùm nondum ad ætatis annum duodeuicesimum peruenissem, repressi? Ego, qui in meo ad Filium libro multò acriùs ac vehementiùs in Puritanos, quàm Pontificios inuectus sum: cui etiam, cùm secundò ederetur, prolixam in odium Puritanorum Præfationem Apologeticam præposui: Ego denique, cui sex totis annis antequam in Angliam venirem, præcipuus labor fuit, deiectos Episcopos restituere, & Puritanorum Anarchiam expugnare? Imò verò si de rebus in Scotia à me gestis, ad instar Cæsaris, Commentarij ederentur, vix à tertio decimo ætatis meæ anno integrum mensem abijsse constaret, in quo non eiusmodi aliquid acciderit, quod Cardinalitium in hac re mendacium arguere, ac refutare possit. Præclara sanè laus, præclarum encomium, quo Puritanos ornaui, cùm me plus fidei, vel in illis efferis cùm montanis, tum limitaneis latronibus, quàm in hoc genere hominum inuenisse professus sim. Sed omissâ hominis impudentiâ, ad rem ipsam redeamus.

Episco-

Epiſcopos, & Eccleſiæ Hierarchiam (vt modò dixi) et inter ipſos Epiſcopos ordinem aliquem, ac diſcrimen libens agnoſco. Scio Patriarchas in Eccleſia Primitiua extitiſſe; & inſtitutionem illam ordinis & diſcriminis cauſſâ ampletor. Sed & inter illos de principatu magna contentione certatum eſt: quòd ſi in eo quæſtio adhuc verteretur, meo libens ſuffragio primum locum Epiſcopo Romano deferrem: Ego Occidentalis Rex, Occidentali Patriarchæ adhærerem. Sed nec illi de temporali ſuo iure litem moueo: ſit, per me licet, primus Epiſcopus inter omnes Epiſcopos, *ſed eo ſenſu* Epiſcoporum Princeps, *quo Petrus* Apoſtolorum Princeps *fuit. At verò, vt Hierarchiam Eccleſiaſticam probo, ad ordinum dignitatúmque diſcrimen (ſic enim intelligi volo) ita prorſus pernego, terreſtrem eſſe aliquem Eccleſiæ Monarcham, cuius verba pro legibus eſſe debeant, quique* infallibilitate *ſpiritus, nunquam in ſuis ſententijs errare poſſit. Nec, ſi regna terreſtria à Monarchis terreſtribus regi debent, ideo Eccleſiam ſequitur à terreſtri quoque Monarcha debere gubernari: nam nec vnus eſt aliquis totius orbis regnorúmque omnium moderator ac Monarcha. Chriſtus Eccleſiæ ſuæ Monarcha eſt, Chriſtíque vices explet, quem venturum promiſerat Spiritus Sanctus.* [a] Reges gentium dominantur eorum, vos autem non ſic. *Nec Chriſtus antequam in cœlos aſcenderet, pollicitus eſt ſe Petrum, qui Apoſtolos dirigeret ac doceret,*

[a] Luc. 22. ver. 25.

b Ioan. 14. 26. *doceret, relicturum; sed* b *Spiritum Sanctum se in eum finem missurum esse prædixit.*

Et quidem quòd ad geminam illam ex Scripturis probationem, quâ fretus Bellarminus Papam supra Reges effert; nimirum, Pasce oues: *&* Tibo dabo claues, *haud ignorat Cardinalis*

c Matt. 18 18. *hanc potestatem Clauium à Christo* c *alibi Apostolis in plurali numero esse concessam. sed nec est inscius, quam rationem Veteres afferant, cur Sancto Petro potissimùm* oues pascere *mandauerit: quantum præterea tum scriptorum veterum, tum nouitiorũ Papistarum agmen sit, quibus nec pauci Cardinales assentiuntur, qui vtrumq; Petro quidem dictum, sed ad omnes pertinuisse Apostolos arbitrantur, quorum ipse personas sustinebat.*

a 1. Cor. 5. 4. *Quod nî esset, quî potuit quæso,* a *Paulus Corinthiorũ Ecclesiæ auctor esse, incestum illum excommunicandi,* cum spiritu suo? *dicendum sanè fuerat, cum spiritu Petri. Quî potuerunt omnes Apostoli censuris suis in nomine Christi vti, nec vllibi eius Vicarij meminisse? In omnibus Apostolorum congressibus Petrum, vt è multis vnum, legimus inter illos consedisse. cúmque Antiochiam lecti viri ab illo celebri Apostolico Concilio, quod Hierosolymis est habitum mitterentur, diserte scribitur,* b Visum est Apostolis & presby-

b Act. 15. 22. 23. teris, totíque Ecclesię, mittere lectos viros: *sed merum de Ecclesiæ capite silentium. Sic & in eorum literis, Apostolorum, Seniorúmque, & Fratrum fit mentio; de Petro nec verbum. Sed*

&

& mirum est Corinthios à c *Paulo obiurgatos,* c 1. Cor, 1. 12.
quòd personis hominum plus æquo deferrent, alij-
que se Pauli, âlij Apollo, alij Cephæ sectatores pro-
fiterentur. nam si Petrus visibile Ecclesię caput
fuit, qui non ab eo starent, à fide Catholica rece-
debant. Sed apertissimè constat Paulum non sa-
tis in hac nupera ac nouitia doctrina fuisse institu-
tum, a *qui cum Petro tam parum comiter egit, vt* a Galat. 2
illi se non æquaret modò, sed etiam anteferret.
Nihilominus Cardinalis ex eo superiorem Petrum
probat, quòd eius inuisendi gratiâ b *Paulus Hiero-* b Galat. 1. 18.
solyma profectus sit. Sanè Paulus eò se profectum,
vt Petrum viseret, & de certis rebus cum eò age-
ret, testatur: sed addidisse debuit, eò quoque se,
ad sacra pedum oscula esse profectum. Ac quidem
vt hanc quæstionem absoluam, verum est Pe-
trum, & ætatis & temporis, qua à Christo vocatus
est, ratione, vnum ex primarijs Apostolis fuisse:
Principem ordine illorum duodecim, quos pri-
mos Christus elegit, & de tribus illis vnum quos
Dominus, ordinis seruandi gratiâ, cæteris præ-
posuit. Nec aliquid sibi amplius trecentis post
Christum annis Romanæ sedis Episcopus arroga-
vit. Ita interim generalibus Concilijs suberant,
vt & nuper Constantiense Concilium tribus Pon-
tificibus abdicatis, quartum inauguraverit: Im-
peratoribus autem vsque ad Phocæ tempora pa-
ruerunt, qui Domini sui cæde sibi ad culmen Im-
perij iter fecit. Nunc autem quibus artibus fa-
cti sint Christi Vicarij, *imò verò* Dij in terra,

triplici

triplici corona insigniti, cæli nimirum, terræq; ac inferorum Reges, totius Orbis Iudices, *& ipsi à nemine iudicandi*, Fidei Capita, supremi omnium controuersiarum decisores, *propter certitudinem &* infallibilitatem spiritus: *omni potestate tam spirituali, quàm temporali præditi*, summi Episcopi, Orbis terrarum Monarchæ, super Imperatores omnes Regésq; euecti, *denique* supremi Vicedei, *qui velint nolint, errare non possunt: quibus, inquam, artibus ad tantum fastigium ascenderint equidem nescio: illud scio, maximè nostrà referre, qui Reges sumus, vt huic rei maturè occurratur. Quantum ad me, Petrum & Paulum, tanquam præcipuas Ecclesiæ columnas agnosco & veneror: istos autem non noui: & illud tamen in dubium reuocare, est à fide Catholica deficere: imò sursum deorsum omnia ferri, ordinémq; naturæ inuerti, præponi* [a] *læuam dextеræ, numeròque ac ordine postremum, honore primum esse oportet, vt illi Primatui suus splendor, suáque dignitas conservetur.*

[a] Bellar. de Rom. Pont. li. 1 cap. 27.

Hac iam ingenua fidei meæ confessione, spero effectum, vt neque Apostata, neque Hæreticus iure censeri debeam: vt qui Scripturis Canonicis credam, tribusque Fidei Symbolis, primisq; quatuor generalibus Concilijs adhæream. si nimis facilis ac credulus, præsertim noua dogmata afferentibus, esse nolo; eruditiores fortasse fidei meæ infirmitatem miserabuntur: sed me nemo, scio, pro hæritico

hæretico damnabit; nisi fortè qui pro Deo Papam colunt, eúmque sic habent, quasi Scripturam loquentem: vt nec Hæresin aliter definiant, quàm opinionem quamcunque in causis Fidei decisioni Papali contrariam. Ego verò id ingenuè spondeo, quoties Religionis illius, quam profiteor, vllum caput ostendetur non antiquum, Catholicum, & Apostolicum; sed nouitium esse ac recens (in rebus scilicet, spectantibus ad Fidem) me statim ab eo discessurum. Totum igitur hunc locum [a] *Vincentij Lirinensis auctoritate sic concludam: Me nunquam vllum Fidei dogma, quod quidem ad salutem est necessarium, amplecti recusaturum, quod tota Catholica Ecclesia iam inde ab Apostolorum temporibus, sine intermissione, multis pòst sæculis, constanter docuerit & crediderit. Sed opinione Cardinalis, me in eo hæreticum, sat scio, prodidi, quòd in Babylonis, Vrbísque super septẽ colles exstructæ vocabulo luserim, tanquam innuerem, Romam hodie esse spiritualem Babylonem. quanquam & Babylonis nomine, tum in* [a] *Petri Epistola, tum in Ioannis Apocalypsi, Romam intelligi, noster iste cauillator nec grauatè concedat. Sanè quòd ad definitionem Antichristi, nolo rem tam obscuram & inuolutam tanquam omnibus Christianis ad credendum necessariam vrgere: sed quid de toto hoc negotio sentiam, nudè & simpliciter explicabo.*

[a] Libello aduersus hæreses.

[a] 1. Pet. 5. 13.

Descriptio Antichristi à

Antichristum esse venturum, & cùm venerit, vniuersalem defectionem fore, inter nos conuenit.

tempore, sede, & persona.

sed tempus, sedes, persona *eiusdem, ea sunt, de quibus dissentimus; & in disputatione tanta, scrutari nos Scripturas oportet, vt veritatem eruamus. Meâ quidem sententiâ* [b] *S. Paulus id planiùs explicat, quod S. Iohannes magis mysticè de Antichristo prædixerat. Nam quòd Paulus ibi de Antichristo loquutus sit, satis ex illis verbis constat,* [c] nisi venerit discessio primùm. *Discessionem enim illam generalem, tantùm Antichristi temporibus fore in Ecclesia, omnes Pontificij constanter affirmant: alioquin eorum Ecclesia esset quotidie erroribus obnoxia; quod omnino ipsorum doctrinæ repugnat. Eum deinde describens ait, quòd* [d] homo peccati, filius perditionis extollet se super omne, quod dicitur Deus. *At verò qui sint, de quibus Psalmista cecinit,* [a] Dixi, vos Dij estis, *Bellarminus non ignorat. Apud veteres Theologos Reges erant; Bellarminus etiam Ecclesiæ Antistites adiungit. Fac vtrosque intelligi. Nemini obscurum est, quis ille sit, qui super vtriusque gladij potestatem hodie se efferat.*

b 2. Thess. 2.

c Vers. 3.

d Ver. 3. 4.

a Psa. 82. 1

Post hanc autem Personæ descriptionem, deinde Apostolus Sedem *designat*: [b] vt sedeat, *inquit*, in Templo Dei, *id est, in sinu atque adeò penetralibus Ecclesiæ. Iam vbi sit Apostolica illa sedes, cuilibet relinquo diuinandum: sed & quis in ea sedens pro Deo se se gerat, peccata condonans, animas redimens, Fidei articulos definiens, omnium hominum censor & index, ipse à nemine iudicandus.*

b 2. Thess. 2. 4.

Tempus

Tempus *notat idem Apostolus omnium euidentissimè, cùm reuocat Thessalonicensibus in memoriam*, [c] Quòd cùm adhuc apud eos esset, hæc illis prædixerat. *Itaque* [d] nouerant, *inquit*, quid obstaret, & quis detineret, quò minus homo peccati reuelaretur, *licet* mysterium iniquitatis iam tum operaretur. *Porrò S. Pauli temporibus necessarium non fuisse, vt reuelaretur Christianus, Imperatores Romanorum*, homines esse peccati, *nemo adeò rerum imperitus est, qui non videat. Sed hæc reuelatio, de qua Apostolus loquitur, arcanum fuit magnúmque mysterium: vnde & videri potest, non esse ausum in hac sua Epistola, quid illud impedimenti fuerit, prodere. fortassis translationem sedis Imperij Romani intelligit, quæ locum vacuum* homini peccati *relinqueret, in quo considêret. Non enim sensisse*, hominem illum peccati, *fuisse Ethnicos Imperatores sui temporis, illa præmonitio, quam facit, ad tractandam hanc quæstionem, luce clariùs ostendit. Ne seducerentur enim veritus*, diem Domini appropinquare opinantes, *ait visum esse sibi, præmonere eos, vniuersalem à Fide discessionem antè venturam. Ex quo patet, non illum præsens illud tempus, sed futurum, ídque longinquum innuere: alioqui malè probaret argumentum suum, quo secundum aduentum Domini non instare confirmat. Sed neque interitus ratio, qua periturus est ille homo peccati, conuenit vastationi*

[c] Vers. 5.

[d] Vers. 6. 7

* Sic enim Tortus Romam appellat, cùm ab eis vastata fuisset, licet multis ante annis Christiana fuerit.

* *Ethnicæ Romæ à Gotthis Vandalísque factæ. Ait enim noster Apostolus*, [a] illum impium spiritu oris Domini conficiendum esse, ac demum aduentu eius abolendum. *Iam vt mea fert opinio, spiritus oris Domini, non aliud est, quàm Verbum Dei, & Verbi prædicatio, qua potentia illius hominis peccati paulatim minuitur, atque consumitur, donec splendor aduentus Domini penitùs illum sustulerit. Porrò modum ac rationem operationis eius explicans, meâ quidem sententiâ, quid senserit, optimè explanat. Ait enim* [a] fore per efficaciam erroris, in signis & prodigiis *&c. Iam quæ tandem Ecclesia iactet innumerabilia miracula, quæ tamen maximam partem aduersantur suæ ipsorum doctrinæ, nemo melius* [b] *Bellarmino dixerit*, cum iumento sno famelico, quod pabuli oblitum, Sacramentum genibus curuatis, eo quo potuit modo adorabat. *Et tamen certè erubescet dicere, institutum esse sanctissimum Sacramentum, quod adorarent oues, & boues, & pecora campi.*

[a] Vers. 8.

[a] Vers. 9. 10.

[b] Bellarm. lib. 3. de Euchar. ca. 8.

Iam auctoritate S. Pauli planum fecimus, tempus, *quo venturus est Antichristus, & vniuersalis illa discessio futura, non nisi longo post tempore, quàm scripsit illam Epistolam, futurum fuisse:* sedem *eius futuram in templo atque Ecclesia Dei: actiones, quibus potissimum* persona *eius dignoscitur, eas fore*, vt extollat se super omne, quod dicitur Deus. *Iohannes quidem fusiùs, licet,*

licet, vt dixi, μυστικώτερον, *describit hunc Antichristum, quem sub figura prodigiosæ cuiusdam bestiæ, cui septem erant capitâ, cornua decem, xiij. cap. proponit; deinde xvij. interpretatur: vbi illam appellat* [a] meretricem, quæ sederet super aquas multas, & [b] prodigiosæ bestiæ insideret. *Denique sic concludit illud caput, vt mulierem hanc* [c] magnam illam ciuitatem, quæ Regibus terræ dominatur, *appellet. Et tam illo capite, quàm initio proximi, ciuitatem magnam,* [d] Babylonem *vocet. Itaque vt illam eandem mihi propositã methodum, de* tempore, sede, & persona *Antichristi persequar, Romam aut esse, aut fore sedem illius Antichristi, locus iste perspicuè, & sine vlla contradictione declarat. Primùm enim nullus iam Papista inficiatur, Babylonis nomine ibi planissimè Romam intelligi: Deinde hanc* mulierem, *esse illum Antichristum, liquet ex tempore, quo vim suam atque operationem exeret, quod erit quadraginta duûm mensium, prout xiij. cap. habentur: prorsúsque consentit cum illo triennio & sex mensibus, quod temporis spatium omnes Pontificij Regno Antichristi tribuunt. Præterea Bestia cum septem illis capitibus, & decem cornibus, quorum vnum caput vulneratum est, rursúsque sanatum, xiij. & xvij. capitibus iuxtà describitur: quam in priore capite ex tempore, quo regnum obtinebit, Antichristum esse constat: in posteriore Romam significari nomine Babylonis, Pontificiorum ipsorum confessione*

[a] Apoc. 17 vers. 1.
[b] Vers. 3.
[c] Vers. 18.
Vers. 5.
[d] Cap. 18. vers. 2.

cuincitur. Ita iam liquidò probata est pars vna de tribus propositis, Romam esse sedem ipsius Antichristi. Neque quod cap. xj. legitur, effugium aperit, aut probat Antichristi sedem esse Hierosolymis, vbi dicitur, a cadauera testium jacebunt in plateis Ciuitatis magnæ, quæ spiritualiter Sodoma, atque Ægyptus vocatur: vbi & Dominus noster crucifixus est. *Verbum enim illud spiritualiter, Sodomis, Aegypto, & Hierosolymis tribuitur. Et cùm nominasset Sodoma, atque Aegyptum, non subiungit Ierusalem, addito non solùm* vbi, *sed* vbi &: *quasi diceret, Etiam hæc Antichristi abominatio tanta erit, vt sedes eius tam plena sit futura spiritualibus fornicationibus, atque Idololatrijs, quàm Sodoma & Aegyptus olim fuerunt: imò persecutione Sanctorum tam cruenta, ac si Dominus noster iterum ibi in membris suis sit crucifigendus. Quis autem est tam mediocriter versatus in sacris literis, si eas vel à limine salutauit, qui nesciat vsitatam hanc esse in illis locutionem, vt Christus ipse dicatur persecutionem pati atque interfici, cùm hoc fit Sanctis, qui membra sunt Christi?* a *Christus sic loquitur de suprema die differens: necnon eodem dicendi genere ad* b *S. Paulum, in eius conuersione, vtitur. Babylonem autem, siue Romam (quando Bellarmino sic vocari placet) magnam esse ciuitatem illam, vbi Dominus crucifixus est, versus etiam xviij. capitis extremus apertè confirmat. Sic enim ibi,* c In ea ciuitate, sanguis Prophetarum &

a Cap. 11. 8.

a Matt. 25 40.

b Act. 9. 4

c Apoc. 18 24.

Sancto-

Sanctorũ inuentus eſt, omniúmq; qui interfecti ſunt in terra. *Iam neminẽ negaturũ ſpero, Chriſtum ex illis vnum fuiſſe, qui in terra ſunt interfecti. Præterea rectè dici poteſt, illum interfectũ fuiſſe in illa magna ciuitate Babylonis, quandoquidem auctoritate Romani Imperij morte affectus eſt, ſub iudice Romano, criminiſq; in Romanũ Imperiũ, licet iniuſtiſſimè, reus. parũ enim amicus Cæſari videbatur, qui Chriſti non eſſet inimicus.*

Hac igitur iam parte illuſtrata de ſede Antichriſti, proximum eſt Tempus *exquirere, quo regnum obtinebit ille Antichriſtus, ſi nondũ aduenerit. Sanctus quidem Iohannes ait, xiij. capite, huic Beſtiæ, cui capita ſunt ſeptem, cornua decem,* a vnum caput vulneratum fuiſſe, rurſúſque ſanatum. *Quibus explanationem adhibens xvij. capite ait :* hæc b capita ſeptem, totidem eſſe Reges, quorum quinq; cecidiſſe, vnum eſſe, ſeptimum nundum veniſſe: ſed cùm venerit, exiguo ſpatio remanſurum. c Beſtiam autem, quæ fuit, & non eſt, octauum eſſe, & vnum tamen è ſeptem. *quâ deſignat illum Antichriſtum, qui nondum venerat (Apoſtolorum dico temporibus) ſed poſtea erat venturus. Quò fit, vt inter ætatem Apoſtolorum, & finem ſæculi, intercedere oporteat aduentum illius Antichriſti: id quod etiam ipſi Pontificij fatentur. Vnde manifeſtum eſt, Babylonem, quæ eſt eadem Roma, ſedem fore ipſius Antichriſti : ſed non illam veterem Romam ſiue Ethnicam, quæ fuit*

a Apoc. 13 3.

b Cap. 17. 10.

c Verſ. 11.

dApo.4.1 *Apostolicis temporibus* (d *Ipse enim palàm prædicat, sibi nihil esse scribendum, nisi quod erat post suum tempus euenturum*) *neque etiam illam, iam aliqua ex parte Christianam Romam, dum in motu fuit conuersionis suæ, quæ è vestigio consequuta est ætatem Apostolorum, illustris tot piorum Episcorum martyriis: Sed Romam illam Antichristianam, tum cùm ipse Antichristus ibi sedem posuerit, posteáquam per operationem mysterij iniquitatis, Christiana Roma planè corrupta fuerit, & sinceritatem religionis amiserit. Atque ita illud læthale vulnus, quod à Gothis ac Vandalis acceperat, curabitur in illo capite, siue Rege Antichristo, qui deinde exurget, atque ad diuturnum tempus regno potietur.*

Sed hîc obijci poterit, non diu posse regnare illum Antichristum, quando S. Iohannes duobus tribúsue locis dicit Antichristum non amplius triennio, & sex mensibus dominaturum. Sanè cui vel paulùm modò notus est stilus, & loquendi modus S. Iohannis in Apocalypsi sua, facilè animaduertet, illum certum numerum pro incerto ponere *consueuisse. Id* a *quod facit in xij. illis millibus suis de quaque tribu, qui obsignati sunt ad salutem:* b *Et in exercitu ducentûm millium, qui missi sunt ad delendam hominum partem tertiam: idem alijs compluribus in locis facitat. Itaque qui recordabitur illum in omnibus suis Visionibus, ex professo morem à Prophetis, nempe Ezechiele, Daniele, Zacharia,*

a Cap. 7.

b Cap. 9. 16. 18.

in Visio-

in Visionibus suis vsurpatum imitari, mutuantem locutionum formulas, ab illis qui prophetarunt ante Christum natum, ad explicandas suas de nouissimis diebus Prophetias; admodum verisimile esse comperiet, in illis tribus diebus & dimidio, eum imitari Danielis Hebdomadas: Hebdomadam vnam accipiendo, totum illud tempus, quod inter aduentum Christi primum ac secundum intercesserit; cuius temporis, siue spiritualis hebdomadæ dimidio triumphantem inducit Antichristum. Nam quòd ad literalem illam interpretationem, quam omnes Pontificij sequuntur, trium annorum & sex mensium: qua volunt illud tempus ad amussim incidere in dies omnium nouissimos, exceptis quadraginta quinque ante secundum Domini aduentum, planè toti nouo Testamento repugnat. Christus enim ait, in nouissimis diebus epulaturos homines, celebraturos nuptias, omnibus eiusmodi secularibus negotijs implicatos iri, cùm hora nouissima repentè eos nec-opinantes opprimet. [a] Hic erit ad molam, alius super tectum domus, &c. *quibus omnibus significatur illorum temporum summa securitas. Idem narrat* [a] *parabolam quinque stultarum Virginum, ad declarandam inexspectatam, miniméque suspectam horam, quæ nos occupabit. sed* [b] de die illo, *inquit*, vel hora nemo scit, neque Angeli in cœlo, neque Filius, nisi Pater. *S. Petrus iubet nos* [c] vigilare & sobrios esse, *ad excipiendum illum diem semper intentos.*

[a] Matt. 24. 41.

[a] Matt. 25.

[b] Matt. 24. 36.

[c] 1. Pet. 5. 8.

d Apoc.3. 3.&16.15 Matth.24 44.

S. autem Ioannes in hac eâdem Apocalypsi, bis nos admonet, vt furem nocturnum, sic Christum esse venturum: quod in Euangelio quoque Christus ipse testatur. Atqui si Antichristus regnabit annos tres & sex menses ante nouissimum diem, non plus autem temporis diebus xlv. post eius interitum effluet: profectò dies ipse, & hora illius diei. non potest fugere eos, qui superstites futuri sunt illo tempore, quo periturus est Antichristus. Nam vt Pontificij docent, mundus non ignorabit illum esse Antichristum, tam duorum testium doctrinâ, quàm repentino eius interítu. Ex quo consequitur, neminem fore nescium, continuò, nullo mora interposita, post xlv. dies exactos, diem extremum esse venturum. quod si verum esset, non vti fur venturus est Christus, neque mundum oscitantem oppressurus, contra omnia Scripturæ testimonia à nobis citata, aliáque complura. Ad hunc modum docuimus Romam esse sedem ac domicilium Antichristi: posterius autem dimidium spiritualis illius hebdomadis inter primum ac secundum Domini aduentum tempus illud esse, quo dominabitur, nam in priore mysterium iniquitatis cœpit operari: sed nondum erat ille homo peccati reuelatus.

* Confutatio demonstrationis Bellarm. qua probare nititur, Enochum & Eliam duos esse testes, de quibus fit mẽtio xi. Apocal.

** Quinam verò sint illi testes, magna est quæstio. Recepta opinio Papistarũ est, Enochum atque Eliam esse oportere quod ita Bellarminus prætendit, atque in ea sententia sic obstirmatus est, vt putet eum, qui de hoc dubitat, si non hæreticum esse,*

in

in magno tamen errore versari. Sed vanitatem Iudaicæ, quam sequitur, fabulæ, paucis aperiam.

Cardinalis in libro Controuersiarum producit quatuor Scripturæ locos, ad otiosum hoc somnium confirmandum: duos è veteri Testamento, ex Malachia, atque Ecclesiastico; totidémque è nouo: alterum apud Matthæum, Christi, (potuit addidisse etiam Marcum) alterum Ioannis in Apocalypsi xi. cap. Primùm quòd ad illos locos in genere attinet, fidenter affirmo, verbum in illis non reperiri, reliquísue Scripturis, quod innuat vel Enochum, vel Eliam redituros esse, & cum Antichristo dimicaturos; in eóque conflictu occidendos; aut quicquam simile. Deinde, vt cuique loco sigillatim respondeam, ac primùm illi Malachiæ, nescio quis Christo, eius sit melior interpres, qui bis apud [a] *Matthæum, apud* [b] *Marcum semel, certiores facit tam ipsam multitudinem, quàm discipulos suos, Iohannem Baptistam illum esse* Eliam *repromissum. Atque hîc* * *Bellarminus pessimâ cum Christo fide agit, qui vt demonstret nondum venisse Antichristum, eò, scilicet, quòd* Enoch & Elias *nondum reuersi sunt; ad hoc probandum verba Christi citat Matthæi xvij.* Elias quidem veniet, & restituet omnia: *sed quod sequitur, dissimulat, à quo priora interpretationem capiunt: nimirum* iam Eliam venisse *in Iohannis Baptistæ persona. Quid? quòd in se recipiens Bibliandri obiectionem soluere, qui Christum ait sensisse prophetiam Eliæ venturi completam esse in*

Bellarm. de Rom. Pont. li. 3 cap. 6.

[a] Matt. 11. 14. & 17. 12.

[b] Marc. 9. 13.

*Bellarm. ibidem.

esse in Iohanne ; arripit illud, Qui habet aures, audiat, *xi. Mat. quod continuò sermonem illum excipit de Elia, magnùmque inde elicit mysterium: Sed callidè dissimulat, quod xvij. (quem locum ipse antea allegauerat) Christus interpretatur eodem modo Malachiam, sine eorundem subiunctione verborum,* Qui habet aures, audiat; *suam eôdem adiungens non ferendam paraphrasim; nobisque impudenter exponens quid Christus vellet dicere; immo sanè, quid Christum dicere oporteret, si bonus probúsque Catholicus fuisset. hoc enim sensisse eum persuasissimum habeo, glossemate Aurelianensi addito, quo contextum euertit. Iam videtis, quantâ cum impudentiâ Christi verbis abutatur, qui tribus in locis, vti dixi, alterum adventum Eliæ de Iohanne Baptista interpretatur. Idem improbissimè cauillatur super verbo* venturus, *Christus enim vtitur illo quidem verbo, sed repetens vulgarem opinionem: interpretatur autem, iam eum in Iohanne venisse, ac si diceret; vera est quidem prophetia, Eliam esse venturum:* [a] sed ego dico vobis, Elias iam venit, *de Iohanne Baptista sentiens. Ita primùm verbá prophetiæ tempore futuro repetit, vt apud Prophetam reperiuntur; deinde ea iam in Iohanne completa esse, in præsenti tempore demonstrat. Neque est, vt hæc verba Malachiæ,* [b] Dies magnus & horribilis *Christi in eum* [c] *expositionem refellant, Etenim si quo die Saluator mundi passus est,* [a] *Sol obscura-*

[a] Matt. 17 11.

[b] Mal. 4. 5

[c] Matt. 27

[a] Hæc so-

tus

tus fuit omnino ad tres horas, velum Templi ſciſſi in duas partes à ſummo vſque ad imum, terra contremuit, petræ fiſſæ ſunt, monumenta aperta, mortui reſurrexerunt: ſi ille, inquam, dies non fuit magnus atque horribilis, quid horribile ſit, non video: qui haud dubiè omnes ſine exceptione Iudæos iuſto anathemate perdidiſſet, niſi idem Iohannes, præcurſor Domini, permultos prius conuertiſſet doctrinâ pœnitentiæ atque Baptiſmo. Sed quid ego laborem ampliùs de interpretatione Malachiæ? quidue hoc mihi arrogem? cùm omnibus ſatis eſſe debeat, Chriſtum ipſum ſic interpretatum eſſe; cùmque ipſe dixerit, adeóque ter dixerit, per quem facta ſunt omnia, quis mortalis audebit aliam interpretationem, immo contrariam affingere?

lis obſcuratio ita ſupra omnẽ modum horribilis fuit, vt Dionyſius ſolo naturæ inſtinctu, & Philoſophiæ naturalis cognitione, cum videret, attonitus exclamaret: Aut Deus patitur. aut vices patientis dolet.

Iam quòd ad locum Eccleſiaſtici pertinet, ſicut filius Sirach tantùm mutuatus eſt illum à Malachia, quod liquet ex verbis eius, de conuertendo filiorum corda ad patres, *quæ verba ſunt ipſius Malachiæ; ſic Chriſtus eſt optimus habendus vtriuſque interpres: neque dedecori eſt huic mortali Ieſu, explicari ab immortali veròque Ieſu, licet ad pudorem & confuſionem hæreſeωs Ieſuitarum. Sed Enochum oportet in hoc negotio cum Elia coniungi, nullam aliam ad rem, nî fallor, niſi ad iugum ex altera parte tollendum. Nullus enim Scripturæ locus de reditu eius loquitur. Hoc tantùm in Eccleſiaſtico legitur, placuiſſe Enochum Deo, ob eámq; cauſſam tranſlatum*

Malac.4.6
Eccl. 48.9

Malac.4.6

fuiſſe

Eccle. 44. 16. *fuisse in Paradisum*, vt daret Gentibus sapientiam, vel pœnitentiam, *quando ita volunt. Et quid istuc est, dare Gentibus pœnitentiam? nimirum Enoch in hanc vitam reuersurum, & pugnaturum contra Antichristum. Scitum quidem commentum, sed parum aptum huic loco commentarium. Cùm Bellarminus ageret de Elia, vrgebat hoc maximè, venturum esse Eliam, qui Iudæos conuerteret potissimùm,* & restitueret tribus Iacob. *Sed vbi ad Enoch redit, oportet illum* dare Gentibus pœnitentiam: *de Iudæis autem ne verbum quidem. adfuturi sunt, nimirum, vt suam quisque curet prouinciam, neque vtrique idem detur negotium, sed ita sortiantur prouincias, vt Petrus & Paulus; qui sic inter se partiti sunt, vt ille Iudæorum esset Apostolus, hic iret ad Gentes. Quid opus est tam longè petitis, coactisque commentationibus tribus de verbis? nònne sensus hic satis rectè clarèque constabit; Enochum Deo placuisse, atque in Paradisum fuisse translatum, vt exemplo Gentibus esset? & hic tantus honos illi habitus, Gentes impelleret ad agendum pœnitentiam, sanctisque eius vestigijs insistendum? Quid enim potuit efficacius persuadere & adigere Nationes ad pœnitentiam, quàm vt ipsis inspectantibus Diuinus ille vir, viuus in cœlum, pro mercede integritatis suæ sustolleretur; cæteri omnes interirent atque in corruptionem abirent? Destitutus autem à Scripturis, necesse habet Cardinalis*

ad

ad Patres confugere; quò probet Enochum atque Eliam adhuc vivere, poſteâque morituros. Sed pari fælicitate, atque in Scripturis verſatus eſt, vt verbo eius vtar, quo ille in libello ſuo a *contra me vſus. Ad hoc probandum quinque de Patribus adducit, Irenæum, Tertullianum, Epiphanium, Hieronymum, Auguſtinum: qui quidem omnes ſuper hoc conſentiunt, vtrumque, Enochum atque Eliam adhuc viuere: quod nemo Chriſtianus vnquam, opinor, negauerit. Abraham enim, Iſaac & Iacob etiamnum viuunt, vt Chriſtus eſt auctor:* b Deus enim, *inquit*, viuentium eſt, non mortuorum Deus. *quanto magis in viuis ſunt Enoch & Elias, qui nunquam mortem more aliorum guſtauerunt? Sed de reliqua quæſtione, an poſteà morituri ſint, primi duo teſtes eius, Irenæus ac Tertullianus planè negant.* a *Ille enim ait, in Paradiſo remanſuros vſque ad conſummationem*, conſpicantes incorruptionem. *Iam remanere illic vſque ad conſummationem, & non videre corruptionem, ex diametro repugnat reditioni in hunc mundum, mortiſque perpeſſioni.* b *Tertullianus etiam huic conſentiens planiſsimè dicit, Enochum nunquam guſtaſſe mortem*, vt æternitatis candidatum. *Iam malè ſibi firmatum habet ius æternitatis, ſi iterum moriturus eſt. Loca autem ex tribus reliquis Patribus adducta, alterum confirmant, illos hodie viuere: alterius nullam faciunt mentionem, eſſe aliquando morituros.*

a Pag. 27.

b Mat. 22. 32.

a Ire. lib. 5

b Lib. contra Iudæos cap. 2

Sed

Sed quoniam in hunc de Patribus antiquis fortè sermonem incidimus, sinite, quæso, hac occasione obiter vos moneam, mirum non esse, si sæpius Patres hîc errent, & minus rectè multa Apocalypsis mysteria intelligant, propterea quòd liber ille eorum temporibus adhuc obsignatus fuit: & licet

c 2. Thess. 2. c mysterium iniquitatis *iam tum ageretur, ille tamen* homo peccati *nondum erat reuelatus. In omnibus enim obscuris Prophetijs certissima est regula, nunquam eas satis intelligi posse, vsquedum compleantur.*

Atque ad hunc modum duobus Bellarmini locis è Veteri Testamento depromptis, per hunc tertium è Nouo, qui verba Christi continet, satisfeci. quæ quoniam luce sunt clariora, quartum

a Apoc. 11 *nunc Scripturæ locum* a *xi. Apocal. videamus. Illi enim* duo testes, *scilicet, quorum ibi fit mentio, non alij, quàm Enoch atque Elias sint, necesse est. Sed quî possit hoc cum Theologia, vel ratione consistere, vt hæc duo glorificata corpora, de Paradiso, cælòue (vtro, vos videritis) descendant; prædicent, & pugnent contra Antichristum; interficiantur ab eo, posteaquam per multa annorum millia exempti fuerint à maledictione mortis, cui per naturam omnes subiacent; tertio die resurgant ad imitationem Christi; exinde multis miraculis editis redeant in cælum veredariorum more, vltrò citròquò cælum inter & terram cursitantes? hoc, inquam, quî possit cum Theologia, vel ratione consentire; equidem fateor, captum meum*

meum ſuperat: maximè quòd eos oporteat indutos eſſe cilicio, quorum corpora, opinor, tam diu fuerint à peccato libera, vt non ampliùs iſta maceratione egeant. Nunc enim oportet illos, aut in cælo eſſe, aut in Paradiſo. Si in cælo (quod haud dubiè verum eſt) glorificata ſint corpora eorum oportet: cùm [a] nihil corruptibile eò poſſit penetrare. *Ex quo conſequitur non poſſe eos ampliùs carnis infirmitatibus, ac potiſſimùm morti eſſe obnoxios. Quòd ſi ſunt in terreſtri Paradiſo, primùm ſcire auemus, vbinam ſit ille Paradiſus, quâ regione terræ, quibus orbis in oris.*

[a] Apoc. 21. 27.

[b] *Bellarminus quidem in ſuis Controuerſijs multùm deſudat, Paradiſi regionem ſitúmque perquirens, terrâne inueniatur, an aëre: ſed hæc omnia ſunt mera deliria. Scriptura teſtatur Paradiſum, adeóque hortum Eden, fuiſſe quendam in terra locum, quem Deus elegit, vt Adamum inibi collocaret, vnde cùm eum paulò pòſt propter grauiſſimam offenſam expuliſſet, blaſphemum eſt credere vllum ex Adami poſteris eò poſtmodum peruenisſe. Omnis enim eius progenies maledicta eſt in ipſo, & de terreſtri Paradiſo eliminata, necnon ipſa terra vniuerſim, ac Paradiſus ſpeciatim propter ipſum maledicta ſunt. Secundus autem Adam per gratiam certum ex eis numerum vocauit, qui ſibi cohæredes fierent cæleſtis Ieruſalem, cæleſtíſque Paradiſi. Terreſtris enim, haud dubiè diluuio, ſi non antè, deletus eſt, ſublatis illis omnibus exquiſitiſſimis delicijs, ſummáque amæ-*

[b] Lib. de Grat. primi hominis, Gen. 2.

nitate, quâ reliquas terræ regiones longè multúmque superabat. In aëre autem pendêre, incredibile est, nec dißimile somniorum Alcorani. In Scripturis enim nullum commemoratur eiusmodi miraculum, nec aliúnde oriri potuit, quàm ex curiosis ac præferuidis cerebrosorum hominum commentis, qui non didicerunt [a] sapere ad sobrietatem. *Hoc igitur certum est, in cælo domicilium & requiem habere Enochum atque Eliam.* [b] Enoch enim, *inquit Scriptura*, ambulauit cum Deo, & non apparuit: quia tulit eum Deus, *vel ad se recepit:* [c] *Elias autem visus est sublimè in cælum flammante curru subleuari. Vt autem illi, qui tot millia annorum cœli fuerunt incolæ, mortalitatis legibus soluti, vt hæc, inquam, glorificata & incorruptibilia corpora redeant in hanc vitam, prædicent Euangelium, edant miracula; cum Antichristo denique confligentes interficiantur ij, quos mors naturalis antè absumere non potuit, sicuti commentitium est figmentum, ita naturæ planè repugnat eiusmodi sanctificatorum corporum. Sed illud inprimis mihi mirum videtur, cur Enoch potißimùm vnum esse oporteat ex his* duobus *Christi* testibus. *Moyses certè atque Elias cum Christo fuerunt in transfiguratione, in figuram Legis & Prophetarum. Lex enim & Propheta grauißimi testes fuissent ad coarguendum Antichristum. Cur autem Enochi collum iugo subdiderint, Moysem exemerint, diuinare non possum.*

[a] Rom. 12 3.

[b] Gen. 5. 24.

[c] 2. Reg. 2 11. 10.

Sed

Sed nimis anxiè ſtudioſéque hanc futilem & ſanè anilem fabulam refutaui, cui tantum abeſt, vt credam; vt contrà, iſto tam erudito ſæculo, hoc qui credat (Deum teſtor) non modò pro magni nominis Theologo, ſed ne pro Chriſtiano quidem habeam: quin potiùs Scribis & Phariſæis accenſeam, qui ſic inſaniebant, vt quamuis Chriſtus contrarium docuiſſet, ſemper tamen venturũ eſſe Eliam ſomniarent. Veteribus autem Theologis, ſi qui in hac parte errauerint, æquior ſum, propter rationem quam ſuprà memoraui.

Iam illa anili fabula refutata de duobus *illis* teſtibus *Enoch atque Elia, reſtat, vt meam coniecturam interponam, doceámque quoſnam illos* teſtes *eſſe arbitrer. Equidem fateor multò facilius eſſe eiuſmodi nulla ratione ſubnixas, ac Theologiæ fundamentis aduerſantes fabellas refellere, quàm tam alti reconditíque myſterij germanum ſenſum eruere. Itaque vt non tantum mihi arrogauerim, quemquam vt adigam in meam ſententiam, niſi quem ipſa veritas, & animi ſui iudicium eò pertraxerit: ita proponam probabiles coniecturas, quæ, vt ſpero, hæreſeos & nimiæ curioſitatis ſuſpicione vacabunt.*

Quid per hos duos teſtes ſignificetur.

Duobus diuerſis modis myſterium horum teſtium, *meâ quidem ſententiâ probabiliter & non incommodè poteſt exponi: quorum alter eſt, vt per* Duos *hoſce* Teſtes *intelligantur Vetus ac Nouum Teſtamentum. Nam vt Antichriſtus non poteſt non inimicus eſſe Verbo Dei, illúdque*

supra omnia odisse : sic nihil intentatum relinquet, quò illud dedecoret, corrumpat, supprimat, *&, quibus possit artibus,* destruat. *Cæterùm an hic liber duorum Testamentorum, vel* duûm *Christi* testium, *vim aliquam à Babylonica Monarchia passus sit, nécne, nihil dicam : res ipsa loquitur. Non obtundam vos recensendis tritis illis, quibus vtuntur ad minuendam eius auctoritatem dicterijs, cuiusmodi sunt,* Nasus cereus, Mortua litera, Lesbia regula, *sexcenta alia probri & ignominiæ plena. Sed quantum Traditiones hominum, atque auctoritatem Ecclesiæ his testibus præferant, ex ipsorum doctrina apparet. Ad cuius rei probationem, si nihil aliud exstaret, satis profectò esse posset ille libellus scitam hanc inscriptionem præferens,* De Insufficientia Scripturæ Sanctæ. *Cum autem nulla de re magis laborandum sit, quàm vt integra & incorrupta conseruetur sacra Scriptura, complures veteris Latinæ versionis locos etiam corruptissimos corrigi minimè patiuntur: cuiusmodi sunt* euertere domum, *pro* euerrere *ad inueniendum denarium: & illud de Iohanne dictum,* Sic eum volo manere, donec veniam, *pro* Si, *tametsi non solùm mendi, sed etiam mendacij manifestum sit; vt subsequentia contextus verba declarant. Sed tantum absunt à veterum codicum emendatione, vt vulgarem versionem Pontificij non dubitent archetypis originibus Hebræorum, & Græcorum anteponere. Hæc etiam contemnendáne est deprauatio Scriptu-*

Cardinal. Peron.

Luc. 15. 8.

Ioan. 21. 22. 23.

Scripturarum, fidem atque auctoritatem omnium, aut maximæ partis Apocryphorum librorum, exæquare Scripturis canonicis, contrà quàm Patres sentiunt, ac vetera Concilia decernunt? Illa autem quàm sacrilega corruptio, Dominam *pro* Domino *ponere in toto Psalterio? sic enim* Dominæ nostræ Psalterium, *quod vocant, non ita pridem denuò Parisÿs est excusum. Nónne hoc est Christi, Matrísque personam ac dignitatem confundere? Quid de Scripturæ suppressione dicam? quot sæculis populus Christianus in tanta cæcitate, & salutaris doctrinæ ignoratione detentus est, vt hi testes penè incogniti essent; cùm Laici Scripturam attingere (vt quibus hoc interdictum esset) non auderent, maxima pars Clericorum in illius lectione versari aut nollent, aut non possent?*

A Bonaventura, Doctore Seraphico editũ.

Ad hunc modum hi duo testes *Christi, de quibus ipse dicit* [a] Scrutamini Scripturas; illæ enim testimonium perhibent de me: *hæ duæ* [b] *pingues oliuæ, pacem afferentes cunctis credentibus, pacem, dico, conscientiæ: hæc* [c] *duo Candelabra, quæ posita in conspectu Dei, prælucent nationibus, queis significari vtrumque Testamentum, & repræsentari in ipsa Romanæ Missæ* * *celebratione volunt: ad hunc, inquam, modum fuerunt hi* duo testes dedecorati, corrupti, suppressi: *Quid dico suppressos? Immo ad silentium damnati: vt pro hæretico comburetur, qui in manus sumere auderet, aut inspicere. Deinde in ignota lingua sic absconditi iacuerunt, pauci vt possent adire,*

[a] Ioan. 5. 39.

[b] Apoc. 11 4.

[c] Ibidem.

*Videexpositionẽ Missæ, annexam Ordini Romano, à G. Cassandro editam.

aut assequi : quorum in locum Legendæ subierunt, & portentosa quædam mendacia , quibus omnia suggesta & templa resonabant. Verſ.8. *Atque ita euenit* , vt corpora horum teſtium proiecta in plateis illius magnæ Ciuitatis iacerent , quæ ſpiritualiter Sodoma vocatur , *propter ſpirituales eius fornicationes, quæ ſunt Idolorum cultus:* ſpiritualiter Ægyptus , *eò quòd Sanctos Dei in ſeruitutem humanarum traditionum redegerit.* Coloſſ. 2. 20. Quare oneramini ritibus ? *Quis requiſiuit iſta de manibus veſtris? Sic, inquam,* corpora eorum Verſ.8. ad triduum & dimidium diei *ſine ſepultura proiecta ſunt ; id eſt , ad dimidium illius ſpiritualis hebdomadæ , quæ inter primum Chriſti aduentum, & ſecundum intercêdit. Et tum certè Scripturæ tanquam cadauera , iacebant , abſque monumento, omnium contemptui expoſitæ , neglectæ penè ab omnibus , nec à pluribus intellectæ , cùm nemo pœnæ formidine requirere eas , aut poſcere auderet , ſicuti ſuprâ diximus. Quæ cùm ſic intermortuæ, & quaſi depoſitæ , exanimes & ſine vigore iacuiſſent , non ſecùs atque Lex , quæ cùm diu in tenebris obruta latuiſſet , quaſi vitæ* 2.Chro. *reddita ac reſtituta Ioſiæ tempore reuixit* ; gau- 34.14. debant habitatores terræ ; *nempe , homines* Verſ.10. *terrena ſapientes*, munera vltrò citróque inter ſe præ gaudio miſſitabant , *quòd carnales ſuæ libidines non ampliùs iam comprimerentur, neque in ordinem cogerentur , ancipiti illo gladio reſectæ. Iam enim certò ſciebãt, quicquid feciſſent, quocun-*

quocunque modo vixissent, pecunijs se omnium peccatorum indulgentias Babylone impetraturos: quippe Omnia venalia Romæ. *Adeò non opus fuit hominibus ad veniam peccatorum inueniendam, in cælum suspicere; sed pronos marsupia despicere, si sat nummis intumescerent. Immò quorsum attinuit Deum adire, & cælum per vim, zelique feruorem occupare, cùm Indulgentiæ se vltrò offerrent, atque ad fores præstò essent? Cùm homines complures spirituales, iactarent se neque Vetus intelligere Testamentum, neque Nouum?*

En quàm inclementer, & quanto cum dedecore hi duo testes *excepti sint in altera parte Hebdomadæ spiritualis, qui in prima,* [a] cilicio cooperti sunt; *id est, pœnitentiam cunctis nationibus, circiter quingentos aut sexentos post Christum annos, prædicauerant: cùm Deus Verbum suum, siue* testem, [b] insidentem equo candido, *sic ouantem fecit incedere in primordijs Ecclesiæ, vt omnes, qui aduersarentur, vinceret: destrueret omnem altitudinem, quæ se extollit aduersus cognitionem Dei,* ([c] *vt ait Apostolus:*) *aditu cælorum prohiberet omnes incredulos: non minus eos spirituali igne Verbi conuinceret, durásque eorum ceruices frangeret, quàm Moyses & Elias plagis & fame rebelles Aegyptios, obstinatósque Israëlitas contuderant. Neque contenti erunt, hos* testes *dedecorasse, corrupisse, suppressisse, sed ad extremum quoque* [d] interficiendi sunt: *quam ad rem prodit* * Censura generalis, vt censorio mucrone

[a] Vers. 3.
[b] Apoc. 6. 2.
[c] 2. Cor. 10. 4.
[d] Apoc. 11 7.
* Venetijs excusa ann. 1562

ᶜugulentur. *Quid enim aliud agit, quàm iugulat, ùm alias omnes translationes, præter suam, auctor comburi mandat? quod etiamnum fieri solet. Præ se fert enim & palàm profitetur, se non id agere, vt corrigantur (quod si facere vellet, magnam ei gratiam haberemus) sed vt deleantur & destruantur: vnumquemque Scripturæ locum, qui illorum Traditionibus refragatur, hæreseωs arguens. Neque id solùm, sed tot ferè conuitijs atque maledictis onerans, quot Cardinalis in meam Apologiam contulit: non dirigens, neque explicans Scripturam ex Scriptura (quæ est optima interpretandi ratio) sed ad suas Traditiones, tanquam ad Lydium lapidem, ipsam quoque Scripturam exigens: Vt damnet hereseωs, non eos modò Scripturæ locos, quos recitat, sed eandem etiam sententiam ferat in omneis consimiles, vbicunque in Scripturis reperiantur. Et tamen summo Dei Optimi Maximi beneficio, nunc incipimus (id quod maiores etiam nostri aliquot superioribus sæculis fecerunt) oculis cernere hosce* testes *resurgentes, & in pristina gloria refulgentes,* ª Deo quasi leuante eos, atque in pedes ᵇ statuente: denique tollente in cœlum *quasi in triumphali nube gloriæ, prout Elias curru subleuatus ignito traditur. Quæ Euangelij resuscitatio, atque in sublime euectio, tantum* ᶜ terræ motum, *tantámque rerum mutationem in plærísque gentibus peperit, vt* pars decima, *id est, bene magna, multíque eorum, qui* magnæ Ciuitatis *ditioni suberant,*

ª Vers. 11.
ᵇ Vers. 12.
ᶜ Vers. 13.

erant, nempe Babylonis, cognitis impoſturis, ab ea defecerint: Septem millia, *id eſt, ingens multitudo per occaſionem illius mutationis occiſa ſit: multi ad Deum conuerſi*, gloriam Deo cœli tribuentes. *Hic igitur vnus eſt modus, quo locum hunc Scripturæ probabiliter, vt mihi videtur, interpretari licet.*

Eſt & alter magis receptus, qui ad literam contextus propiùs accedit: ſi dicamus per hoſce teſtes, *non ipſum Dei Verbum, ſed Verbi Prædicatores, intelligi. Pauci erant ab initio, qui illum* hominem peccati, *reuelarent, & corruptelas eius retegerent. Appoſitè igitur duali numero deſcripti ſunt:* [a] Nam in ore duorum aut trium teſtium ſtabit omne verbum. *Neque maior fuit eorum numerus, qui magnum illud opus inchoauerunt, quàm negotij magnitudo neceſſariò poſtulabat.* [b] Prædicabant in cilicio; *quippe pœnitentiam prædicabant: plurimos eorum crudeliſſima morte affectos fuiſſe, Orbi notiſſimum:* mox reſurrexiſſe *in eiuſdem doctrinæ ſucceſſoribus conſtat; idque tanta vi & efficaciâ, vt omne miraculum ſuperet. Cùm enim habeatur in Scripturis opus Dei miraculi plenum, Spiritus Sancti virtute perfectum, quòd* [a] *Apoſtolus Petrus propè tria hominum millia vno die conuerterit: iſti, de quibus loquor* Teſtes, *intra paucos annos eiuſdem Spiritus vi, multas potentiſſimas nationes in veræ Fidei viam reduxerunt, quæ conſtanter hodie perſeuerant; Deum laudantes, qui eas ab*

[a] Deut. 19 15.

[b] Apoc. 11 3.

Sanguis Martyrũ eſt ſemen Eccleſiæ.

[a] Act. 2. 41

Antichristi magnæ Ciuitati imperantis tyranni-
b Ap. 18. 4 *de exemerit : & altá voce clamantes,* b Exite de illis populus meus, ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis. *Hoc igitur isti miraculorum nundinatores, qui nauseam mundo cient, & chartæ precium adaugent, editis quotidie veteribus illis quidem, sed denuò interpolatis miraculis, ac plenis mendaciorum Legendis : hoc, inquam, isti cogitent magnum reuerâ miraculum & quod fidem penè superet; & vilibus suis atque adulteratis, vt tandem ipsos pudeat, mercibus componant. Atque ita duobus modis explicatâ coniecturâ meâ, quos* duorum testium *nomine intelligi censeam, quorum Apocalypseως xi. fit mentio : quanquam non sit magnum vtriusque discrimen; in altero enim ipsum Dei Verbum; in altero Verbum quoq; Dei, sed ex ore prædicatorum eius, accipimus. Restat iam vt tertium descriptionis Antichristi locum excutiamus, in quo de* persona *quærendum esse instituimus.*

Scorto Babylonio, quod Bestiæ inequitat, sedem alicuius Imperij, & successione continuatam hominum seriem illi præsidentem, non vnum aliquem designari, perspicuum est ex forma, qua diuersis libri locis Antichristus ipse describitur. Versu
a cap. 17. verſ. 18. *enim vltimo cap. xvij.* a mulier *exponitur,* magna illa ciuitas, quæ dominatur Regibus terræ; *quæ non potest significare certam vnius hominis personam, sed plures homines sibi continenter succedentes, vt suprà memorauí, quorum sedes*

est

eſt magna illa Ciuitas, Similitèrque eodem cap.
[b] ſeptem capita, illius Beſtiæ, *duobus modis ex-* [b] verſ. 9
ponuntur: primùm de ſeptem montibus; *quod obuium eſt: deinde* de Regibus totidem, *quod de illis non poteſt intelligi Regibus, qui* [c] Beſtiæ [c] verſ. 13.
ſuam poteſtatem tradituri ſunt, *eique ſubÿcientur, qui mox* [d] decem illis cornibus *figuran-* [d] verſ. 12.
tur: Sed magis apparet ſeptem capita Beſtiæ, ſeptem Imperij formas eſſe, illius ſedis proprias, quarum quinque iam fuerant & ceciderant. Reges enim primò fuerunt; deinde, exactis Regibus, Conſules, Dictatores, Decemuiri, Tribuni militum. Sexa erat, quo tempore Iohannes conſcripſit hunc librum, Cæſarum Imperium. Septima, quæ nondum venerat, & exiguo temporis ſpatio erat duratura, Eccleſiaſtica eſt Epiſcoporum, quæ tranſlationem Imperij Româ Conſtantinopolin conſecuta eſt: licet illorum regimen Imperatoribus quodam modo fuit ſubordinatum. Quanquam enim hæc gubernandi ratio annos circiter cclxxvi. durauerit, tamen exiguum hoc fuit præ longo illo tempore, quo regnum, quod illi continuò ſucceſſit, nec dum deſÿt, Antichriſtus obtinuit Octaua, [a] quæ eſt Beſtia, quæ erat, & non eſt, & itura eſt in perditionem, *ipſe eſt Antichriſtus, qui quidem cenſetur Octauus, propter illius ſummum & abſolutum Imperium; ſimul tamen ſeptimus, quia viſus eſt ſucceſſiſſe Epiſcopis in Eccleſiaſtica quadam ratione imperandi: licet amplitudine ſua gloriam Imperij Babylonÿ parem*

Ex quo Conſtantinus magnus Imperium Româ Conſtãtinopolin tranſtulit vſque ad Bonifaciũ 3. anni circiter 276.

[a] verſ. 11.

parem effecturus erat illi magnificentiæ, quam magna illa Ciuitas obtinuit, tum cùm maximè floreret ac triumpharet; quæ Sancti Iohannis ætate multùm imminuta erat per nobilium factiones. & seditiones militum, ipsorúmque Cæsarum socordiam. Ita pristinus ille magnæ Ciuitatis, seu Bestiæ splendor, cui S. Iohannis ætate tantum decesserat. * *vt non esse tum, nisi quodam modo videretur, restituendus erat per illum Antichristum, qui sicut ascendit ex abysso, sic iturus est in perditionem. Quinetiam ex illo maximo a planctu, qui cietur ex interitu Babylonis xviij. cap, tam à Regibus, quàm mercatoribus terræ, vbi ad miserationem desolationis eius augendam iteratur tertiò, cecidisse horæ momento magnam Ciuitatem; ex illo, inquam, grauissimo planctu planissimè constat, regnum Antichristi longiùs triennio & semestri spatio, aut vnius hominis ætate duraturum. Reges enim, qui cum ea fornicati sunt, &* b in delicijs vixerant, *tempus habuisse diuturnius ad magnam illam necessitudinem contrahendam oportuit.* c Mercatores autem terræ, *sic eius, dum stetit, prolixè copias & fælicitatem ostentant, quasi suarum esset Emporium diuitiarum, quæ tam exiguo tempore non poterant, ac ne vno quidem sæculo, coaceruari. Sed vt iam omnem hanc Antichristi descriptionem in pauca conferam, compendiosa vobis met hodo ante oculos ponam omnia, quæ de eo dicta sunt in Apocalypsi, ad pleniorem explanationem trium*

* Non quoad limites, & Imperij amplitudinē; sed propter imperandi modū & ciuitatis gloriā.

a cap. 18. ver. 9. & 11. 16. 19.

b. vers. 9

c vers. 12

um illorum Capitum quæ iam explicaui.

Antichriſtus meo quidem iudicio quater à Iohanne in Apocalypſi, quatuor diuerſis viſionibus depingitur, quæ omnia in breue compendium cap x. contrahuntur. Primùm equo pallido *deſcribitur in viſione ſigillorum cap. vi. Poſtquam enim Chriſtus* [a] in equo albo, *cùm primum ſigillum apertum eſt, propagatione Euangelij triumphaſſet:* [b] rufus *autem* equus *ad apertionem ſecundo, non minus contenderet infeſtam perſecutionem mouere, quàm Chriſtus conſtantia Martyrum vincere; Fames autem atque aliæ plagæ, per* [c] equum nigrum *figuratæ, prioribus illis perſecutionibus in tertio ſigillo ſuccederẽt, dehinc iam procedit ille Antichriſtus in* [d] equo pallido, *cùm quartum apertum eſt ſigillum*, & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi Mors, quem Infernus ſequebatur; *ſeſſor pallido equi colori conſentaneus*: & data eſt * ei poteſtas in quartam terræ partem, *id eſt, in Europam*, interficiendi gladio, *& perſecutionibus ſæuiendi, (quod Ethnica Roma factitauerat*, equo rufo *figurata) & conficiendi ſpirituali inedia, ſeu fama Verbi Dei, quam minatur Propheta, ſicuti* niger equus fame & morte corporali *necabat, quibus mors ſpiritualis deſignatur. Antichriſtus enim* equo pallido *notatus, Eccleſiam tum ſæua perſecutione & corporali morte vexabit; tum non minus pelliciendo Nationes in Idololatriam ſpirituali quoque morte mulctabit. Locuſtas enim, quibus vt Rex impe-*

Prima Viſio, qua deſcribitur Antichriſtus.

[a] Apoc. c. 6. ver. 2.

[b] verſ. 4

[c] verſ. 5

[d] ver. 8.

*Siue illis ſecũdùm aliam lectionem, quo coniunctim intelligitur idem ille equus pallidus, vnâ cum ſeſſore ſuo & comite, qui ſũt Mors & Infernus.

imperat, quarum ix. cap. huius libri fit mentio, emittet; vnáque cum eis tres illos ranunculos, cap. xvi. commemoratos, qui Reges nationésque omnes ad calicem abominationum eius exhauriendum alliciant. Atque hîc desinere hanc descriptionem Antichristi perspicuum est. Ad resignationem e-

a vers. 9. *nim* a *quinti sigilli continenter subiunctam, ani-*

b vers. 10. *mæ & sanguis interfectorum* b *Sanctorum, magna voce clamantes, accelerari vindictam expe-*

c vers. 12. *tunt, iudicium exposcunt: quod in sexto* c *sigillo concessum est eis aduentu Christi nouissima die, qui per* receſſum cœli inſtar libri conuoluti, *& alia multa in eandem sententiam significatur.*

Visio secunda describens Antichristum.

Sed quia hæc videri posset ipsius Antichristi breuis & obscura descriptio, fusiùs & magis specificè depingit eum, præsertim in visione Tuba-

d vers. 1. rum, *cap. ix.* d *Illic enim habetur ad quintæ tubæ clangorem, cùm iam passim hæreses in tribus è quatuor primis clangoribus disseminatæ fuissent, nempe ad primam, tertiam & quartam (temporalem enim persecutionem censeo tantùm secundo tubæ cantu significari) Iohannem* a Vidiſſe ſtel-

a ver. 2. lam de cœlo decidentem in terram, cui data

b vers. 3. eſt clauis putei, b qui dicitur Abyſſus: quæ cùm aperta eſſet, cum fumo putei magnam vim locuſtarum exijſſe in terram, *de quarum tam astutia, quàm potentia, cùm multa dixisset, Regis earum, qui eduxit eas de puteo Abyssi, nomen exponit, quod Hebraicè Abaddon dicitur,*

c vers. 11 *Græcè autem* Ἀπολλύων. *Hæc autem* c ſtella, quæ

de

de cœlo cecidit, *significat, nîfallor, aliquem eximiæ dignitatis in Ecclesia, qui cúm ex officio lux mundi esse deberet, vt* [d] *Christus præceperat, ille contrà munus suum deserens, instar Luciferi deficit, regnum sibi erigit, pestifero subdolorum & immanis sæuitiæ animalculorum examine emisso, quæ* locustarum *nomine notantur. Ad hunc modum sedes Antichristi cœpta est erigi, cuius doctrina copiosè declaratur in secūdo* Væ, *post inflationem sextæ tubæ; vbi dicitur,* [e] Residuos homines, qui non sunt occisi in his plagis, non egisse pœnitentiam de operibus manum suarum, [f] vt non adorarent dæmonia, & simulachra aurea & argentea & ærea & lapidea & lignea, quæ neq; videre possunt, ueque audire, neq; incedere. *De cultu dæmoniorum, egregium Doctorem Iesuiticum* * *Vasquem consulite. Quantum verò ad cultum imaginum, negari non potest, quin Caput doctrinæ præcipuum sit Romanensis Ecclesiæ. Deinde ibidem subinfertur,* [a] non egisse eos pœnitentiam ab homicidijs suis, neque à veneficijs, neque à fornicationibus suis, neque à furtis.

Homicidia, *persecutiones eorum denotant, promiscuas cædes ac trucidationes. De* venefi-cijs *qui dubitat, eorum* Agnus Dei *contemletur, quibus ignis restinguitur, benedicta indusia & diuersorum generum reliquias; denig; orationes, quæ homines à tormentorum bellicorum impetu, vi flammæ, violentia ferri, iactu fulminum, cæteris-*

[d] Matth. 5. 14.

[e] vers. 13.

[f] vers. 20

* Lib. de Cultu adoration. lib. 3. disp. 1. cap. 5.

[a] vers. 21.

cæteríſque id genus periculis conſeruent. Tum iudicet, an non ſint hæc veneficijs & veneficorum incantationibus ſimillima.

Iam Fornicationem *eorum intelligo, cùm ſpiritualem, quæ perhibetur Idòlolatria, tum non minus carnalem, quæ apud eos frequentior eſt, tam propter matrimonium Clericis ſuis interdictum, quàm propter tot otioſorum Monachorum ac Sanctimonialium greges. Otium enim eſſe maximum incitamentũ atque illecebram libidinis, vſus vitæ quotidianus docet.* Furti *autem in eo maximè ſe alligant, quòd Deo ſurripiunt titulos honorum, & amplitudinem poteſtatis illi ſoli debitam, quam in Antichriſtum caput ſuum conferant. Nec minùs in accumulandis opibus furti tenentur, dum præſtigiatorijs artibus,* Iubilæis, Indulgentijs, Reliquijs, *& id genus alijs efficacibus deluſionibus, animas hominum nundinantur.*

Deſinere autem deſcriptionem Antichriſti cap. ix. liquet ex iureiurando, quod [a] fortis ille Angelus, leuata ad cœlum manu *deierat verſ. vi. cap. x. poſt cantum ſextæ tubæ,* [b] tempus non fore amplius. *Sed cùm ſeptimus Angelus* tubâ ceciniſſet, conſummabitur, inquit, myſterium Dei, ſicut Euangelizauit per ſeruos ſuos prophetas. *Vndecimo cap. tantummodò deſcribit modum quo debellatus eſt Antichriſtus; cuius regnum antè expoſuerat cap. ix. nobiſque de duobus illis teſtibus annuntiat, fore vt poſt perſecutionem, quam ab Antichriſto paſſi ſunt,*

[a] cap. 10. ver. 6.

[b] verſ. 7.

Cap. 11 verſ. 3.

exitium ei adferant. Quòd ſi quis putet Antichriſti mentionẽ fieri ſolùm xi. cap. Beſtiam autem de qua agitur xiij. & xvij cap. tantùm ſignificare Ethnicã illam veterem Romam: ad hanc minuendam opinionem ſatis eſt recordari, nunquam Antichriſtum poni nominatim toto cap. xi. niſi vbi verſ. vij. capitis eiuſdem appellatur Beſtia, quæ prodit de puteo abyſſi, quæ per loci deſcriptionem, vnde emergit probatur eadem eſſe Beſtia, cuius eadem origo xvij. totidem verbis commemoratur. Adeò non eſt alius ſed idem Antichriſtus varijs viſionibus iteratus, variéque deſcriptus.

Tertia viſio deſcribens Antichriſtum. Cap. 12. verſ. 6.

Iam xij. & xiij. cap. ac deinceps vſque ad xvij. fuſiorem facit ac pleniorem propheticam explicationem ſtatus Eccleſiæ, regnique ipſius Antichriſti. Capite enim xij. deſignat Eccleſiam ſpecie mulieris à Dracone, *qui Diabolus eſt, in deſertum fugientis.* Draco *autem vbi videt, ſe non poſſe aliter illam conſequi*, effundit ex ore verſ. 15. aquas inſtar fluminis, quibus abrepta traheretur: *quo ſignificatur plurimas nationes ſolutas & immiſſas eſſe ad perſequendum, & vexandum Eccleſiam. Decimotertio autem cap. ex illa nationum immenſa colluuione, quæ perſequebantur Eccleſiam, exoritur magna illa Ciuitas, Regina omnium illarum Gentium, & caput diræ perſecutionis, beſtiâ quâdam figurata,* [a] quæ ſeptem habuit capita & decem cornua, [a] pardo ſimilis, *cùm propter colorem, quia reſperſa erat maculis, id eſt, corruptelis contaminata; tum*

Cap. 13. [a] verſ. 1. [a] verſ. 2.

quòd adulterinam quandam imperandi rationem adhibet, specie spiritualem, re uera sæcularem, quæ super Reges terræ extollitur : Leopardi similem, quæ spuria est bellua, è Leone pardoque mista; vrsinis pedibus, *ad vires eius significandas*; ore autem Leonis, *ad rapacitatem declarandam, sæuámque naturam.*

b Vers. 3. *Hæc Bestia, quæ suam à* b Dracone habuit potestatem, plagam autem læthalem in vno capitum, *siue vna imperandi rationum, à Gothis*
c Vers. 6. *ac Vandalis acceperat, sed mox* c curata est, ape-
d Vers. 7. ruit os suum ad blasphemias in Deum, d bellúmque Sanctis intulit : *quam, scilicet, terram vniuersam adorare oportet, quod nunquam vetus illa Ethnica Roma à quoquam postulauit; quæ dedignata non est fœdere coniunctos Reges*, socios atque amicos *comiter appellare. Cultus autem, atque adoratio, hoc eodem nomine ac titulo, soleátne adhiberi singulis Pontificibus cùm inaugurantur, nemo Cardinale nostro meliùs nouit.*

e Vers. 11. *Deinde* e alia bestia è terrâ *exoritur, cuius firmior origo est & stabilior, vt quæ visibiliter veræ Ecclesiæ succedat*; *ob eámque causſam* duo cornua, tanquam Agnus gerit; *specie quidem externâ Christi sponsam referens, & Christum sibi propugnatorem obtendens*; *sed instar* Draconis *loquitur, docens damnabiles Diabolicásque doctrinas. Hæc autem Apostatica Ecclesia (Apostolica dicerem) postquàm mundo palâm fecisset*
a Vers. 12. *suam ingentem potentiam*, a omnia faciendo,

quæ

quæ prior Beſtia vnquam potuit facere, in conſpectu eius: *hoc eſt, oſtentando magnitudinem ſuam non infra magnitudinem Ethnici Cæſarum Imperij ſubſidere, tanta cupidine incenſa eſt efferendi Beſtiam hanc, quæ iam Antichriſti nomen & ſedem tenuit, vt* terram faciat terreque habitatores adorare illam priorem Beſtiam, *ſiue Romanum Monarcham: atque ita in eum omnem ſuam potentiam atque opes transferat. Quin Reges etiam, Cæſaréſque, pedes eius exoſculari non detrectabunt. Quam ad rem edet miracula, in quibus ſe vendtabit, ſeducens portentis mendacibus, erroríſque efficaciâ, vt* [b] *Paulus loquitur, quamplurimos: Inter alia autem eius prodigia,* [c] ignem de cœlo deducet; *nempe* fulmen Excommunicationis, *cuius tanta vis eſt, vt thronis exturbare Principes valeat, adeò vt omnes pro hæreticis occidendi ſint & exurendi, qui* [a] Beſtiæ nolunt imaginem adorare; *hoc eſt, ſummam eius poteſtatem nullis limitibus circumſcriptam. Quinetiam hæc* Beſtia, *vel* Pſeudopropheta *(ſic enim xvi. cap. appellatur) adeò totus incumbit ad augendam illã alteram* Beſtiam *ſiue Antichriſtum, vt à cunctis ordinibus generibúſque hominum,* [b] in manibus dextris ac frontibus ſuis, illius Beſtiæ character ſiue nomen accipiendum ſit; [c] ſine quo non licebit cuiquam emere quicquam, aut vendere. Character in fronte *quid eſt aliud, quàm externa profeſſio, vel humilis potiùs confeſſio, ſe*

[b] 2. Theſ. 2. 9.
[c] Verſ. 13.
[a] Verſ. 15.
[b] Verſ. 16.
[c] Verſ. 17.

huic Bestiæ subijci? Signum in dextra, *notat actualem eorum atque implicitam obedientiam erga eam, quam putant non posse errare, etiamsi eos contra Principes suos naturales arma ferre iuberet. Cui similis est illa* cæca obedientia *in quam omnes Iesuitæ iurant, quibus nec absimiles sunt Romanenses illi apud nos Sacrificuli, qui Sacramentum fidelitatis iure naturali debitum, in deterius mutati eiurarunt: quod licet primò suscepisse se dicant, illæsa conscientia, vt pote vinculo Naturæ obligatos; tamẽ nunc illud idem necesse habent eiurare, & fas omne abrumpere, ne Pontificijs mandatis non pareant, cuius libidini conscientiam eorum & rationem mancipatam esse oportet. Qui verò nõ concedit absolutam hanc potestatem,* neque emendi, neque vendendi *ius habet: quia nemo fidem seruare tenetur hæreticis, vllúmue contractum cum illis ratum habere: immo æquiuocare (ipsorum verbo vtor) & peierare aduersus illos Romano-catholico licet.*

Iam quod ad nomen Antichristi attinet, & numeri *in eo nomine* a mysterium, *siue intelligendus sit numerus, quem literæ conficiunt in Græco nomine* * λατεινος, *quod optimè cum Romana Ecclesia, Romana fide, & Latina liturgia congruit: siue quòd in contextu* numerus *vocatur* hominis, *placet accipere annorum Domini numerum, cùm ille homo, qui primus omnium vsurpauit titulum Antichristi, viueret, Lectoris arbitrio dijudicandum relinquo. Primum illum hominem*

a vers. 15.
* Irenæus aduersus hæreses. lib. 5.

minem intelligo Bonifacium tertium, qui primus se nuncupauit Vniuersalem Episcopum: *quo titulo, S. Gregorius, qui vitam vsque ad tertium annum ante Pontificatum illius produxit, ipsum Antichristum cognoscendum fore* [a] *prædixerat; siue eius, vt ipse loquitur, præcursorem: qui licet defunctus sit sexaginta annis ante annum DC LXVI. Christi, tamen titulus ille, non nisi LX. post annus in successoribus Bonifacij iam confirmatus resedit. Aut si libet numerum annorum inire, à tempore quo Pompeius templum diripuit, vsque ad Bonifacium, non multum huic annorum numero explendo decrit.*

[a] Epist. l. 6 cap. 30.

Ad hunc modum cùm Antichristi dominatio propheticè xiij. cap. descripta sit, occasus eiusdem [b] *xiiij. prænuntiatur; primùm exultatione festiua, ac triumphali noua cantione Sanctorum in cœlis: deinde Angelorum trium præconio, quorum primus* [c] manu tenens æternum Euangelium, cunctis gentibus annunciandum *(certissimum telum, quo* duo testes *oppugnauerant Antichristum)* [d] timorem & gloriam Deo prædicauit, quando judicij eius hora venisset. *Secundus pronuntiauit* [e] ruinam Babylonis; *quæ est interitus ipsius Antichristi. Tertius vetuit atque interminatus est sub pœna damnationis æternæ, ne quis* [f] Bestiam adoraret, *neu* characterem *eius acciperet. Quanquam autem in reliquo capite nouissimus dies iterum prænuntietur, quasi paulò post reuelationem*

[b] Cap. 14, vers. 3.
[c] vers. 6
[d] vers. 7.
[e] vers. 8.
[f] vers. 9.

[a] Cap. 15. vers. 1. *hominis peccati sequuturus; veruntamen* [a] *xv. cap. commemorat* septem plagas, *nomine* phialarum, *priùs super Antichristum, & regnum eius venturas. quibus nominatim* [b] *xvi. cap. expositis, inter alias numerat effusam è* [c] quinta phiala *plagam tenebrarum, immò tantam caliginem, vt & ea regnum Antichristi obscuretur. vnde sextus Angelus cùm effuderit* [d] phialam *suam*, via præparabitur Regibus ab ortu Solis, *cùm iam* homo peccati *cæptus est reuelari; sublatis omnibus impedimentis, quæ possent iter eorum ad inuadendam illam Monarchiam remorari: non secùs ac fluuius Euphrates, qui Babylonem ipsam præterlabitur, eam ab incursu Regum Orientis (Mædorum, scilicet, atque Persarum) quoad permansit Babylonica Monarchia, tutabatur; donec fluminis exsiccatione, aut inopinato Cyri transitu* [e] *Babylon noctu capta est, Balthasar occisus, imperium eius euersum, etiam dum Babylone residebat, inebriatus & potans in vasis ad Dei ministerium comparatis; atque ita quasi in templo Dei sedens, sacrisque eius abutens mysterijs.*

[b] Cap. 16. [c] vers. 10. [d] vers. 12 [e] Dan. 5. 3

Ad cuius mali remedium cùm sexta phiala *effunderetur,* [a] tres immundi spiritus in modum ranarum exibant de ore Draconis, Bestiæ, & Pseudoprophetæ. *Quod sic intelligendum arbitror: cùm primùm Antichristi Regnum tam crassa densáque ignorantiæ caligine obscurabitur, vt omnis diuinarum humanarúmque rerum cogni-*

[a] vers. 13.

cognitio, literæ denique omnes penè intereant, paucíque ex ipſis ſacerdotibus legere auctorem Latinum, nedum intelligere poſſint: atq; ita munita erit via expeditiſsima ad interitum Babylonis: tum noua ſecta exurget, & noui ſpiritus ad labantem illum thronum fulciendum: qui tres numero cenſentur, ideo quòd tribus magiſtris diriguntur. Suſcitantur enim et afflantur ipſius Satanæ ſpiritu, qui nomine Draconis *figuratur; auctoritate ipſius Beſtiæ, quæ eſt Antichriſtus, confirmantur & ſtabiliuntur; denique à Pſeudoprophetâ, quem Apoſtaticam Eccleſiam interpretor, docentur: cuius cornua ſunt inſtar* Agni, *ſed ad ſimilitudinẽ* Draconis *os loquitur. Hi quidem Spiritus ad hunc modum emiſſi, triplici auctoritate, in defenſionem ſui Monarchæ triplicem coronam gerentis, muniti, bene aſſimilantur ranunculis. Sunt enim ἀμφίβιοι qui poſſint in vtroq; elemento tam terrâ, quàm aquâ viuere. Quamuis enim profeſſione ſint Eccleſiaſtici, tamen artibus hominum politicorum, cùm opus eſt, vtuntur;*[a] *Reges adeunt terræ, quos ad prælium magni dei & ab omnipotente Deo conſtituti congregent. Quæ cædes, quàmque horribiles in multis orbis Chriſtiani regionibus lanienæ eorum impulſu perpetratæ ſint, & quàm malè ceſſerit Regibus, qui illorum dictis audientes fuerunt, omnes non iniqui temporum noſtrorum Hiſtorici ſatis teſtantur. Quiſquis autem Rex, aut Reſpublica illos non admiſerit, illíſq; non obtemperauerit,*

[a] verſ. 14.

exterminari illum Regem, euerti illam Rempub. arma alia si desunt, vel sulphurato puluere oportet. Atque hæ Ranæ *non absque re in omni literarum genere elaborârunt, quò docti euaderent, vt crassam illam ignorantiæ nebulam, quâ regnum Antichristi, antequam exissent, obductum fuerat,* b Vers. 17. *dissiparent, atque dispellerent.* b *Deinde huius capitis clausula, vltimam plagam complectitur, effusam in ipsum Antichristum è* septima phiala, *quæ est nouissimum illud iudicium summâ die* c Vers. 19. *futurum. Tum enim, inquit,* c Babylon veniet in memoriam coram Deo.

Quarta Visio describens Antichristum.

Sed xvij. cap. Visio prior exponitur; vbi Antichristum a mulier sedens super illam multorum capitum Bestiam *repræsentat: quia vt vera Christi sponsa & Ecclesia per* mulierem a Cap. 17. vers. 3. *xij. cap. repræsentatur, sic caput adulterinæ falsæq; Ecclesiæ per* mulierem *hîc etiam designatur; sed* b Vers. 4. b quæ calicem plenum abominationibus c Vers. 1. manu teneat: *vt & ipsa* c scortum *propter spiritualia eius adulteria vocatur, vt pote quæ* d Vers. 2. d Reges terrę seduxerit, *vt spirituales suas fornicationes participarent. Erat tamen externâ specie, mirum in modum splendida & glorioſa, sed sæuis persecutionibus* e Vers. 6. e sanguine sanctorum ebria. *Quóque innotescat magis, fronti nomen eius inscribit, moribus consentaneum:* f Vers. 5. f Mysterium, magna illa Babylon, mater illa fornicationum & abominationum terræ. Mysterij *vocabulum illi duobus nominibus competit: vno, quòd sibi illud arroget;*

arroget; altero, quód re uera digna ſit hoc nomine. Sibi illud aſſumit in eo, quòd ipſa ſe Caput viſibile *indigetat myſtici corporis Chriſti, quatenus diſpenſatrix eſſe vult & ſola myſteriorum Dei interpres: denique magnus hic in terra Deus, & auctor Fidei, Myſtes eſt profeſſione, id eſt, Sacerdos. Et ſi verum eſt, quod non nemo obſeruauit, illum habuiſſe antiquitùs* myſterij *nomen, Mitræ inſcriptum, non eſt quod aliam interpretationem requiramus. Hæc enim in eo planiſſimè prophetia impleta eſt. Dignam autem eſſe hoc nomine, quod reliquum eſt tituli, facilè arguat; quo demonſtratur* [a] mater eſſe ſcortationum & abominationum terræ. *Atque ita, ſub falſa ſpecie ſanctitatis, ſi verum quærimus, myſterium ſit ipſa iniquitatis, atque omnium abominationum; ſub laruata ſimulatione curæ ſpiritualis animarum, regna exhauriens, orbémque Chriſtianum ſanguine & cædibus miſcens.*

[a] Verſ. 5.

Iam cùm hanc coccineam & cruentã Beſtiam, eiúſque ſeſſorem ad hunc modum figurâ corporis, veſtibus, nomine & moribus deſcripſiſſet, deinceps Angelus Iohanni Viſionem interpretatur, & tam Beſtiæ, quàm ſeſſoris arcanum explicat: nempe ſeptem capitibus Beſtiæ, *ſignificari totidem* [b] colles, *quo ſitus Ciuitatis, ſedéſque Imperij notatur; nec non ſeptem capitibus*, ſeptem *intelligi* Reges, *ſiue formas adminiſtrandæ Ciuitatis illi proprias; de quibus iam expoſui, quid ſentirem. De* [c] decem *autem* cornibus, *quæ totidem*

[b] Verſ. 9.

[c] Verſ. 12.

Reges *esse demõstrat*, qui simul eodémq; momento tẽporis cum Bestia suã accipient Regiam potestatem, *meo quidem iudicio denarius*, certus numerus est pro incerto, *sicuti septem capitum numerus, & decem cornuum* Draconis *seu Diaboli, non potest aliter intelligi, nisi vt numerum declaret incertum; præterquam quòd in decem cornuum mentione, ad decem cornua septicipitis belluæ, septimo Danielis alludere videtur. Itáque hos decem Reges reor esse omnes in commune Reges Christianos, & liberos Principes, ac Respublicas, Vos scilicet, Dilectissimi Fratres, quibus libellum hunc meum dicaui, déque nobis omnibus hæc pronunciari: quòd, licet hæc nostra omnium absolutorum Principum potestas cæperit vno eodémque tempore cum Bestia (illustriora enim orbis Christiani regna, non nisi ruente Ethnico imperio Romano, libertatem suam vindicarunt) atque indidem Antichristus suum regnum auspicatus sit; licet perdiuturno tempore in adoranda Bestia nobis perseuerandum foret, in eius obsequium Catholicè & vniuersim consentiendo, omnem ei* [a] potestatem nostram auctoritatémque concedendo, *pedes eius exosculando, cum ea simul calicem idololatriæ hauriendo,* [a] bellum cum Agno, *in persecutione Sanctorum eius, iubente ea* gerendo, *quæ tot nationibus & populis imperitabat: tamen his tot tantísque difficultatibus superatis, tempore opportuno, quod Deus nouit, atque adeò præstituit, post illam*

[a] Vers. 13.

[a] Vers. 14.

cum

cum Agno depugnationem [b] victoriàmque eius, *hoc eſt, noſtri conuerſionem* vi verbi, *tandem aliquando* odio meretricem habebimus, *& ſic* deſertam relinquemus ac nudam, *vt pateat omnibus hypocriſis eius, & falſa zeli ſimulatio*: denique carnem eius comedemus, ipsámque igne comburemus. *Hunc igitur in modum* [c] via Regum orientis erit patefacta. *Deinde rationem ſubiungit huius tam ſubitæ, miræque mutationis in nobis.* [d] Deus *enim, inquit*, dedit in cordibus eorum, vt facerent ſuam voluntatem, vnóque conſenſu traderent regna ſua Beſtiæ, donec verba Dei complerentur: *ſecundùm illud Salomonis*, [e] Cor Regis in manu Domini; quocunque vult, flectet illud, vt lapſus aquarum. *Ad hunc modum interpretatus* Beſtiam, *ſiue imperium, vno deinde verbo explicat* mulierem, *quæ ſuper illam ſedebat, ſeu Monarcham, qui regebat eam, non aliud eſſe, quàm* [a] magnam illam Ciuitatem, quæ dominabatur Regibus terræ; *ſedem imperij deſignans, & quaſi digitum intendens ad conditionem eorum, qui ſedem eam occuparent, atque in ea dominarentur.*

[b] Verſ. 16.
[c] Cap. 16. verſ. 12.
[d] Verſ. 17.
[e] Prou. 21. 1.
[a] Verſ. 17.

Tum magnitudo ruinæ eius, & luctus ingens, quem Reges pariter ac Mercatores facturi eſſent ſuper eâ, prædicantur ab alio quodam Angelo cap. xviij. cùm Reges plangerent eius occaſum, quia [b] in delicijs cum ea diffluebant: *quod cum Ethnica Roma à nullis vnquam Regibus factum eſt;*

Cap. 18.
[b] Verſ. 9. 10.

est, nec fieri potuit; quos vi & armis subegit. Sedilla, cuius interitum deflebant, honorificis eos nominibus titulisque ornauit, veniámque eorum libidinibus atque illicitis matrimonijs indul-

c v. 11. 15. 16, 17, 18. *sit.* c Mercatores autem terræ, cum omnibus nauicularijs, & gubernatoribus, & commercia habentibus in mari, *plangent ruinam illius magnæ Ciuitatis (cui nulla par vnquam fuit) propter iacturam diuitiarum & commercij, quibus eius, dum stetit beneficio, fruebantur. Atque ibi omnia* d diuitum mercimoniorū *genera describit, quibus magna illa Ciuitas, cùm esset Emporium copiosissimum, abundabat. Opus enim habet profectò, nec potest carere diuitijs, & pretiosis eiusmodi mercibus, cùm ad ornatū Templorum, ac Satrapis similium Prælatorum, tum ad cultum ligneorum, quibus est plena, Sanctorum. Beata enim Virgo quotidiè nouitijs & exquisitissimis vestimentorum generibus, quamuis habitum referant meretricium, iuduenda est & ornanda. Omnium autem sumptuosarum mercium, quæ maximi pretij sunt,* a Animæ, *scilicet*, hominum, *postremò nominantur. Tantum enim pecuniarum in Missas impensum, tantum in hoc vel illud Cœnobium Monachorum aut Fratrum erogatum; inprimis verò in illam, omnibus regulis & legum nexibus solutam, &, vt ita dicam, incomprehensibilem, Iesuitarum sectam, valebit redimendæ cùm largitoris animæ, tum parentum eius in centesimam vsque generationem, ne flam-*

d vers. 12. 13.

a vers. 13.

mis

mis Purgatorij excoquantur. Et certè, credo, non est illa mediocris animarum negotiatio, cùm homines vsque eò ſpe & promiſsione æternæ ſalutis faſcinantur, vt facilè perſuadeatur Fraterculo, b *Regem dominum ſuum confodere, imberbi adoleſcentulo in vitam proximi* c *ſucceſſoris perditè inuadere; multis, in Sereniſsimæ Reginæ nuper defunctæ, necem ſæpius coniurare: denique, me imperium obtinente, nitrati pulueris impetu Regnum regnique Ordines funditus euertere, atque ita tam* Animi, *quàm* Animæ *iacturam facere.*

b Henr. 3. R. Gallorum.

c Henr. 4. Rex.

Sed quantumuis flebilem edant lamentationem, voce cœlitus miſſa, mandata duo accipiunt; vnum, a exire *quamprimùm è* Babylone, ne fiant participes peccatorum eius, ac *deinde* pœnarum. *Qua præmonitione excitati, vtinam vos omnes (Chariſsimi Fratres & Conſanguinei) vobis, dum tempus eſt, conſulatis, & ad hæc proſpicienda oculos aperiatis; Alterum* b reddere ei, ſicut & ipſe reddidit vobis, immo duplicare ſupplicia ſecundùm opera eius. *Vt enim illa, non niſi alis veſtris in tantam altitudinem ſubuolauit, tam titulos ſuæ magnitudinis & honores à vobis mutuando, quàm veſtrâ munificentiâ, quicquid temporalium poſsidet, perfruendo; Ita ſi quiſque veſtrum, ab illa rurſus, quod ſibi ereptum eſt, repetet breui, vt inquit Poëta, ſtabit* * *furtiuis nudata coloribus, deciſsíſque humilis pennis; idque propter ſuper-*

a verſ. 4

b verſ. 6.

* vt cornicula Aeſopica.

ſuperbiam ſuam. Hæc enim ratio redditur,
c verſ. 7. c Quia glorificauit ſe, & in delicijs fuit; & dixit in corde ſuo ſe ſedere Reginam. *Nulla enim certior eſt apud illos veræ Eccleſiæ nota, quàm ſecundæ res, & externa proſperitas.* Vidua *autem* non eſt; *quippe quæ ſponſum Chriſtum habeat, indiſſolubili nodo ſibi deuinctum. Iuram enim ei fidem iureiurando firmauit, ſe nunquam eam deſerturum: itaque* luctum non videbit: *errare enim non poteſt, neque Inferni portæ vnquam aduerſus eam prævalebunt.*

Sed licet terra, & homines terrena ſapien-
a Cap. 19 verſ. 1. *tes, hunc in modum Babylonis occaſum in illo xviij. cap. plangant: tamen xix. Cælum & Angeli, Sanctique omnes in cælo, præ gaudio ruinæ eius, triumphalem canunt cantionem, laudantes*
b verſ. 2 *Deum propter illius* b magnæ meretricis *ruinam: quæ rectè magna perhibetur. Noſter enim*
* Bellar. in reſp. ad Gerſon conſid. 11 * *Cardinalis fatetur perquàm difficile eſſe Papam definire: tanta eſt eius amplitudo atque maieſtas. Sub finem autem illius capitis, obſtinata illius*
c verſ. 19. meretricis *pertinacia deſcribitur,* c quæ aduerſus inſidentē equo albo, eúſque exercitum
d verſ. 20. totis viribus prælíata eſt, d donec Beſtia *ſiue Antichriſtus* caperetur; & cum eo Pſeudopropheta *(id eſt, falſa Eccleſia)* qui miraculis, prodigijſq; mendacibus ſeduxit eos, qui Beſtiæ characterem acceperunt. vtérque autem coniectus eſt viuus in lacum ardentem igne & ſulphure, *vnde nulla redemptio:*

ſicuti

ſicuti ſub finem ſuperioris capitis ad deſcribendam pleniùs Antichriſti ruinam, diſſimilem omnino plagæ illius ſanabilis, quam Ethnica Roma acceperat; primùm ſaxo molari *comparatur* in mare con jecto, *quod nunquam rurſus emergit, neque in ſummo fluitat: deinde multis rebus iucundiſſimis exprimitur, quarum voces inde nunquam poſtmodnm exaudientur, vbi nihil niſi horrida deſolatio commorabitur. Verùm vt patientia & conſtantia Sanctorum in terra, Deíque Electorum meliùs confirmaretur, perſecutio nouiſſimorum dierum breuiter repetita prædicitur, poſtquam* Satanas vinctus fuerit, *compreſſúſque eius furor, dum mundus ad* mille annos, *hoc eſt, ad longum tempus, pace frueretur. Quoſoluto perſecutores exoriuntur,* Gog & Magog, *occulti apertique hoſtes Chriſti: quod de Papa, & Turca (qui ferè eodem tempore ad ſuam magnitudinem excreuerunt) accipiendum ſit, nècne, alijs iudicandum relinquo. Sed hoc certum eſt,* [a] *illorum æternam confuſionem illic repromitti: nec minus* Draco, [b] Beſtia & Pſeudopropheta, *omnes ſimul* mittentur in lacum ignis & ſulphuris, *ſempiternos in eo cruciatus perpeſſuri.* [c] *Tum nouiſſimus dies iterum deſcribitur,* [d] qui propter Electos acceleran-dus eſt: *temporarias autem illas tribulationes quo fortiùs Electi conſtantiúſq; perferrent vtpote poſt breue temporis ſpatium finiendas, duobus extremis capitibus beatitudines cæleſtis æternæq; Ieru-*

[a] Cap. 18 21.
Ibid. v. 22 23.
[b] Cap. 20. c. verſ. 2.
[d] verſ. 8.
[a] verſ. 9
[b] verſ. 10.
[c] verſ. 11 12. 13.
[d] Matt. 24 22.
cap. 21. 22

Ierusalem copiosissimè proponuntur.

Ad hunc modum inuerecunda illa vis ac impudens, quam sensui duorum Scripturæ locorum Cardinalis attulit, Pasce oues meas; & Tibi dabo claues, *vt ex eis supremam in temporalibus Pontificis potestatem supra Reges ac Principes astrueret, me impulit, vt ex hoc, quem modò excussi, Scripturæ libro, Pontificem Romanũ Antichristum esse euincerem; eúmque quo teli genere me erat adortus, eodem vlciscerer. Neque me ab ista sententia vllus Pontifex dimouebit, nisi qui nihil sibi iuris esse in temporalibus Principum rebus ac negotijs priùs fatebitur. Id autem mihi maximè in votis est, vt si cui hanc meam de Antichristo coniecturam libebit refellere, singulis disputationis meæ partibus ordine respondeat: nec illi satis sit meam sententiam condemnare, sed methodum meliorem ad* Apocalypseως *expositionem subijciat, quæ neque vlli contextus parti repugnans sit; nec ineptum aliquid absurdumq; contineat. Alioquin nihil facilius* Momo, *quàm alienam narrationem carpere, suámque longè deteriorem eius loco subijcere: cùm multo difficilius sit errata emẽdare, quàm arguere.*

Exspatiatus aliquandiu in Antichristi vita ac titulis, quæ equidem Pontifici multò rectiùs conuenire probauerim, quàm Bellarminus suum illum Papæ dominatum in Reges: redeo tandem ad hunc Censorem meum, qui, vt dixi, materiam *scriptionis scribendi* modo *mirum quàm probè*

adapta-

adaptauit. Nam vt illius ſcriptio mera eſt Satyra, & in me meámque Apologiam conuitiorum & maledictorum congeries: ſic & ipſa materia mendacijs & figmentis tota ſcatet: quæ nomina tam in illud ſcriptum iure cadunt, quàm in meum iniuria conferuntur. Tria enim mendacia confinxit contra Fidelitatis Sacramentum, cui propugnando Apologiam deſtinaueram: vt mittam illud toties ab eo repetitum mendacium, nolle ſe meis mendacijs, nugis, cõtumelijs, & blaſphemijs reſpondere. Vnum inſigne mendacium profert etiam de Papæ primo Breuï: Alterum, de Puritanis, quos ad ſuas partes traducere ſtudet, & aliud de occaſione, quæ perduelles noſtros ad nitrati pulueris coniurationem inuitauit. Tria deinde mendacia effutit, de Parlamenti ſiue Ordinum decreto, quo Fidelitatis Iuſiurandum præſcribitur. Vnum quoque, ſed illud graue, in ſuos illos ſcriptores Catholicos: duo denique in recenſendis cauſsis, ob quas duo in Anglia Ieſuitæ extremo ſupplicio ſunt affecti. Sed & diverſas quinque hiſtorias aut adulterat, aut negat, aut detorquet, vt & libellum typis excuſum: ne quid dicam de illo impudenti mendacio à me paulò antè refutato, me in Scotia, ſcilicet, fuiſſe Puritanum. Et ne pars libri aliqua tam precioſis vacaret mercibus, illum quinque tam nouis ac peregrinus in Theologia dogmatibus referſit, vt Papiſtarum pauciſsimis vel audita, vel probata exiſtimem. Quæ omnia mendacia, cum quinque nouis, atque, vt videtur, falſis doctrinæ capitibus, hiſtoriiſque

riisque compluribus ementitus, in Tabulam relata sunt seperatim ad finem huius Monitionis, quibus singulis sua est annexa confutatio.

Sed librum illum refellere, id verò neque mihi necessarium, nec meæ dignitati consentaneum esse duxi. Non quidem necessarium, quòd, vt antea monui, summa illa ac primaria de Sacramento fidelitatis quæstio, quã Apologiâ meâ asserui, necdum est iustâ aliquâ & directâ responsione impugnata. Citationum in margine notulas perperam locatas carpere, vel similes typographorum fortuitos errores, qui inter excudendum voces forte aliquas aut addiderint, aut præterierint, quæ tamen ad argumentum & rei summam non faciunt; ea verò validissima tela sunt, quibus meam Apologiam oppugnat. Iam autem præter Regis Maiestatem esse puto, vt in lite ac certamine Cardinali se componat, saltem cum eo Cardinali, qui non fæliciùs ac illustriùs, quàm iste, natus sit. Nam Ecclesiastica illa dignitas, quanquam Principum incuriâ (vt iam dixi) ad hoc præsumpti honoris culmen ascendit, tamen si ad eius originem & cunabula redeamus, nihil est aliud, quàm titulus Presbyteris & Diaconis Paræciensium Ecclesiarum vrbis Romæ attributus: olim quidem Presbyteris & Diaconis cuiuslibet Cathedralis Ecclesiæ vniuersè concessus. Sed cùm eiusmodi Cardinalium ingens multitudo vndique Romam commeantium, Vrbem impleret, tandem nomen Cardinalis cæteris ademptum est, & solis Romanarum paræciarum Presbyteris &

Diaco-

Diaconus reſeruatum. Et cùm ante S. Gregorium nemo illius tituli meminerit, qui ſexcentis poſt Chriſtum annis in quibuſdam Epiſtolis de Cardinalibus loquitur, atque ita multis poſt Apoſtolos ſæculis, hodierni iſti Sedis Apoſtolicæ Electores inuiſi omnibus & incogniti fuerint: cumque ipſe Gregorius nor. eos alio loco ponat, quàm quem eos olim obtinuiſſe modò dixi; non poteſt, opinor, Cardinalis, qui Gregorium Angliæ Apoſtolum vocat, mihi Angliæ Regi vitio vertere, ſi Cardinales eodem gradu & ordine habeo, quo conſtat noſtrum illum Apoſtolum habuiſſe. Sed quo modo, præter rationem ſuæ originis ac inſtitutionis, tam prodigioſè ſint elati, vt ex paræciarum Presbyteris ac Diaconis, nunc Principes facti ſint, Regúmque æquales, & ex gradu, Epiſcopali dignitate minori (vt [a] *Bellarminus &* [b] *Onuphrius fatentur) ſint hodie ſoli Pontificis Electores, quîcum generalium Conciliorum vice funguntur (vnde & iam vſus generalium Conciliorum penitus exolevit) immo vt non niſi ex illorum collegio fas ſit Pontificem eligi, qui ſupremam in Reges ſibi auctoritatem vindicat; hoc, inquam, tam inſolens incrementum quo modo cœperit, nulliſque repugnantibus adoleuerit, noſtrum eſt omnium prouidere: qui cùm in terris Vicarij Dei ſimus, iure optimo ſuſpectos habere debemus iſtiuſmodi nuper exortos Principes, qui ſua origine modici humiléſq; ſeipſos ad ſummũ faſtigiũ, ſuis ipſi ſuffragijs ſubuehunt; Regibúſque deinde ſe componunt. Sed hæc*

a Lib. de Clericis, cap. 16.
b Lib. de Epiſcopatibus, Titulis & Diaconijs Cardinalium.

est præcipua, quam nobis inferunt, iniuria, quòd ius Christianis commune Regibus in generalibus Conciliis, nobis adimant; cùm illorum habendi modum penitus sustulerint; eorum vi ac potestate ad se pertracta, & velut monopolio in Pontificio Conclaui constituto. Et tamen si spes vlla aut exspectatio supereset, posse Christianos omnes ad aliquem in religione consensum adduci, id esset à generali Concilio exspectandum; indicto in commodum nec suspectum locum conuentu, vbi Christiani omnes Principes, aut ipsi, aut per Legatos possent adesse; & Ecclesiastici omnes, qui Christianam religionem profitentur, illisque veteribus veræ, antiquæ, Catholicæ & Apostolicæ Fidei fundamentis adhæresunt, tutum accessum ac commeatum haberent, incendiarijs vtrinque furiosis ac nouitijs, siue Iesuitis, siue Puritanis exclusis.

Cùm igitur non id mihi negotij dare statuerim, vt illi libro respondeam, eis de caussis quas attuli, quæ me & ipsius controuersiæ, & controversiam facientis hominis caussa mouerunt, sat visum est, si iterum meam Apologiam curarem excudi, nihil penè emendatam, nisi quatenus librarij aut typographi peccauerant, istámque Epistolam ac Præmonitionem præfigerem, vt etiamnum experiar, sitne aliquid, quod dicere in eam iure possint: sat certus, nequaquam ex meis subditis defuturos qui scriptoribus illis, meisque scilicet Censoribus fusè copioséque respondeant. Vobis interim hanc mentem atque animum oro, vt perpendere

pendere diligenter velitis, quàm hæc controuersia vobis omnibus, & grauis & cõmunis sit censenda. Nam nec in tota mea Apologia, nec in illa præclara ad illam responsione, vllo modo speciatim de me agitur, num excommunicari à Pontifice & regno abdicari possim: (quippe tam benignè Cardinalis mecum agit, vt sentire Pontificem dicat, non è re esse, vt me hoc tempore nominatim excommunicet) sed controuersia nostra generalis est: Num Pontifex legitimam aliquam in temporalibus supra Reges sibi possit potestatem arrogare.

Iam vos antea docui, Ecclesiasticos ex illius sententia, nullius sæcularis Principis iurisdictioni esse subiectos. Quale autem ab illis hominibus obsequium de facto *exspectare debeatis, ipse non obscurè significat illius obedientiæ exemplo, quam Imperatori Mauricio Gregorius Magnus detulit. Vbi hominem non puduit Christianam sancti illius viri humilitatem traducere: quasi id fuisset violentum coactúmque obsequium, Gregorio vel non satis valente, vel non auso repugnare. Qua in re non iniuriam Gregorio tantùm facit, sed omnino humilitatis ac patientiæ splendorem illum, qui in prima illa & adhuc Oriente Ecclesia, ac præsertim sub persecutionum sæuitia nituit, fœda turpíque labe maculat; si hæc ingens Martyrij & Christianæ patientiæ gloria, non demissioni animi spontaneæ, sed necessitati ascribatur; quòd aut viribus, aut animis defecti (instar Iudæorum, aut Turcicorum mancipiorum) fortioribus*

Rom. 13. 6. 1. Pet. 2. 13.

aduersarijs cederent: contra SS. Pauli Petríque præcepta, qui propter conſcientiam *ſubditos eſſe iubent; contra illam etiam Tertuliani pro Christianis Apologiam, & antiquorum Patrum apertam profeſsionem & vbique repetitam. Sed benè cum illorum temporum Chriſtianis, qui ſub Ethnicis Imperatoribus degebant, actum eſt, quòd hæc noua, inſolénſque doctrina nundum emerſerat. Alioqui funditùs exſtirpati ſublatíque, ne ſuis quidem malis aliquos ingemiſcentes inueniſſent; cùm periculoſa in Republica factio atque ſecta iure videri poſſet, quæ vellet parêre duntaxat, donec auctis viribus imperium excutere, aut inuadere potuiſſet.*

Iam igitur perſpicitis Cardinalem noſtrum id agere, vt hinc quidem Reges omnes, atque Monarchas Pontificiæ poteſtati mancipet; illinc autem vel ex Pontificijs ſubditis minimum omnes Chriſtianorum Principum iuriſdictione exſolvat. Neque illi ſatis fuit Pontificem omnium noſtrûm ceruicibus impoſuiſſe; nupero quoque tractatu, cui titulum fecit, Recognitio librorum de Controuerſijs, *vniuſcuiuſque noſtrûm populos ac ſubditos noſtris faſcibus ſuperiores eſſe voluit. Quippe recenſere ſuos de Controuerſijs libros aggreſſus, & emendare atque exponere quicquid in illis eſſet vel incuriâ, vel errore peccatum, exemplo* Retractationum *Auguſtini (ita enim in Præfatione ſcribit) nihil quidem ex priſtinis erroribus reſcindit, ſed reuerâ recinit repe-*

repetítque, & abſurdiſſimũ quemq; nouo argumẽtorum ſubſidio confirmat. Inter cætera eximere Clericos ob omni temporalium Principum poteſtate: & non modò Pontificis, ſed & ipſius populi ſupra nos imperium ſtabilire, penè præcipua ſunt egregiæ illius Recognitionis argumenta.

Et quidem in illa eximendorum Clericorum quæſtione, eo ſtudio, eáque contentione depugnat, vt & Cæſarem neget legitimum Iudicem Pauli fuiſſe; [a] *contra ipſa Contextus verba, & prouocationem Pauli, quæ Cæſarem ſuum eſſe Iudicem fatebatur: vt omittam toties ab eo implorata Ciuitatis Romanæ iura ac priuilegia,* [b] *cuius eſſe ſe Ciuem, ac proinde Imperatori ſubiectum prædicabat. Sed mirum eſt, non pudêre iſtos Romano-catholicos tam magnificè tum Eccleſiæ ſuæ antiquitatem, tum doctrinæ iactantes, nobis autem nouitatem adeò acerbè exprobrantes, tam nouum atque ineptum in illum S. Pauli locum gloſſêma confingere: quod vt repugnat Apoſtoli verbis, ita nec vllius ex antiquis Concilijs, aut alicuius Patris hunc locum eo ſenſu exponentis auctoritate firmatur. Sed nec in dubium Primitiuæ Eccleſiæ temporibus vnquam eſt vocatum, an Apoſtoli, aut alij cuiuſcunque gradus Chriſtiani, Imperatoribus de iure ſubijcerentur. Vbi verò faſces Regios populo ſubmitti debere diſputat, hoc ſeditionum fundamento vtitur, vt probet non Regibus auctoritatem à Deo immediatè, perinde ac Pontificibus eſſe conceſſam. Nam Rex*

[a] Act. 25. 10.

[b] Act. 22. 28.

quilibet, inquit, à populo suo eligitur; immo &
Bellar. in Recog. lib. 3. quæst. de Laicis. *Populus nunquam ita suam potestatem in Regem transfert, quin illam sibi in habitu retineat, vt in certis casibus etiam actu recipere possit. *Egregium profectò Theologiæ Axiôma, & factiosis ac rebellibus auidissimè arripiendum, qui in Principes insurgere, séque in libertatem vindicare, quandocunque ipsis videbitur, eo iure freti, possunt.*

Et quidem inter alia testimonia, quibus Reges inaugurari à populo ac creari solitos conatur euincere, trium Regum ex Scripturis creationem profert, Saulis, Dauidis, atque Ieroboam. Et quanquam ipsis Scripturæ verbis fateri adigatur, Deum Samuelis Prophetæ ministerio a *Saulem, ac deinde* b *Dauidem inunxisse, nihilominus ex subsequente populi consensu probare annititur, non immediatè à Deo Reges illos; sed per populum, mediatè, ad illud auctoritatis & potentiæ culmen euectos; quamuis verbum illud* Sortis *ter repetat, cuius beneficio Saulem electum fatetur. Quòd si ea* Sortis *electio, non immediatè à Deo est, ergo nec* a *Matthias, qui eo modo ad Apostolatum promotus est, à Deo immediatè est electus. Ex quo sequitur, & illum, qui sedem Apostolicam occupat, sine rubore non ausurum se immediatè à Deo constitutum prædicare; cùm & Matthias ipse in locum Iudæ suffectus, & Apostolis annumeratus, non immediatè sit electus. Sed vt impium blasphemúmq; prorsus*

a 1. Sam. 10. 1.
b 1. Sam. 16. 12. 13.
a Act. 1.

et,

esset, ambigere, num immediatè à Deo in illum locum Matthias assumptus sit (quanquam prærogatiuâ Sortium *illi honos, vt & Sauli, delatus sit) ita multis vestrûm,* Fratres Amantissimi, *incognitum certè non est, quis sit Sanctus ille Spiritus, quæue* Sortes, *quibus Pontifices istis sæculis eliguntur; cùm & Collegium Cardinalium, quibus solis eligendi Pontificis ius est, multis ante me natum annis, in duas, eásque præpotentes factiones discesserit: nec iam coniectu* sortium, *sed prægrandi annuâ pecuniâ in auidas Cardinalium aliquot fauces coniectâ, hæc ad Principum nutum partibus studentium comitia peragantur. Sed in primis memoriæ lapsum in homine miror. Hîc enim per populi consensum, qui postea accessit, vult duos illos Reges, (quanquam anteâ Dei iussu inauguratos à Propheta, atque inunctos) potestatẽ Regiam accepisse; oblitus, cùm eiusdẽ libelluli initio cuiusdam obiectioni responderet, qui ex Cypriano colligit Episcopos à populo Cypriani tempore iudicatos, se asserere; illus verbis assensum tantùm populi eligendis interuenisse Episcopis. Nec adduci vlla ratione ibi potest, vt concedat populi in probandis Episcopis improbandísue consensum eo modo debere intelligi, quasi eligendi Episcopi populo ius ac potestas esset. Et hæc Cypriani tamen verba magis faciunt ad populi in eligendis Episcopis potestatem comprobandam, quàm hic locus quem ex Scripturis attulit, ad auctoritatem populi in Regibus inaugurandis confirmandam. Hæc enim*

ipsa sunt Cypriani verba, quæ à Bellarmino referuntur : Ipsa plebs maximè habet potestatem vel eligendi dignos Sacerdotes, vel indignos recusandi.

Cyprian. lib. 1. Epist. 4.

Iam verò nullis vnquam, opinor, Scripturæ testimonijs euicerit, Israëlitarum iudicio fuisse permissum, Saulem ac Dauidem iam inunctos, & in publicum à Propheta productos, Reges admittere vel repudiare.

Videtis quàm non curet, etiam in exiguo volumine ipse sibi repugnare, dummodo caussæ, quam præ manibus habet, inseruiat. Hic enim vult per consensum populi, Regis eligendi potestatem designari; cùm autem de Episcopis agitur, eodem illo consensu non ius eligendi Episcopi, sed electionem ab alijs factam confirmandi intelligit. Quòd autem Ieroboami exemplo vtitur, profectò non ignorat, eum à tumultuante populo, & à suo Rege per seditionem deficiente, in Regem, Dei & populo & Regibus irati permissu, fuisse electum. Sed si extraordinarijs huiusmodi exemplis ad generalem regulam statuendam abuti vult, & hoc modo suam caussam contra omnem Theologiæ rationem propugnare; cur non & nobis Regibus exemplum inaugurationis Iehu, in contrarium opponere liceat; qui cùm tantùm à Propheta, ídque secretò vnctus esset, nihil populi consensu expectato, se statim pro Rege gessit?

1. Reg. 12 20.

2. Reg. 9. 2. 3.

Equidem vos arbitror iam planè animaduertere, quantum ius illud ac potestas, quam sibi

Babylo-

Babylonius Monarcha vindicat, noſtræ auctoritati in commune præiudicet. Nam vt modò præmonui, nec ipſe Pontifex, nec ex eius vaſallis, id eſt, Eccleſiaſticis quiſquam debet, vlli Regi Principíue ſubmitti: & è contrario, Reges, Regúmque ſubditos non oportet modò Pontifici, ſed & Reges ipſos populo ſubiacere. Iam verò quàm immenſa & periculoſa, vel machinandi in Principes, vel coniurationes fouendi licentia, Eccleſiaſticis hac doctrinâ concedatur, vobis equidem relinquo cogitandum: cùm illi quicquid egerint atque deliquerint, nullo iure ad noſtra tribunalia trahi poſſint: immo cùm eorum nefaria in caput noſtrum conſilia, pijs operibus aſcribenda ſint; & illi (ſi qui eiuſmodi criminum ſupplicia luerint) in Martyrum Sanctorúmque album continuo, referendi. Ita Martyrologium illud nuper excuſum, inter Anglicos Martyres Garnetum & Ouldcornium recenſuit; qui hîc proditionis in Regiam Maieſtatem, Regnúmque damnati, pro facinoris conditione pœnas luerunt: Vt cum Iſaia pronunciare poſſim, Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: Qui iuſtificatis impium pro muneribus, & iuſtitiam iuſti aufertis ab eo. Iſai. 5. 20. verſ. 23.

Nam vt ea tempeſtate, quâ nox denſior Pontificiæ doctrinæ Orbi incubuit, non coniugi, non patri licuit, Sacrifico inter coniugis, filiæue amplexus deprehenſo, aliud ſuſpicari, quam eum ad excipien-

excipienda confessione peccata in illud secretum deuenisse: ita licet sat supérq; idoneis probationibus Iesuitas perduellionis & coniurationum reos esse pateat, ipsíque veritatis vi victi facinus confessi sint, nihilominus pro Martyribus habendi sunt, & eorum sanguine miracula patranda, & straminea miracula à stramine petenda; dum eorum interim capita erectis affixa palis, ad publicam tanti sceleris memoriam, Sole ac ventis contabescunt. Immo & hæc inter alias ratio in epistola typographi illius redditur, qui hunc siue Bellarmini, siue Torti libellum Coloniæ edidit; se id operis suscepisse, quòd sancti illius constantisque Garneti innocentia, illâ scriptione propugnaretur contra rumores, quos, nescio quis, temerè diuulgauerat, quasi ille coniurationis Anglicæ reus ac particeps extitisset.

Sed quanta hæc (Deus bone!) impudentia, aut malitiosa ignorantia, vt ille dicatur, à nescio quo, coniurationis infamiâ oneratus, qui quod & coniurationis nefas non ignorauerit, & illud reticuerit, sua nec ambigua, nec coacta, nec semel repetita confessione primùm conuictus; tum publicè & more patrio facinoris damnatus, extremo tandem est supplicio affectus? Vt illi etiam tot sanctitatis, tot innocentiæ, tot constantiæ elogia atque attributa addantur? quasi verò sententia publico Iuris ordine lata & executioni mandata, dici possit rumor, à nescio quo temerè diuulgatus. Fateor equidem auctorem, quod in Præfatione promissum

missum est, gnauiter præstare voluisse; quippe qui locus aliquot straminei illius Sancti faciat plenam honorificis mendacijs mentionem. Vbi quanquam Garnetum puluereæ coniurationis non ignarum fuisse fateatur; tamen quòd, vt ait, id tantum sub Confessionis sigillo resciuerit, eius in ea re silentium commendat, & vel eo nomine cupit eum corona gloriæ redimitum. Neque verò illum pudet, id tanquam ex præcipuis Catholicæ fidei dogmatis intonare, Secretum Confessionis Sacramentalis nullo modo esse, ne quidem ad maximorum malorum declinationem, reuelandum. *Sed quàm hæc perniciosa doctrina, & Principibus omnibus ac Rebus publicis infesta sit, vobis, quorum maximè interest, relinquo iudicandum. Quamuis enim non negarim, ex quo Scholastici Doctores auctoréque haberi in Ecclesia cœperunt, & antiqua Theologiæ fundamenta nouis è Philosophia petitis distinctiunculis labefactari; illos asseruisse, quicquid Confessario sub Confessionis velo retegitur, quantumcunque noxia & periculosa res sit, teneri eum Confitentis nomen celare: nemo tamen veterum certè Scholasticorum inficiatur; si quid illi patefactum fuerit, cuius occultatio magnum possit Reip. periculum creare, quin quoties id accidit, Confessarius possit, & debeat, quamuis hominem celet, rem indicare; atque efficere vt quoquo modo innotescat, quò periculo maturius occurratur. Sed vt nulla proditio, nulla quantumuis atrox & diabolica coniu-*

coniuratio, quamuis ad totius Imperij Regniue pestem ac perniciem spectet, si sub Confessionis sigillo reuelata sit, prodi à sacerdote ac retegi debeat, ac ne res quidem ipsa vel indirectè aperiri, quò ingruenti malo obuiam eatur; id verò quanquam à paucis aliquot nouitijs Doctoribus, qui Iesuiticas præceptiones imbiberunt, receptum sit, tamẽ tam nouum ect & periculosum dogma, vt neque Rex, nec Respublica in securo possit consistere, vbicunque thesis illa assertores inuenerit.

Nunc autem vt tam eum de facto *in huius historiæ narratione, quàm* de iure *in hoc horrendo & supposititio Theologiæ fundamento mentitum probem; de Garneto, vt res se habuerit, syncerè exponam; quam historiam cauillator iste miserè ementitam ac adulteratã lectoribus obtrudit. Primùm enim, illud non est habendum Confessionis arcanum omnino reticendum, quod ille, qui detegit, non magno cum mœrore animi morsúque indicat, nec facinus esse putat vllâ pœnitentiâ emendandum; sed è contrario, vt pium mentis impulsum prodit, à quo nec confessarius auertat, neque eo nomine vllam pœnam aut pœnitentiam imponat. Et eo quidem modo coniurationis scelus Garneto, vt & ipse fassus est, innotuit. Præterea quanquam diu in eo perstitisset, rem totam sibi esse sub Confessionis velo, nondum plenè finita Confessione, detectam; ad extremum tamen liberè professus est, se non inter confitendum, sed inter ambulandum ad illius facinoris conscientiam asci-*

aſcitum ; ſuæ tamen fidei commiſſum, quanta potuit maxima taciturnitatis cautione; idque ſe non aliter interpretatum, quàm ſub ipſo Confeſſionis ſigillo. Coniectaſſe etiam, illud Confeſſioni eſſe affine, quòd & ipſius Confeſſarius eſſet, & aliquoties ante, eius Confeſſionem excepiſſet, eſſétque poſt dies aliquot excepturus: Sed & illi coniurationem aperienti denunciaſſe, ad Superiorem ſe de re tota relaturum. Illud quoque obſeruatione dignum eſt, faſſum eſſe Garnetum, duos ſecum de illa proditione egiſſe; & ex his alterum, nempe Catesbeium, præſente & audiente altero, de ea re ſibi eſſe locutum. Et qualis hæc Confeſſio habenda, cui tertius aliquis arbiter ac teſtis interfuit? Sed & poſtrema iam admoti ad ſupplicium verba (quæ tantopere à noſtro hoc Cenſore iactantur) quàm apertè fateantur, hoc totum ſub Confeſſionis ſigillo minimè eſſe actum, Comitis Northamtonij liber ſatis declarat.

Iam verò ille alter, qui Garneto hanc puluerariam coniurationem aperuit, Grenwellus Ieſuita eſt. Sic Ieſuita Ieſuitæ, nefariæ proditionis ordinem expoſuit; nec ille, qui tantum ſcelus aperuit, vllum conſcientiæ ſtimulum ſenſit, neque is, cui patefactum eſt, vllam confitenti ob cogitatum ſcelus pœnitentiam indixit. Ac vt palàm ſit plures ex Ieſuitis, huius coniurationis conſcios fuiſſe, Ouldcornius alter ille ſulphureus Martyr, cùm in irritum ceſſiſſet è latebris ſuis extracta coniuratio, concionem Catholicorum ſuorum habuit

habuit, vbi eos consolatus, ac etiam hortatus est, ne animos sinistro, & infœlici coniurationis euentu desponderent, aut de caussa, quòd parum prosperè cecidisset, desperarẽt: sæpe antea sanctis eiusmodi conatibus fortunam defuisse; ídque S. Ludouici Regis exemplo: eum secunda in terram Sanctam expeditione suscepta, morbo in itinere periisse: maximam exercitus partem peste esse absumptam: sed & parum fœliciter priorem expeditionem cessisse, in qua à Soldano & Mahumetanis captus est. Eos itaque hortabatur, ne ab incepto desisterent; sperarent potiùs suis illis consilijs, quanquam hoc tempore deploratis, diuinam aliquando opem nequaquam defuturam.

Ex his, opinor, perspicitis, quâ ille, quàmque audaci impudentiâ, veritatem ipsam, tot Publicis testimonijs fultam, mendacij insimulârit; qui & generaliter Iesuitarum nullum huius coniurationis conscium ac participem exstitisse asseruit (ita enim in illo suo libro scribit) nec ipsum Garnetum ad proditionis secretum aliter, quàm sub Confessionis sigillo peruenisse. Sed si primum hoc esset mendacium, quod de summis Angliæ rebus à fugitiuis meis sacrificulis ac Iesuitis conflctum, sparsúmq; fuisset, facile esset forsitan huic malo remedium inuenire. Quin & monasteria plæraque apud exteros, & Iesuitarum Collegia, in parietibus depictas habent istiusmodi fabellas; & transfugarum libri pleni sunt impudentissimis id genus figmentis: cuiusmodi sunt, sæua illa

illa & innumera ſuppliciorum genera, quibus ſuos hîc Martyres eſſe affectos queruntur: eorum alios quaternis in diuerſum actis equis diſcerptos, alios vrſinis pellibus incluſos à canibus fuiſſe laniatos: immo nec mitiùs cum fœminis actum: & mille alia funeſtæ & horrendæ carnificinæ exempla mentiuntur, quorum omnium vanitatem quambreviſſimè vobis aperiam.

Ac primùm vt de ſuppliciorum cauſsis dicam, id conſtanter aſſeuero, quod & in Apologia mea poſui, hîc neminem, ſiue meis, ſiue defunctæ Reginæ temporibus, conſcientiæ ac religionis cauſſa vltimo ſupplicio affectum. Nam quantumuis religioni ſuæ deditus ſit, quantumuis eam apertè & conſtanter profiteatur, nullum ei à Legibus impendet capitis periculum; niſi comperto contra leges externo aliquo actu deliquiſſe: aut coniurationem, cõſiliúmue ſummæ rei perniciosum iniiſſe: exceptis tantummodo ſacrificulis, cæteríſque Pontificiarum partium, qui in tranſmarinis regionibus ſacris ordinibus initiantur: qui tot coniurationibus, tot proditionibus ab ipſis in Anglia vel conceptis vel laudatis infames, à noſtris finibus ſub perduellionis pœna arcentur: & tamen nullus ex illis in hunc diem, quòd contra legum ſanctionem in patriam remigrarit, eam ſolam ob cauſſam morte mulctatus eſt. Iam de equuleis & exquiſitis cruciatuum generibus, quibus plurimos ſuorum affectos querumtur; ſanè huic commento refellendo, ipſæ leges & intemerata multis ſæculis Angliæ in cauſsis ca-

pitalibus consuetudo satis esse possunt. Neque enim quæstionum vllum genus hîc habetur præter manicas & fidiculas ; quæ etiam non nisi in Maiestatis criminibus vsurpantur. Sed & proditores omnes, siue Protestantes , siue Pontificios idem supplicium manet ; si Reginæ Mariæ tempora excipias. Tunc enim nulla suppliciorum atrocitas , in viros , in fœminas , in infantes nostram religionem profitentes , est omissa : immo contra Dei, Naturæque leges, grauidis mulieribus mors immanissimè illata ; infansque è materna aluo exiliens in easdem cum matre flammas iectus. Sed tanta huius tyrannicæ persecutionis sæuitia, illius temporis Episcopos auctores habuit, qui Pontificia auctoritate freti, à perpetuis & receptis suppliciorum formis recesserunt ; quæ regni moribus ac legibus conctitutæ , in puniendis sontibus constanter & inuiolatè seruantur. Nam & Sacerdotes & Pontificij omnes perduellionis rei, in foro sæculari hîc iudicantur , sic vt in eorum pœnis nihil grauius esse possit , quàm quod vel legibus est præscriptum, vel longa consuetudine receptum. Illud etiam in hoc negotio obseruandum ; externum ac peregrinum neminem religionis caussa in iudicium hîc vocari : quod in illis regionibus longè secùs est, credo , vbi Inquisitio dominatur.

Sed cùm verear, ne vobis tædio fuerim hac mea prolixiore oratione , quâ spero vobis patefactum esse, nihil in me Pontificem suis Breuibus,

nihil

nihil istos Apologiæ meæ oppugnatores his libellis esse molîtos, quod non Regibus omnibus, Liberis Principibus, ac Rebuspublicis æque, ac meis rebus pernicioſum & exitiabile videatur : nunc finem ſcribendi faciam, conceptis ad Deum votis, vt ſecuritatis veternum excutiat, quo & nos hactenus, & noſtri multis ſæculis deceſſores torpuerunt: ac vt nobis mentem inijciat, primùm ſeriò cogitandi, quid ad Euangelij plantationem & propagationem, ex conſcientia, ſecundùm diuini Verbi præſcriptum, præſtare teneamur, noſtri illius veri ac vnici Paſtoris imperio ac voci, quam in Scripturis audimus, obtemperantes, (nam & oues ſuas vocem ſuam audituras ipſe prædixit) non inanibus, fluxíſque & prauis hominum traditionibus attendentes. Deinde vt ſceptrorum noſtrorum ſecuritati maturè prudentérque conſulamus, nec Babylonicum illum Monarcham latiùs ſerpere, & quotidianis in noſtra iura victorijs graſſari patiamur. Quòd ſi Dei, cuius in terris Legati ac Vicarij ſumus, benignitas ea eſt, vt ſuam cauſſam cum noſtra, ſpiritualem libertatem cum temporali voluerit eſſe coniunctam; quo ſtudio, quo ardore animi, in id negotium incumbere nos oportet, qui noſtris laboribus in regno cælorum æternæ beatitudinis præmium ſcimus eſſe repoſitum? interim autem, in hoc ſæculo, temporalem ſceptris noſtris ſecuritatem ac quietem comparabimus.

Iohan. 10 27.

Equidem arbitror, quotquot iam veræ illi

Fidei, cui adhæreo, nomen dedistis (quanquam inter vos necdum benè de apicibus nescio quibus convenerit) facilè ad pium hoc ac prudens consilium erigi ac adduci posse. Nos, Dei beneficio, nec numero, nec dignitate ita sumus contemnendi, quin bono vicinis nostris exemplo præire possimus: quãdoquidem Christiani Orbis, omniúmque in eo ordinum, inde à Regibus, liberísque Principibus, vsque ad infimæ conditionis homines, pars propè media in nostram religionem iam consensit, de Babylone certè exiuit. Sed vnum hoc vos (Fratres charissimi ac Consanguinei) præque omnibus vnũ, obsecro obtestórque, vt inter vos veræ Fidei vnitatem conseruetis, & communionem Spiritus in vinculo pacis retineatis, omnésque de genealogijs quæstiones ineptas & inutiles, necnon aniles fabulas (vt inquit S. Paulus) abijciatis: neu patimini fanatico Concionatorum feruore, atque inanibus super rebus adiaphoris altercationibus, discerpi ac dissipari mysticum illud Corpus, cuius partes ipsi estis; quandò & illius, cuius nos membra sumus, tunica inconsutilis exstitit. Nolite per Deum immortalem committere, vt nostræ Fidei scandalum factis inter nos schismatibus oriatur, néue parabola opprobrij simus in ore aduersariorum, quibus vnitas vna è præcipuis est veræ Ecclesiæ notis.

1. Tim. 1. 4. Ibid. cap. 4. 7.

Vobis autem (Fratres & Consanguinei dilectissimi) quorum mentes Deus Opt. Max. Veritatis suæ fulgore nondum illustrauit, cum Elizæo precor, vt oculos aperiat, quò cernatis quàm multi, quámque

que inuicti Angelorum exercitus ad propugnandum pro Veritate accincti, paratíque aduigilent: immo cum Paulo opto, vos omnes fieri tales hac vna in re, qualis & ego sum: imprimis vt velitis Scripturas peruolutare, ex his credendi normam petere, neque super aliorum incertis opinionibus, sed vestra ipsorum certa scientia, Fidei fundamenta collocare; quandò iustus sua fide viuet, & vnusquisque fit fide propria saluus. Verùm hæc Diuinæ benignitati suo tempore prouidenda commendans, facere non possum quin interim vos horter, vt pristinam libertatem, dignitatémque Imperiorum ac Rerumpublicarum, sartam, tectam retineatis, neque quenquam Deo minorem, vobis in vestris ditionibus maiorem esse patiamini: illustrium decessorum vestrorum exemplo, qui etiam tum, cùm densissima cæcitas, verique ignoratio hominum animos obsidêret, Pontificum in sua iura grassantium ambitioni fortissimè restiterũt. Certè è Regnis vestris Imperijsque reperire est aliquot, quæ omnibus sæculis immunitates suas contra iniustam ambitiosissimorum Paparum potentiam illibatas perpetuò tenuerunt. Nec desunt quibus cognitum fuit recentibus admodum experimentis, Papam, ad sæcularia Principum inuadenda, impotenter aspirare; cuius insolentem audaciam fortiter retudisse, & in asserendis vestris priuilegijs constanter perstitisse, cedet vobis in gloriam nunquam intermorituram. Quamobrem vos toto pectore obsecro atque obtestor, vt in hoc negotio

Act. 26. 29.

Abac. 2. 4.

cùm piorum Regum, tum incorruptorum in terris Iudicum officium faciatis: quod eiusmodi est, vt non solùm non inferatis cuiquam iniuriam, aut in aliorum libertates inuoletis; (quod, si me auditis, neutiquam est faciendum) sed etiam vt eas, quæ vobis Dei benignitate contigerunt, prærogatiuas, strenuè ac viriliter propugnetis. Quos enim Deus propulsandis à vita fortunisque aliorum iniurijs populo præposuit, ipsos ab alijs accipere iniuriam, sit pudendum. Itaque animi iam certus, maturis vos iudicijs, omníque præiudicio liberis, hæc quæ vobis præposui rationum momenta ponderaturos, meámque in scribendo libertatem æqui bonique consulturos, Apologiam hanc meam benignæ vestri fauoris aura prosequentes; saltem donec validioribus & certioribus argumentis expugnabitur, finem facio: ardentibus à Deo Omnipotente votis contendens, vt vos in terris quam diutissimè velit fortunare, ac tandem, temporario fæliciter Imperio perfunctos, beatæ in cælo immortalitatis coronam triumphalem reportare.

CATALOGVS MENDACIORVM TORTI, vnâ cum breui eorundum confutatione.

Tortus Edit. Politan. Pag. 9.

1 HIc [in Iuramento Fidelitatis] apertè negatur ſummo Pontifici poteſtas excomunicandi Reges, etiam Hæreticos.

Confutatio.

Quæſtio de Pontificis poteſtate in Regibus excommunicandis nec tractatur, nec vllo modo definitur in Iuramento Fidelitatis; ſed ex propoſito declinatur. Inſpiciantur verba Iuramenti & Monitoria præfat.

Tortus p. 10.

2 Nam ex verbis illis Dominicis, *Quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in Cœlis*: Catholici omnes colligunt, ad Pontificis maximi auctoritatem pertinere, non ſolùm poteſtatem abſolvendi à peccatis, ſed etiam à pœnis, cenſuris, legibus, votis atque iuramentis.

Confutatio.

Quòd non omnes Romano-Catholici ita colligunt ex hiſce Chriſti verbis Matthæi 16. *vt alia argumẽta tacitus prateream; vel inde apparet, quòd ex plurimorum ſententia quicquid Chriſtus promiſit* Matth. 16. *id actu præſtitit* Ioan. 20. *cùm dixiſſet*, Quorum peccata remiſeritis, &c. *vnde cõſtat Chriſtum poteſtatem illam ſoluendi promiſſam ſenſiſſe de abſolutione à peccatis, nullâ hîc mentione factâ de abſolutione aliqua*

à legibus, votis, iuramentis: Atque ita sentiunt Theophylactus, Anselmus, Hugo Cardinalis, & Ferus in Matt. 16. *Sic etiam Scholasticorum primarij*, Alexander Hales in Summa, part. 4. quę. 79. memb. 5. & 6. art. 3. Thom. in 4. distin. 24. q 3. art. 2. Scotus in 4. dist. 19. art. 1. Hadr. 6. Papa in 4. dist. q. 2. de clauib. p. 302. edit. Paris. an. 1530. *qui etiam pro hac interpretatione citat* Augustinum & glossam interlinearem.

Tortus p. 18.

3 Odi parricidia, execror conspirationes, sed occasiones desperandi datas nemo inficiari potest.

Confutatio.

Quòd occasio desperandi pulueraryis Proditoribus non erat data, vt iste mentitur; sed quòd ita à Iesuitis edocti, irruebant in hoc sanguinarium facinus, Vide Monit. præfat. pag. 132. 133. & Actionem in Proditores.

Tortus p. 26.

4 Nam ab eo Iuramento non solùm Catholici, sed etiam Caluinistæ Puritani abhorrent.

Confutatio.

Puritani non abhorrent à Iuramento Primatus, sed quotidie suscipiunt, nec vnquam recusârunt: Eundem etiam Primatum tuetur Caluinus Instit. lib. 4. c 20.

Tortus p. 28.

5 Principio non scribit Pontifex se mœrore affici ob calamitates quas tempore Reginæ, aut initio Regni *Iacobi* Regis, in Anglia pro retinenda orthodoxa fide Catholici patiebantur, sed ob calamitates quas hoc tempore patiuntur.

Confutatio.

Verba ipsius Breuis recitâsse, est hoc mendacium confutâsse: sic enim scribit Papa, Magno animi mœrore nos semper affecerunt tribulationes & calamitates

mitates, quas pro retinenda Catholica fide iugiter ſuſtinuiſtis. Sed cùm intelligamus omnia hoc tẽpore magis exacerbari, afflictio noſtra mirum in modum aucta eſt.

Tortus p.28.

6 In 1.articulo [Statuti] confirmantur leges *Elizabethæ.*

Confutatio.

In primo articulo iſtius Statuti nulla fit mentio de confirmandis legibus R. Elizabethæ.

Tortus p.29.

7 In decimo arriculo [eiuſdem ſtatuti] additur, vt ſi tertiâ vice [Catholici] ptopoſitum ſibi iuramentum recuſauerint, capitis vitęque diſpendium patiantur.

Confutatio.

Nunc eſt eiuſmodi articulus in toto illo Statuto, vbi vel de proponendo hoc iuramento tertiâ vice, vel de capitis vitæque diſpendio vlla mentio habeatur.

Tortus p.30.

8 In 12. habetur vt qui Principibus externis militare voluerit, is prius Iuramentum præfatum præſtet, alioqui perduellis habetur.

Confutatio.

Non dicitur in Statuto, quòd perduellis habebitur, ſed quod felonię reus habebitur, qui Principi extraneo militare voluerit priuſquam Iuramentum ſuſceperit.

Tortus p.35.

9 Oſtendimus eo Iuramento, negari poteſtatem Apoſtolicam tum ligandi, tum ſoluendi.

Confutatio.

Nulla eſt ſententia aſſertoria in iſto Iuramento, nec vllum verbum niſi conditionale de Pontificis poteſtate ligandi, vel ſoluendi.

Tortus p.37.

10 *Diocletiano & Neroni*, vellent nollent, ipsi etiam summi Pontifices subiecti esse cogebantur.

Confutatio.

Quod Christiani sine exceptione non coactè, sed liberè & propter conscientiam, Ethnicis Imperatoribus subijciebantur, vide Apolog. nostram. *& Veterum* Apologetica.

Tortus p.47.

11 Quibus verbis [Breuium C*lementis* 8.] non solùm *Iacobus* Scotiæ Rex non excludebatur, sed includebatur potiùs.

Confutatio.

Si Breuia [Clementis] *non excludebant me Regno, sed includebant potiùs*; C*ur ea flammis tradidit* Garnettus? *Quare non mihi videnda asseruauit, vt sibi & suis* Catholicis *apud me maiorem inde gratiam conciliaret?*

Tortus p.60.

12. Ex quatuordecim [articulis in Iuramento Fidelitatis comprehensis] vndecim sunt qui primatum Pontificis in spiritualibus attingunt.

Confutatio.

Ex hisce articulis ne vnus quidem Pontificis Primatum in spiritualibus attingit: Quorsum enim attingeret, cùm contra Primatum Pontificis in spiritualibus, expressum alibi Iuramentum extet?

Tortus p.64.

13 Inter alias calumnias illam profert in medium, quòd *Bellarminus* vel conscius vel auctor fuit proditionum aduersus Reginam *Elizabetham.*

Confutatio.

Nusquam dixi [*in* Apologia] Bellarminum *vel auctorem, vel conscium fuisse proditionum aduersus Reginam* Elizabetham; *sed proditorum præceptorem, eúmque*

eúmque tam prauis & pernitiosis dogmatibus eorum mentes imbuisse, vt ijs facillimũ esset thesin transferre ad hypothesin, & quæ ille è Cathedra dictaret, ad suas machinationes pro re nata accommodare.

Tortus p. 64.

14 Scit [*Bellarminus*] *Campianum* contra hæreticam prauitatem solùm conspirasse.

Confutatio.

Quòd Campianus *vltimo supplicio affectus est, non in causa fuit quod contra hæreticam prauitatem, vt iste Libellator videri vult, sed quod contra Reginam* Elizabetham, *& huius Regni statum conspirauerit: id quod ex actis iudicialibus euidentissimè constabit.*

Tortus p. 65.

15 Cur *Henricus Garnettus* vir doctrinâ omnis generis & vitę sanctitate incomparabilis, vltimo supplicio affectus est, nisi quia reuelare noluit, quod saluâ conscientiâ reuelare non poterat?

Confutatio.

Quòd huius nefandi facinoris notitia, non ex sola confessione ad Henricum Garnettum *peruenerit, vt iste mentitur; sed alijs etiam modis: nec ex vnius, sed plurium relatione, ita vt illud reuelâsse saluâ conscientiâ potuisset; vide* Monit. Præfat. & Comitis Northamp. librum.

Tortus p. 71.

16 Itaque *Sixtus* Pontifex neque Regem cędi imperauit, neque cędem, vt à priuato illo homine factam, approbauit.

Confutatio.

Quàm splendidum sit hoc mendacium patet ex Oratione ipsa Sixti. V.

Tortus p. 91.

17 Quod autem additur de *Stanleiana* proditione; non fideliter neque verè narratur; siquidem

more

more ſuo Auctor Apologiæ multis additis mendacijs fœdè corrupit.

Confutatio.

Quæ dicta ſunt de proditione Stanleiana, *recitata erant ad verbum ex Apologia Alani pro cauſa* Stanleiana, *vt ibi videre eſt.*

Tortus p. 93.

18 Conſtat *Henricum Garnettum* in publico iudicio conſtanter ſemper dixiſſe, neque ſe, neque vllum Ieſuitam huius conſpirationis Auctorem, vel complicem, vel conſultorem, vel cõſentientem vllo modo fuiſſe. *Et paulò poſt.* Id ipſum inſtante morte coram innumerabili populo longâ oratione proteſtatus eſt.

Confutatio.

Liber qui inſcribitur Actio in Proditores, *& noſtra* Monit. præf. pag. 131. 132. *clarè euincunt contrariũ.*

Tortus p. 97.

19 *Iacobus* autem cùm Catholicus ſit, neque Chriſtianus eſt.

Confutatio.

Contrà. Ego verè Catholicus ſum, vt qui fidem profitear verè antiquam, Catholicam & Apoſtolicam, ac proinde verè Chriſtianus ſum. Vide Confeſſionem fidei meæ in Monit. præfat. p. 37. 38. *& deinceps.*

Tortus p. 98.

20 Etſi vera ſunt quæ narrantur ab ijs qui eum intimè nouerunt, cùm in Scotia Puritanus & Proteſtantium inimicus eſſet, nunc in Anglia Proteſtãs, & Puritanorum aduerſarium ſe gerit.

Confutatio.

Contrà: Qualis Puritanus etiam in Scotia, vide Præfationem in ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΔΩΡΟΝ, & Monit. præfat. pag. 48, 49.

Hiſtoria

Hiſtoriæ ementitæ cum earum confutationibus.

Verba Torti pag. 70.

1 COnſtabat eum [*Henricum IV.*] naturali morbo extinctum fuiſſe.

Confutatio.

Non conſtabat: quandoquidem Hiſtorici nonnulli aliter ſcribant, eum in vinculis mortuum fuiſſe, vel fame, vel pædore ſitúque carceris. Lege Faſciculum temporis, *ad An.* 1094. Laziard. epitom. vniuerſal. Hiſt. cap. 198. Paulum Langium in Chronico Citizenſi *ad An.* 1105. Iacob. Wimpheling. in Epit. Rerum Germanic. cap. 28.

Tortus p. 83.

2 A quo [vinculo Excommunicationis] vt abſolui mereretur, ad iſtam humilitatem ſe ipſe [*Henr. IV.*] ſponte deiecit.

Confutatio.

Henricum IV. *non ſponte, nec metu Excõmunicationis Papæ, quã inualidã cenſuit; ſed metu amiſſionis Regni & vitæ ſeſe in tantum humiliâſſe, teſtantur Hiſtorici.* Lamb. Schafnaburg. *ad An.* 1077. Abbas Vrſperg. *ad An.* 1075. Plati. in Gregor. 7. *Auctor vitæ* Henrici 4. Bruno in Hiſtor. belli Saxonici. Cuſpinianus in Henrico 4. Sigon. de Reg. Ital. lib. 9. Laziard. in Epitom. Hiſtor. Hiſtor. vniuerſal. cap. 193.

Tortus p. 83.

3 Hæc Hiſtoria [*Alexandri III. Frederici Barbaroſſæ* ceruicem pede conculcantis] eſt dubiæ fidei.

Confu-

Confutatio.

At non eſt dubiæ fidei apud Hiſtoricos, cùm nullus neget; multi affirment: vt Naucler. Genera. 40. Iacob. Bergomen. in ſupplement. Chron. *ad An.* 1160. Petrus Iuſtinian. lib. 2. Rerum Venetarum. Papyrius Maſſon. lib. 5. de Epiſc. vrbis, *qui etiam pro hac re citat* Gennadium *Patriarcham* Conſtantinopolit. Alphon. Ciaccon. de vitis Pontif. in Alex. 3. Azorius *Ieſuita* Inſtitut. moral. part. 2. li. 5. cap. 43. *Denique* Hieronym. Bard. in Victor. naual. *alios complures huius Hiſtoriæ fidem aſſerentes, adducit.*

Tortus p. 83.

4 Quid aliud *Fridericus* timuit, niſi excommunicationem.

Confutatio.

At Fridericum *timuiſſe ſolam excõmunicationem, nullus antiquus Hiſtoricus ſcribit : ſed Imperij & Dominij amiſsionem potiſsimùm timuiſſe, teſtantur plurimi.* Martinus Polon. *ad An.* 1166. Platina in Alexan. 3. Laziard. in Epitom. Hiſt. vniuerſal. cap. 212. Nauclerus Generat. 40. Iacobus Wimphelingus in Epitom. Rerum German. cap. 32.

Tortus p. 88.

5 Adde *Cuſpinianum* [in hac re de Tureæ fratre veneno ſublato] aliorum Hiſtoricorum teſtimonijs deſtitui.

Confutatio.

Eadem hiſtoria à pleriſque alijs celeberrimis Hiſtoricis memoria prodita eſt. Vide Franſc. Guicciard. lib. 2. Hiſt. Ital. Paulum Iouium lib. 2. Hiſt. ſui temporis. Sabellicum Ennead. 10. lib. 9. Continuatorem Palmerij *ad An.* 1494.

Noua Dogmata, vna cum nouitatis eorundem declaratione.

Dogma primum. p. 9.

INter *omnes* conuenit posse Pontificem Max. Hæreticos principes iure deponere, & subditos ab ipsorum obedientia liberare.

Confutatio.

Immo verò tantum abest, vt inter omnes de hoc conveniat, veriùs vt dicas, ante Hillebrandi *Pontificatũ, id nemini vnquam in mentem venisse, qui primus omnium hanc nouam doctrinã, planéque ante inauditam prodidit, vt multi viri docti, cùm illius, tum subsequentis saculi testantur (vt alios inferiorum ætatum testes omittam) qua de re vide epistolam Cleri* Leodiensis *ad* Paschalem II. *Sententiam Episcoporum horum temporum ab* Auentino *descriptam* libr. 5. fol. 579. Conradi Traiectensis *Concionem apud eundem* Aventinum, *dicto* lib. 5. fol. 582. *& alteram* Eberhardi Saltzburgensis *Archiepiscop.* Ibid. libr. 7. p. 684. *Sententiam Archiepiscopi* Treuirensis *in Constitut. Imperialib. a* M. Haimensfeldio *editis* p. 47. *Epistolam Vualthrami* Megburgensis *Episcopi, quæ extat apud* Dodechinum *in Appendice ad* Marianum Scotum, *ad An.* 1090. Bennonem *in vita* Hillebrandi: *Authorem libri de* Vnitate Ecclesiæ, *siue* Apologiam pro Henr. IV. Sigebertum *in Chronico ad an.* 1088. *&* 1111. Godfridum Viterbiensem in Pantheone, par. 17. Othonem Frisingensem lib. 6. c. 35. & lib. 1. De Gestis Friderici c. Vincentium in speculo Hist. lib. 15. c. 84. *Similia habet* Fridericus Barbarossa, lib. 6. Guntheri Ligurini, de gestis Friderici,

& lib.

& lib. 1. cap. 10. Radeuici de gestis eiusdem Friderici.

Secundum. p. 51.

In ortu supernaturali, quem habemus ex Baptismo, intelligi debet Iuramentum tacitum & congenitum, ad obediendum Principi spirituali, qui est Christi vicarius.

Confutatio.

Mirum est vnde iste hauserit hanc nouam & prorsus incognitam Theologiam, quæ non aliunde quàm ex ipsius putido cerebro nasci potuit: sin minùs, suos nobis auctores enumeret, qui docent & affirmant Christianos omnes siue paruulos, siue adultos, virtute Iuramenti cuiusdam taciti in Baptismo suscepti, teneri ad obedientiam absolutam Christi vicario præstandam, aut in aliud quàm Christi nomen baptizari.

Tertium. p. 94.

Sed cùm Catholica doctrina non permittat ad vllum malum vitandum, secretum sacramentalis confessionis detegi, maluit ille mortem acerbissimam pati, quàm tanti Sacramenti sigillum violare.

Confutatio.

Quòd secretum sacramentalis confessionis, ad nullum malum quantumcunque vitandum, vel præueniendum possit detegi, nec indirectè saltem, aut in genere, modò persona, quæ confessionem edit, celetur præterquam quòd Thesis est cunctis Principibus, & Rebuspubl. longè perniciosissima, vt in Monit. præfat. pag. 129. *docui, nouum est dogma, & Orbi Christiano ante hæc tempora inauditum. Scholastici enim Doctores & Canonistæ tam veteres, quam recentiores fere omnes, planè contrarium affirmant.* Consule Alexandrium Hal. part. 4. q. 78. memb. 2. art. 2. Thomam 4. dist. 21. q. 3. art. 1. ad. 1. Scotum in 4. dist. 21. q. 2

Hadrian

Hadrian. VI. in 4. distin. vbi de Sacram. Confess. edit. Paris. 1530. p. 289. Dominic. Sot. in 4. dist. 18 quæst. 4. art. 5. Francis. de Victor. sum. de Sacramen. n. 189. Nauar. in Enchirid. cap. 8. n. 12. Ioseph. Angles. in Florib. part. 1. p. 247. edit. Antuerp. Petrum à Soto lect. 11. de Confess. *Ipsi Iesuitæ astipulantur*, Suarez. Tom. 4. disp. in 3. part. Thom. disp. 33. §. 3. Gregorius de Valentia Tom. 4 disp. 7. q. 13. punct. 3. *qui addit, hanc communem esse Scholasticorum sententiam.*

Quartum.

4 Ego verò audeo dicere, meliorem causam habere Catholicos Iuramenti recusandi, quàm *Eleazarus* habuerit carnis porcinæ non gustandæ.

Confutatio.

Hæc assertio reuera nouum Dogma continet, Breue scilicet Pontificium Legi Mosaicæ præferendum esse; & Catholicos magis teneri Pontificis decreto, quàm Iudæi olim Lege per Mosen traditâ tenebantur.

Quintum.

5 Clericos exemptos esse à Iurisdictione Principum secularium; ac per hoc non esse Subiectos Regibus; sed debere tamen Leges eorum de temporalibus rebus obseruare, non vi legis, sed vi rationis; id est, non quia subditi sunt, sed quia ratio dictat ob commune bonum & pacem Reipub. eas Leges ab hominibus esse seruandas.

Confutatio.

Quàm sit amicus Regibus Cardinalis & qui Cardinali à Sacellis est, qui tot subditos ab eorum potestate exemptos velint, docui in Monit. præfat.

Sed quod ad eiuſmodi nouos Aphoriſmos *ſpectat, deſinant iſti veteratores has opinionum nouellas ſubtilitates, vel potiùs ſubtiles nouitates, pro antiquis & Catholicis Dogmatibus Orbi Chriſtiano obtrudere, donec ſuis Catholicis* Venetis, *eos nouitatis falsique arguentibus, hac in parte ſatisfecerint.*

CANDIDO LECTORI.

ETsi non diffido pium quemque & candidum lectorem, siue meum in hac Præfatione consilium expendat, vbi de *Puritanis* verba facio; siue operis Epilogum, vbi professionis meæ Principes compello, facilè iudicaturum *Puritanorum* nomine non alios intelligi, quàm populares & subditos, qui sub Imperio meo degentes, Legum imperijs reluctari animis obstinauerunt; *Ecclesias* autem apud exteros *Reformatas*, earùmue regimen non designari: Ne tamen inuidus quisquam aut maleuolus aliorsum atque ego sentio verba mea interpretetur, hoc te paucis, Benigne Lector, monitum volui; quicquid inibi de *Puritanis* dicitur, de ijs solis accipiendum, qui intra Ditionis meæ fines peruicaci huic se disciplinæ tradiderunt. Mihi enim alioqui est decretissimum, rebus alienis me non immiscere, sed alias *Reformatæ Religionis Ecclesias* Christianæ suæ libertati permittere. Immo tantum abest, de ijs vt durius quid statuam, ob opinionem inter nos de quibusdam capitibus, quorum pleraque omnia sunt *Adiaphora*, dissensum, vt contrà existimem, per eam, quam CHRISTVS nobis commendauit libertatem, Christiano cuique Regi, Principi ac Reip. esse concessum, externam in rebus Ecclesiasticis regiminis formam suis præscribere, quæ ad ciuilis administrationis quàm proximè accedat, dummodo à Fidei veræque Religionis fundamentis nec tantillum abscedat. Absit itaque à me eos vt iudicem, quos DEVS à Iurisdictione mea voluit esse immunes, aut in illud committam, quod ab Apostolo sumptum in frontispicio libri huius legitur, *Non ergo amplius inuicem iudicemus, &c.*

Quod quidem de me spondeo; de te, *Pie Lector*, spero, & cupio.

Triplici nodo triplex cuneus.

SIVE

APOLOGIA

PRO IVRAMENTO

Fidelitatis,

ADVERSVS DVO

BREVIA PP. PAVLI QVINTI,

& Epiſtolam Cardinalis BELLARMINI,

ad G. BLACKVELLVM Archi-

preſbyterum nuper

ſcriptam.

Eſdr. III.

Tunc omnes populi clamauerunt & dixerunt,

Magna eſt Veritas, & prævalet.

Editio altera.

Nunc de nouo

Ad exemplar, Londini apud Iohannem Norton impreſſum, edita.

HAGÆ-COMITIS,

Excudebat Hillebrandus Iacobi, Illuſtriſſimorum Ordinum Typographus ordinarius. 1609.

APOLOGIA
PRO IVRAMENTO
Fidelitatis.

QVàm horrendũ, nouum, & poſt homines natos inauditum planè ſcelus, ante aliquot annos apud nos in Anglia conflatum fuerit, ad internecionem meã, coniugis & liberorum, ad exitium omnium Procerũ, & Regni Ordinum, cum innumeris alijs cuiuſque conditionis atque fortunæ; vſque adeò famâ iam ad vltimas Orbis terras percrebuit, ita omnibus ex ipſius nefandi facinoris infamiâ innotuit, vt ſuperuacuum ſit, rem pluribus repetere, aut diuulgare velle, præſertim cùm ſcelus ipſum atrocitatem ſui tam alta voce proclamet. Etenim ſi [a] clamantia illa peccata (de quibus fit in Sacris literis mentio) hoc titulo inſigniuntur, & clamare dicuntur, propter infamem turpitudinis notam ſibi adiunctam, ſeu quòd canorâ quadam voce cœlitùs vindictam in

[a] Gen. 4. 10.

auctores expoſcere videantur ; (quæ tamen ipſa peccata & antiqua ſunt, & nimis vſitata, nec vlla ætas, vlláue gens vnquam ijs penitus vacauit) ſi illa, inquam, peccata in Scripturis clamare dicuntur ; quid de hoc peccato exiſtimare debemus, excogitato ſine cauſſa, vltra modum crudeli , & citra exemplum ſingulari ? Quid exinde ſecutũ ſit, neminem opinor latêre poteſt. Satisfactum eſt Iuſtitiæ publicæ paucorum pœnâ , & vltra ſontes ſeveritas non tranſijt; hæcque omnia peracta honorificâ & publicâ iudicij formâ , quâ nulla vnquam in hoc Regno viſa eſt illuſtrior.

Quamuis enim coniurati non aliam concepti furoris rationem redderent , quàm quòd Romanæ religioni impensè vellent; nemo tamen Pontificius eâ de cauſsâ deinceps duriùs vnquam habitus , vt ex Edicto noſtro clementiſſimo, poſt detectam coniurationem edito , apertiſſimè conſtat. Tantùm proximo Ordinum conventu latæ ſunt leges , quibus tam atrocibus in poſterum ſceleribus meliùs occurreretur : in quibus concepta erat Sacramenti quædam formula , in quam ſubditi mei liquidò iurarent , palámque profiterentur ſe in fide & obedientia mihi lege naſcendi debita, conſtanter permanſuros. Nec in alium finem conſtitutum eſt Iuramentum, quàm vt non

vt non modò inter fideles ſubditos, & perfidos proditores, diſcrimen aliquot exſtaret: ſed etiam inter illos, qui quamuis cæteroqui Pontificiæ religioni fauerent, retinerent tamen impreſſa priſtini officij in cordibus veſtigia; & inter hos, qui eodem fanatico ſuperſtitionis zelo perciti, quo nitrati pulueris proditores, abriperentur extra debitæ fidelitatis metas, crederéntque diſparem religionis cultum, iuſtiſſimum eſſe prætextum contra Regem coniurandi. Hoc prudens & pium conſilium ita fortunauit Deus, vt permulti omnis generis ſubditi, tam Sacerdotes quàm Laici Pontificij, hoc fidelitatis Sacramento ſe obſtringere non dubitarent. Ex quo abundè vtrinque ſatisfactum eſt, & mihi, & ſubditis: mihi, quòd de fidelitate ſubditorum certò conſtaret: ſubditis, quòd tantâ, quâ laborabant infamiâ, liberati eſſent; ita vt, licet eandem cum proditoribus viam religionis ſequerentur, tamen ab eorum peſſimis conſilijs, ſe longiſſimè abhorrere demonſtrarent. Quâ quidem re omnibus moderatis & non rigidis Pontificijs, omnis erat vel dubitandi, vel deſperandi anſa præciſa, & ego ſatis oſtendi nullam me in Pontificios conſcientiæ cauſsâ, perſecutionem meditari, nec vltrà quid deſiderare, quàm vt de eorum fide & conſtantia

ſecurus fierem, quam propter conſcientiam mihi præſtare tenebantur.

Sed quid à Diabolo ipſo vel ſuggeri malitioſiùs poterat, vel tentari nocentiùs, ad turbandum hoc tam mite & placidum conſilium, quàm quod accidit ex Pontificis quodam *Breui* huc miſſo, hîc vulgato, quo Papicolis omnibus interdictum eſt, ne hoc Sacramento fidelitatis ſe aſtringi paterentur? Ex quo noua ſunt zelotypiæ inter me & meos quotquot Pontificij ſunt, ſparſa ſemina, dum incitantur (cùm potiùs deterreri debuiſſent) ad renitendum meo mandato de Iuramento fidelitatis ſuſcipiendo, quod eo fine conſtitutum erat, vt inſtar pignoris & auctoramenti ſubditorum erga me fidei foret. Atque ita dum iſti Papæ obtemperant, & mihi Sacramẽtum legitimè exigẽnti renituntur, nimis amplam mihi, nimíſque iuſtam materiam ſuppeditant infligendæ pœnæ extra cauſſam conſcientiæ, dum in has anguſtias miſerè ſe compingi & contrudi ſinunt, vt aut cum diſcrimine vitæ, & iacturâ fortunarum, fidelitati erga Principem renuncient, aut cum Catholicæ fidei detrimento animarum ſuarum ſalutem, vt obtendit Pontifex, in periculum adducant.

Porrò, quamvis diſpar in religione cultus omne fere commercium, inter me & Papam partis alterius caput ſuſtulit, nec facilè patitur, vt

tur, vt more Principum hinc inde nuncij commeent : tamen cùm indictum bellum non ſit, negari non poteſt, quin Pontifex cõtra bonos mores, & conſuetudinem Principum, maximè Chriſtianorum, peccârit vehementer, cùm me inauditum condemnârit : quod quidem fecit, partim me perſecutoribus annumerando (vt ex eo, quòd cohortatur Catholicos ſuos ad Martyrij gloriam aſpirare, non obſcurè innuitur) partim imperando ſeuerè omnibus Anglis qui ſtant à ſuis partibus, vt ab hoc Iuramento abſtineãt, quod dum detrectant, fidelitatem ſuam profiteri recuſant.

Pontifex, ſi exiſtimat ſe meum Iudicem, quod dici ſolet, competentẽ, cur me indictâ cauſsâ condemnat? Sin aliter ſe res habet, & ſi nihil Papæ mecum eſt negotij (quod eſt veriſſimum) quare ſe immiſcet operi non ſuo, & falcem mittit in meſſem alienam, in re præſertim ciuili, & quæ ad eum nullatenus ſpectat?

Numquid potuit *Pius Quintus* ipſe, qui nihil niſi minas ſpirabat, & ruinam Reginæ Elizabethæ & eius regno meditabatur, qui cum tanta atrocitate ſæuiebat in eam, & anathemate fulminabat; Num potuit is, inquam, aliquid acerbius ſtatuere aut grauius, quàm in me ſtatuit hic Pontifex? Quid enim inter hæc duo interſit, ſubditos à vinculo

obedientiæ ſolvere, ac præcipere vt arma capeſſant, quod *Pius Quintus* fecit, & edicere ſubditis ne, Principi Iuramentum fidelitatis expoſcenti, obtemperent, quod hodiernus fecit Pontifex; non facilè cerni poteſt.

Sed vt ad ipſum *Breue* propiùs accedamus: negari quidem non poteſt, quin multam eámque non neceſſariam operam inſumpſerit, dum ad verbum integram recenſuit Iuriſiurandi formulam; cùm idem fuiſſet, ſi reſpicias eius reſponſum, vel minimam tituli particulam deſcripſiſſe, vt qui vnâ liturâ, & levi quadam ac generali reiectiuncula integrum Iuramentum proſcribat. Quâ quidem in re, ſi me reſpicias, imprudenter; ſi Catholicos ſuos, iniuriosè ſe geſſit Pontifex. Imprudentia, eſt me ſi reſpicias, quòd partitè & minutatim Iuramentum non refutaverit, nec verbulum aut ſententiolam quam inibi reprehendit, aliquo detexerit indicio. Id verò ſi feciſſet, pro paterna mea cura, quæ non ſinit vt quenquam meorum ad extrema tentanda adigam, quæ duriuſculè ſonare videbantur, fortaſſe aut delêſſem planè, aut benignâ interpretatione molliora reddidiſſem. Iniuſtitia eſt, Catholicorum ſuorũ reſpectu; nam ſi mihi viſum fuiſſet, in Iuramento quippiam vel mutare, vel interpretari, omni illico labore Pontificij leuati fuiſſent. Sin ſecus mihi conſtitiſſet, nihil ex Iuriſiurandi

conditio-

conditionibus remittere, prætextum ſaltem aliquem recuſandi illius Sacramenti inueniſſent; quaſi non obſequium fidémque debitam abnuentes, ſed anxijs religioſi animi ſcrupulis deterriti, in ea verba, quæ ſpeciatim notaviſſet Pontifex, iurare vererentur.

Nunc verò ipſum tonantem audiamus.

CATHO-

CATHOLICIS ANGLIS PAVLVS PP. Quintus.

Primum Breve Pontificium datũ decimo Cal. Octob. 1606.

Dilecti filij, Salutem & Apostolicam benedictionem. Magno animi mœrore nos semper affecerunt tribulationes & calamitates, quas pro retinendâ Catholicâ fide iugiter sustinuistis. Sed cùm intelligamus omnia hoc tempore magis exacerbari, afflictio nostra mirum in modum aucta est: Accepimus namque compelli vos grauissimis pœnis propositis Templa hæreticorum adire, cœtus eorum frequentare, concionibus illorum interesse: profectò credimus proculdubio eos qui tantâ constantiâ atque fortitudine atrocissimas persecutiones, infinitas propemodum miserias hactenus perpessi sunt, vt immaculatè ambularent in lege Domini, nunquam commissuros esse vt coinquinentur communione desertorum Diuinæ legis. Nihilominus zelo Pastoralis officij nostri impulsi, & pro Paternâ sollicitudine quâ de salute animarum vestrarum assiduè laboramus, cogimur monere vos atque obtestari, vt nullo pacto ad hæreticorum

Templa

Templa accedatis; aut eorum Conciones audiatis; vel cum ipsis in ritibus communicetis, ne Dei iram incurratis. Non enim licet vobis hæc facere sine detrimento Diuini cultus, ac vestræ salutis. Quemadmodum etiam non potestis absque euidentissimâ grauissimâque Diuini honoris iniuriâ obligare vos Iuramento, quod similiter maximo cum cordis nostri dolore audiuimus propositum vobis fuisse præstandum, infrà scripti tenoris; videlicet:

EGo A. B. verè & syncerè agnosco, profiteor, testificor & declaro in conscientiâ meâ coram Deo & mundo, quòd supremus Dominus noster *Rex Iacobus*, est legitimus & verus Rex huius regni, & omnium aliorum Maiestatis suæ Dominiorum & terrarum: Et quòd Papa nec per seipsum, nec per vllam aliam auctoritatem Ecclesiæ, vel sedis Romanæ, vel per vlla media cum quibuscunque alijs aliquam potestatẽ, nec auctoritatem habeat Regem deponendi, vel aliquorum Maiestatis suæ Dominiorum vel Regnorum disponendi, vel alicui Principi extraneo ipsum damnificare, aut terras suas inuadere auctoritatem concedendi, vel vllos subditorum suorum ab eorum suæ Maiestatis obedientiâ & subiectione exonerandi, aut vllis eorum licentiam dare arma contra ipsum gerendi, tumultus seminandi, aut aliquam violentiam aut damnum Majestatis

ieſtatis ſuę Perſonæ, Statui, vel Regimini, vel aliquibus ſuis ſubditis intra ſua Dominia offerendi. Item, iuro ex corde, quòd nõ obſtante aliquâ declaratione, vel ſententiâ Excommunicationis, aut deprivationis factâ vel conceſſâ, aut fiendâ vel concedendâ per Papã vel ſucceſſores ſuos, vel per quamcunque auctoritatem deriuatam vel deriuari prætenſam ab illo, ſeu à ſuâ ſede contra dictum Regem, hæredes aut ſucceſſores ſuos, vel quacunque abſolutione dictorum ſubditorum ab eorum obedientia; fidelitatem tameń, & veram obedientiam ſuæ Maieſtati, hæredibus, & ſucceſſoribus ſuis prçſtabo; Ipſumq; & ipſos totis meis viribus contra omnes conſpirationes & attentata quæcunque, quæ contra Perſonam illius, vel illorum, eorúmque Coronam & dignitatem, ratione vel colore alicuius ſententię vel declarationis, aut aliàs facta fuerint, defendam: omnémque operam impendam reuelare, & manifeſtum facere ſuæ Maieſtaſtati, hæredibus & ſucceſſoribus ſuis omnes proditiones, & proditorias conſpirationes, quę contra illum, aut aliquos illorum ad notitiam, vel auditum meum peruenerint. Prçterea iuro, quòd ex corde abhorreo, deteſtor, & abiuro tanquam impiam & hçreticam, hanc damnabilem doctrinam & propoſitionem, Quod Principes per Papam ex-

excommunicati vel depriuati, poſſint per ſuos ſubditos, vel aliquos alios quoſcunq; deponi, aut occidi. Et vlteriùs credo, & in conſcientiâ meâ reſoluor, quòd nec Papa, nec alius quicunq; poteſtatem habet me ab hoc Iuramento, aut aliquâ eius parte abſoluendi : quod Iuramentum agnoſco rectâ ac plenâ auctoritate eſſe mihi legitimè miniſtratum omnibùſque indulgentijs ac diſpenſationibus in contrarium renuncio.

Hæcque omnia planè ac ſyncerè agnoſco & iuro iuxta expreſſa verba per me hîc prolata, & iuxta planum ac communem ſenſum & intellectum eorundem verborum, abſque vllâ æquiuocatione, aut mentali euaſione, vel ſecretâ reſeruatione quacunq;. Hancq; recognitionem & agnitionem facio cordialiter, voluntariè, & verè, in vera fide Chriſtiani viri : Sic me Deus adiuuet.

Quæ cùm ita ſunt, vobis ex verbis ipſis perſpicuum eſſe debet, quòd huiuſmodi Iuramentum, ſaluâ fide Catholicâ, & ſalute animarum veſtrarum, præſtari nõ poteſt, cùm multa contineat quæ fidei ac ſaluti apertè aduerſantur. Propterea admonemus vos, vt ab hoc, atque ſimilibus iuramentis præſtandis omnino caueatis : quod quidem eò acriùs exigimus à vobis, quia experti veſtræ fidei conſtantiã, quæ tanquam aurũ in fornace perpetuæ tribulationis igne probata eſt, pro comperto habemus, vos alacri animo ſubituros eſſe quæcunque atro-

atrociora tormenta, ac mortem denique ipſam conſtanter oppetituros, potiùs quàm Dei Maieſtatem vllâ in re lædatis. Et fiducia noſtra confirmatur ex his quæ quotidie nobis afferũtur de egregiâ virtute atque fortitudine, quæ non ſecus ac in Eccleſiæ primordijs, reſplendent nouiſſimis hiſce temporibus, in martyribus veſtris. State ergo, ſuccincti lumbos veſtros in virtute, & induti loricam iuſtitiæ, ſumentes ſcutum fidei, confortamini in Domino, & in potentiâ virtutis eius; nec quicquam vos detineat. Ipſe autem, qui coronaturus vos certamina veſtra in cœlo intuetur, bonũ opus quod in vobis cœpit, perficiet. Noſtis quia diſcipulis ſuis pollicitus eſt, ſe nunquam eos relicturum eſſe orphanos: fidelis enim eſt qui repromiſit. Retinete igitur diſciplinam eius, hoc eſt, radicati & fundati in charitate, quicquid agitis, quicquid conamini, in ſimplicitate cordis & in comitate ſpiritus, ſine murmuratione aut hæſitatione vnanimes facite. Siquidem in hoc cognoſcũt omnes, quia diſcipuli Chriſti ſumus, ſi dilectionem ad inuicem habuerimus. Quæ quidem charitas cùm ſit omnibus Chriſti fidelibus maximè appetenda; vobis certè, dilectiſſimi filij, prorſus neceſſaria eſt. Hac enim veſtrâ charitate diaboli potentia infringitur, qui nunc aduerſus vos tantoperè inſurgit, cùm ipſa contentionibus atque diſſidijs noſtrorum filiorum præcipuè nitatur. Hortamur itaque vos per viſcera Domini Ieſu Chriſti, cuius charitate è faucibus æternæ mortis erepti ſumus,

vt ante

vt ante omnia, mutuam inter vos charitatem habeatis. Præscripsit sanè vobis præcepta maximè vtilia de fraternâ charitate vicissim exercendâ, fælicis recordationis Clemens *Papa Octauus suis literis in formâ Breuis ad dilectum filium* Magistrum Georgium Archi-presbyterum Regni Angliæ, *datis die quinta mensis Octobris 1606. Ea igitur diligenter exequimini, & ne vllâ difficultate aut ambiguitate remoremini. Præcipimus vobis, vt illarum literarum verba ad amussim seruetis, & simpliciter, prout sonant & iacent, accipiatis & intelligatis, sublatâ omni facultate aliter illa interpretandi. Interim nos nunquam cessabimus Deum Patrem misericordiarũ precari, vt afflictiones & labores vestros clementer respiciat, ac vos continuâ protectione custodiat atque defendat: quos Apostolicâ benedictione nostrâ clementer impertimur. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, sub annulo Piscatoris, Decimo Calend. Octob. 1606. Pontificatus nostri Anno secundo.*

RESPON-

RESPONSIO AD PRIMVM *Breue Pontificis.*

HIc initio Pontifex dolorẽ, & magnum animi ſui mœrorem exprimit, propter tribulationes, & calamitates, quas pro retinendâ fide Catholicâ iugiter ſuſtinent filij ſui: vbi præter crimen falſi, quod in meam contumeliam tantopere redundat; diſſimulare non poſſum, ſed vt res poſtulat palàm profiteor, & quod certò ſcio præ me fero, Reginam *Elizabetham* glorioſiſſimæ memoriæ, nemini ex Pontificijs religionis cauſſa pœnam irrogâſſe, antequam eorum ſcelera & flagitia, veluti inuitæ ſupplicia quæ pertulerunt, extorſiſſent: quod cuiuis æquo rerum æſtimatori, & actiones ipſas cum earum circumſtantijs prudenter penſiculanti, manifeſtum fiet. Antequam enim *Pius Quintus* Anathemate in eam intonuiſſet, & quaſi prædam eam expoſuiſſet, & omnibus ſuis ſubditis rebellandi copiã feciſſet, palàm eſt, Reginam

graviorem

grauiorem aliquam mulctam Catholicis non impoſuiſſe; cùm tunc temporis, neque ſeueriores leges, nec vlla capitalis pœna eſſet in Pontificios conſtituta.

Ab illo tempore, quicunque animo non iniquo comparare voluerit, multa & varia eius regni inuadendi conſilia, machinationes priuatas foris, rebelliones publicas domi, ſimul cum aſtutijs, & inſidijs, venenis, cædibus, cum omni doli & decipularum genere, *denique quid non*? Romæ elaborata, Romæ concinnata: & has omnes, & conſimiles merces *ouo prognatas eodem:* inſuper his adde illecebras illas ad defectionem, quibus hunc populum perpetuò corruperunt, modò præmia mortalia & caduca adpromittentes, modò beatæ immortalitatis ſpe ineſcantes: denique libros, alios ex alijs continenter editos, & à fugitiuis ipſis conſcriptos quibus hæc tam pia, ſcilicet, in eam conſilia probarentur; Qui hæc omnia, inquam, animo non iniquo ſimul comparare voluerit, & hinc immenſa illa & infinita irritamēta intueri; inde iuſtas, moderatas, tamē paucorum delinquentium pœnas contemplari, facilè videbit clementiſſimam illam piæ memoriæ Principem tantum abfuiſſe à perſecutionis infamiâ, quantum iſti Satanæ ſatellites alieni ſunt à Martyrij gloria.

Nunc verò, cùm defunctæ Principis Ma-

nibus (ſi ita loqui fas eſt) parentârim; proximum eſt, vt cum Apoſtolo famam meam ab infinitis, quibus me onerant, calumnijs vindicem; & veritati, vt par eſt, iuſtiſſimis meis erga Pontificios actionibus teſtimonium perhibeam. Quo in loco verè poſſum affirmare, qualiſcunque fuerit Reginæ laus à clementiâ in Pontificios (quæ certè fuit ampliſſima,) eam tamen noſtræ manſuetudinis & pietatis in eoſdem exemplis, ita ſuperatam, vt non modò Pontificij præ nimiâ indulgentiæ meæ fiduciâ in ſuperbiam elati, in certam ſpem venerint, & confidenter ſibi promiſerint, ſe breui Religionis ſuæ libertate fruituros, & in omni re pari prorſus cum cæteris iure vſuros: verùm etiam plærique ex optimis & fideliſſimis meis ſubditis magnopere formidarint, & quodammodo obſtuperint, cùm rem ita procedere cernerent, ſemper animo præcipientes, & iuſtiſſimis de cauſſis metuentes acerbiſſimum illum indulgentiæ meæ fructum qui in nefariâ illâ proditione pulverariâ poſt apparuit. Quàm multi, Recuſantes, vt vocant, cogniti & convicti, à me nihilominus ſunt equeſtri dignitate ornati? Quàm promiſcuè vtramque Religionem colentes acceſſu & colloquio dignatus ſum? Quàm nullo religionis diſcrimine, & honores & beneficia largitus ſum?

Regia beneficia in Catholicos collata.

Quàm

Quàm liber aditus & frequens in Aulam meam, & comitatum meum omnibus Pontificijs cuiuſcunque ordinis, & conditionis? Ante omnia, quàm liberaliter & munificè Pontificios annuâ taxatione liberavi? Præterea conſtat, quàm ſtudiosè cauerim, Iudices meis ipſe verbis admonens, vt Sacerdotum omnium, etiamſi eſſent convicti, ſupplicio ſuperſederent? Addito inſuper clementiſſimo Edicto, quo permiſſum eſt Sacerdotibus omnibus non comprehenſis, & tum extra cuſtodiam agentibus, intra conſtitutam diem è Regno excedere. Quòd ſi qui convicti Sacerdotes in carcere detinebantur, ad illos liberandos generalem noſtram indulgentiam gratiosè porrigi & extendi voluimus: Vnde, quaſi probi Subditi fuiſſent, è carcere emiſſi ſunt; denique Sacerdotes poſt illud tempus comprehenſi, trans mare ablegati ſunt, & ibi libertati teſtituti. Sed tempus & oratio me deficient, ſi omnia beneficia, omnémque munificentiam & gratiam, tum vniversè Papiſtis omnibus, tum viritim certis exhibitam enumerem. Quâ quidem in enumeratione, quoties calamum duco, toties mihi videre videor Pontifici ingratitudinis & iniuſtitiæ labem aſpergi, qui tam iniquâ menſurâ, tanta beneficia compenſârit.

Magno cũ animi mœrore &c.

Atque ita, vt exiſtimo, abundè * lacrymam ab oculis Papæ, tam diram perſecutionem deplorantis deterſimus. Qui ſi vel politicè modò ſaperet, etſi nec iuſtitiam nec veritatem tantilli feciſſet; diſcrimen tamen aliquod in hâc ſuâ querelâ agnouiſſet, inter Reginæ nuper defũctæ, & hæc noſtra tẽpora: atque ita hanc meam moderationẽ, priſtini temporis reſpectu celebrando, ſperare potuiſſet, ſe apud me effecturum, vt feliciter in ſuſcepto clementiæ & miſericordiæ curſu, ad extremum vſq; perſeuerarem. Verum enim illud eſt quod dici ſolet, Inſinuationem beneficiorũ apud generoſos animos magnam vim habere, & mira operari. Et quod me de Catholicorum perſecutione calumniantur; nunquam probari poteſt, quenquam conſcientiæ cauſsâ, & religionis ergô, me regnãte, hactenus vel morte mulctatum fuiſſe, vel in mortis periculo modò verſari. Niſi forte hæc nupera Catholicis interdictio à Papa facta, quò minùs ſub Iuramento de fide ſuâ mihi promittant, cauſſa ſit dehinc, cur multi eorum meritò plectantur. Quod quidem ſi contingat, in caput Pontificis ſanguis eorum recidat, qui ſolus tantæ ſeueritati cauſſam dedit.

At proximum caput *Breuis* quod attinet, quo Pontificijs omnibus interdicit, Ne Eccleſias noſtras adeant, neue ritus, & cere-

monias

monias noſtras frequentent, non eſt mihi iam animus hæc attingere; ſiquidem id ſolum negotij nunc incumbit, vt orbi proloquar iniurias, & iuſtitiam Pontificis, interdicentis ſubditis meis, ne obedientiam ſuam erga me profiteantur. Nunc verò quod ad illum locum in quo Iuramentum reprehenditur, pauca ſunt verba quibus perſtringitur; ſed quæ pondus habent atque momentum: Nempe, *quòd perſpicuum eſſe debet Catholicis omnibus, quòd huiuſmodi Iuramentum, ſaluâ fide Catholicâ, & ſalute animarum ſuarum præſtari non poſſit; cùm multa contineat, quæ ſaluti & fidei apertè aduerſentur*, Huic verò vetus dictum quadrat, quod de Philoſopho circumfertur, *Multa dicit, ſed pauca probat: imò verò nihil omnino probat.* Nam quomodo profeſſio fidelitatis erga Principem in ſubditis, poſſit religioni & ſaluti animarum aduerſari, ita meam excedit Theologiam, quantulacunque illa eſt, vt prorſus nouam & exoticam planè aſſertionem eſſe, non poſſum non exiſtimare, nec ex eius ore proferendam, qui ſe vniuerſalem Epiſcopum, & omnium Chriſtianarum animarum œcumenicum Paſtorem ſatis inſulsè venditat. Legi equidem, nec ſemel, iterum, aut tertiò, ſed ſæpiùs in Scripturis, Subditos Principibus ſuis ſiue bonis ſiue malis obtẽperare, ídque proprer conſcientiam, teneri.

Scopus huius tractatus.

[a] Ioſ. 1. 17 Sic [a] *Ioſuæ* dixit populus, *Quemadmodum Moſi obediuimus in omnibus, ita & tibi obediemus.* Sic [b] Ier. 27. 12 Propheta hortatus eſt populum vt auſcultarent Regi *Babel* dicens, *Submittite colla veſtra ſubter iugum Regis* Babylonij, *eiq; & populo eius ſeruite, vt viuatis.* Similiter [c] Exo. 5. 1 Iſraëlitæ ſe geſſerunt erga [c] *Pharaonem*, cui etiam ſupplicârunt *vt veniam daret liberè diſcedendi.* Similiter erga [d] Eſr. 1. 3 *Cyrum*, à quo etiam impetrârunt veniam reditus, vt Templum ædificarent. Atque vt verbo finiam, [e] Rom. 13. 5. [e] Apoſtolus omnes mortales hortatur, vt *ſubiecti ſint propter conſcientiam.* Nec doctrina Patrum abludit à doctrinâ ſacrarum literarum. [f] Auguſt. in Pſal. 124. [f] *Auguſtinus* de *Iuliano* loquens, *Iulianus*, inquit, *extitit infidelis Imperator. Nónne extitit Apoſtata iniquus, idololatra? Milites Chriſtiani ſeruierunt Imperatori infideli: vbi veniebatur ad cauſſam* Chriſti, *non agnoſcebant niſi illum, qui in cælo erat. Quando volebat, vt idola colerent, vt thurificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat, Producite aciem, Ite contre illam Gentem, ſtatim obtemperabant. Diſtinguebant Dominum æternum à Domino temporali, & tamen ſubditi erant propter Dominum æternum etiam Domino temporali.* [a] Tertull. ad Scap. Tertullianus etiam *Chriſtianus, nullius eſt hoſtis, nedum Imperatoris: quem ſciens à Deo ſuo conſtitui, neceſſe eſt, vt & ipſum diligat, & reuereatur, & honoret, & ſaluum velit, cum toto Romano Imperio,*

perio, quousque sæculum stabit: tamdiu enim stabit. Colimus ergo Imperatorem sic quomodo & nobis licet, & ipsi expedit, vt hominem à Deo secundum, & quicquid est, à Deo consecutum, solo Deo minorem. Hoc & ipse volet: sic enim omnibus maior est, dum solo vero Deo minor est. [b] Iustinus Martyr, *Nos solum Deum adoramus, & vobis in rebus alijs læti inseruimus, Imperatores ac Principes hominum esse profitentes.* [c] Ambrosius, *Dolere potero, potero flere, potero gemere; aduersus arma, milites,* Gotthos *quoque lachrymæ meæ arma sunt. Talia enim munimenta sunt Sacerdotis: aliter nec debeo, nec possum resistere.* [a] Optatus, *Super Imperatorem non est nisi solus Deus qui fecit Imperatorem.* [b] Gregorius etiam ad *Mauritium* scribens de lege quadam, ne reciperetur miles in monasterium nondum expletâ militiâ; *Omnipotenti Deo*, inquit, *reus est, qui serenissimis Dominis in omne quod agit & loquitur, purus non est.* Deinde se appellans *indignum famulum pietatis eius*, per totam epistolam progreditur ostendus iniquitatem illius legis, vt ipse quidem iudicat: demum autem epistolam concludit his verbis; *Ego quidem iussioni subiectus, eandem legem per diuersas terrarum partes transmitti feci: Et quia lex ipsa Omnipotenti Deo minimè concordet, ecce per suggestionis meæ paginam serenissimis Dominis nunciaui. Vtrobique ergo quæ debui exolui, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo quod sensi, mi-*

[b] Iust. Mar. Apol. 2. ad Ant. Imp.
[c] Ambr. in Orat. cõt. Aux. de basilicis tradẽdis. habetur lib. 5. epist. Amb.
[a] Optat. contra Parmen. lib. 3.
[b] Greg. Mag. Epist. lib. 2. indict. 11. Epist. 61.

minimè tacui. Iam verò quàm diuersa ratio, quàm contraria praxis antiqui illius Pontificis exiſtat morem gerentis Imperatori, in decreto publicando, quod quidem decretum ipſe ſecundùm animi ſui ſententiam putat iniuſtum, ab hodierni Pontificis inſtituto, qui denunciat ſubditis meis, ne in re licitâ meréque ciuili mihi obtemperent, penes æquum lectorem ſit iudicare.

Patrum doctrinæ accedit Conciliorum quoque conſenſus in decretis ſuis : veluti ex Concilio [a] Arelatenſi patet, cuius Antiſtites ſubmittunt Imperatori Carolo totum concilium his verbis : *Hæc igitur Domino Imperatori præſentanda decreuimus, poſcentes eius clementiam, vt ſi quid hîc mînus eſt, eius prudentiâ ſuppleatur : ſi quid ſecus quàm ratio habet, eius iudicio emendetur : ſi quid rationabiliter taxatum eſt, eius adiutorio, Diuinâ opitulante clementiâ, perficiatur.*

[a] Concil. Arelat. ſub Carolo can. 26.

Sed quid ego de *Carolo* Magno loquar? cui non vnum, ſed ſex concilia generalia, *Francfordienſe*, *Arelatenſe*, *Turonenſe*, *Cabilonenſe*, *Moguntinum*, ac *Rhemenſe*, ſeſe penitus tradiderunt ? Quid ni potiùs ſemel omnia generalia Concilia loquar *Nicenum*, *Conſtantinopolitanum*, *Epheſinum*, *Chalcedonenſe*, & quatuor alia ſic vulgò appellata, quæ Imperatoris prudentiæ ac pietati ſeſe in omnibus ſubiecerunt ? adeò vt *Epheſinum* illud quater ſatis

satis distinctè inculcet, se accitos coijsse Imperatoris *Oraculo, nutu, sanctione, & mandato*: Denique vniuersos se [a] *supplices ad pietatis eius dominationem confugere, vt quæ contra* Nestorium *& illi consentientes gesta sunt, robur suum haberent*, vt manifestò apparet ex epistolâ generalis Concilij *Ephesini* scriptâ ad Augustos. Quin etiam Christum dixisse lego, [b] *Regnum suum non esse de hoc mundo*, iussisséque, vt quæ [c] *Cæsaris sunt, Cæsari tribuamus, quæ Dei, Deo*. Et hoc in Theologiâ semper certum & exploratum habui, ciuilem obedientiam, ciuilí Magistratui præstitam, nec fidei Christianæ, nec saluti animarum quicquam repugnare. Quòd autem ciuilis obedientia fidei & saluti animarum adversetur, prout in hoc Breui asseritur, peregrinum, & ante hac inauditum est dogma in Ecclesiâ Christianâ. Quamobrem optârim sanè, vt Pontifex, priusquam hoc suum mandatum omnibus hîc Pontificijs dedisset, (quoniam in scrinio pectoris eius residet potestas, ex infallibilitate spiritus, condendi nouos Fidei articulos, quandocunque ei visum fuerit) hoc pro articulo Fidei definiuisset, & tunc omnibus Catholicis mandâsset, vt credendo & parendo ei acquiescerent. Concludam igitur responsum meum, ad hunc locum, hoc Dilemmate.

[a] Vide Epist. general. Con. Ephes. ad Augustos.

[b] Ioan. 18. 36.

[c] Matt. 22 21.

Quæſt. Aut licet Principi optemperare in temporalibus, aut non licet.

Si licet (quod nemini dubium eſſe poteſt) cur tam iniquus eſt, & crudelis in Catholicos ſuos, vt iis imperet, ne legitimo Regis ſui mandato obtemperent?

Si non licet, cur rationem non reddit, cauſſam non exprimit vnde id probet: vel cur non interim veniam indulget? Imò verò cur non diſertis & expreſſis verbis hortatur, ac iubet, vti ex eius Principis ditionibus demigrent, cui nullum obſequium aut fidelitatem debent?

Reſpõſio ad cohortationem Papæ. Ad Hortationem verò Pontificis tam vehementem vt in conſtantiâ perſeverent Catholici, Martyriúmque oppetant, nec vllis difficultatibus deterreantur, vt hanc cauſam deſerant; ſic reſpondeo, ſi ſtabile & firmum ſit fundamentum cui eos inniti & inſiſtere iubet, neceſſariam eſſe hanc ad conſtantiam cohortationem: ſin fundamentum infirmum (vt eſt, & aliqua ex parte antea me probaſſe confido) certè non aliam eius vim eſſe, quàm vt ipſum Pontificem faciat reum ſanguinis tot ouium ſuarum, quot hâc quidem ratione, ſciens vidénſque perdiderit; non ſolùm ad iacturam vitæ non neceſſariũ, & familiarum diſſipationem atque ruinam, verùm etiam ad æternum Papiſtici nominis dedecus & opprobrium: acſi

ácsi impossibile esset Pontificiã religionem ardenter profitentem, subditũ esse fidelem; & quasi Romanam religionem profiteri, & ciuilem obedientiam Principi præstare, duæ quædam res essent inter se pugnantes & dissociabiles.

Sed ficti rumores, & falsi nuncij (qui longo itinere hinc Romam perlati, non possunt non * augeri) forsitan imposuêre Pontifici, & hoc suum Breve tam temerè expediendi causſam præbuêre. Septicollis enim illa magna civitas, mundi Domina & Regina, & vt ipsi fatentur, mysticè nuncupata [a] *Babylon*, nuncijs infinitis & rumoribus vndequaque resonat. His adde, quòd omnes, qui de conditione sua conqueruntur (vt hîc plærumque Pontificij assolent) naturâ sua sunt prompti atque procliues ad exaggerandos dolores suos, eósque sermonibus amplificandos. Adeò vt mirandum non sit, etiamsi Iudex, quantumuis iustus in Cathedrâ sedens, non bene de causſa edoctus, sed falso interdum rumore seductus, sententiam pronunciet iniquissimam: Vt quidam ex Pontificiorum partibus fateri non vereantur, *Pium Quintum* vanis quorundam delationibus temerè abreptum, in Serenissimam Principem *Elizabetham* fulmen illud suum Excommunicationis disploſisse. Et fieri potest (si coniecturâ augurari liceat) persi-

* Fama vires acquirit eunde

[a] Eusebius Occumenius, & Leo asserũt, Romam intelligi per Babylonẽ in 1. Pet. 5. 13. id quod & ipsi Rhemenses attestantur.

perſimilem aliquando fore excuſationem, de duobus illis Breuibus à *Clemente* [a] *Octauo* datis, & huc in Angliam miſſis paulò ante obitum Reginæ nuper defunctæ, quibus vel me, vel alium quemcunque à Regni gubernaculo excluſit, qui vel ipſe profiteretur, vel vllo pacto noſtræ religionis cultores toleraret; contra fidem ſuam non ſemel datam, contra proteſtationes propè innumeras, ſimul & eodem tempore, vno & eodem ſpiritu factas non paucis meis adminiſtris peregrè tum agentibus, quibus omnem operam ſuam obtulit, omniáque pollicitus eſt, quæ conducere poſſent ad me in huius Regni ſolio collocandum. Immò verò plerique hîc Pontificij, cùm fama huius ipſius Breuis ad eorum aures perveniſſet, ídque manifeſtò vidiſſent longè ab omni Theologiæ ratione, prudentiâ politicâ, ſenſu denique communi abhorrêre; certò ſibi perſuaſerunt libellum quendam duntaxat eſſe fictitium, in odium Papæ compoſitum & diſſeminatum, vel ſaltem non niſi opus tumultuarium, ex falſis rumoribus, vt diximus collectum. Quâ quidem in ſententiâ, non tantùm craſſiores hebetioréſque Papiſtæ, ſed quidam etiam eius ſectæ tum á doctrinâ, tum ab experientiâ principes, inter quos & ipſe Archi-presbyter, verſati ſunt.

[a] Vide Actionem in proditores, Garnetum & ſocios.

Verùm euimvero, quò meliùs Pontifex Catho-

Catholicos ſuos ab hac ancipiti çogitatione liberaret, non vllî labori pepercit, ſed & alterum Breue expediuit illicò, tantummodo ad prioris fidem ac firmitatem, ut quod priùs temeritatis & ignorantiæ commiſſum cenſeri poterat, & ex rumore neſcio quo ortum habuiſſe, nunc geminatum ſcientis & prudentis crimen meritò videantur.

Exemplar huius Breuis hîc ſequitur.

DILECTIS FILIIS
Catholicis Anglis Paulus P. P. Quintus.

Secundũ Breue Põtificium datum decimo Cal. Septemb. 1607.

DIlecti Filij, Salutem & Apoſtolicam benedictionẽ. Renunciatũ eſt nobis reperiri nonnullos apud vos, qui cùm ſatis declaraueri-mus per literas noſtras anno ſuperiore, decimo Calend. Octobr. in formâ Breuis *datas, vos tutâ conſcientiâ præſtare non poſſe Iuramentum, quod à vobis tunc exigibatur; et præterea, ſtrictè præceperimus, ne vllo modo illud præſtaretis, nunc dicere audent huiuſmodi literas de prohibitione Iuramenti, non ex animi noſtri*

ſtri ſententiâ, noſtrâque propriâ voluntate ſcriptas fuiſſe, ſed potiùs aliorum intuitu atque induſtria: eâq; de cauſsâ ijdem perſuadere nituntur, mandata noſtra dictis literis non eſſe attendenda. Perturbauit ſanè nos hic nuncius, eoq; magis, quia experti obedientiam veſtram (filij noſtri vnicè dilecti) qui vt huic ſanctæ ſedi obediretis, opes, facultates, dignitatem, libertatem, vitam denique ipſam piè ac generosè nihili feciſtis, nunquam ſuſpicati eſſemus potuiſſe vocari apud vos in dubium fidem literarum noſtrarum Apoſtolicarum, vt hoc prætextu vos ex mandatis noſtris eximeritis. Verùm, agnoſcimus verſutiam atque fraudem aduerſarij humanæ ſalutis, eíq; potiùs quàm veſtræ voluntati tribuimus hanc renitentiam. Ea propter iterum ad vos ſcribere decreuimus, ac denuò vobis ſignificare, literas noſtras Apoſtolicas anno præterito decimo Calend. Octobr. datas De prohibitione Iuramenti, non ſolùm motu proprio & ex certâ noſtrâ ſcientiâ, verumetiam poſt longam & grauem deliberationem de omnibus quæ in illis continentur adhibitam, fuiſſe ſcriptas, & ob id, teneri vos illas omnino obſeruare, omni interpretatione ſecus ſuadente reiectâ. Hæc autem eſt mera, pura, integraq; voluntas noſtra, qui de veſtra ſalute ſolliciti, ſemper cogitamus ea quæ magis vobis expediunt, & vt cogitationes ac conſilia noſtra illuminet is, à quo Chriſtiano gregi cuſtodiendo noſtra fuit præpoſita humilitas, indeſinenter oramus: cui etiam iugiter precamur vt in vobis filijs

noſtris

noſtris ſummoperè dilectis, fidem, conſtantiam, mutuámque inter vos charitatem & pacem augeat. Quibus omnibus, cum omni charitatis affectu, peramanter benedicimus.

Datum Romæ apud S. Marcum *ſub annulo piſcatoris, decimo Calend. Sebtembr.* 1607. *Pontificatus noſtri Anno tertio.*

Petrus Sroza.

RESPONSIO AD SECVNdum Breve Pontificium.

QVod ad hoc Pontificis *Breue* ſpectat; iure poſſum in auctorem ipſius verba regerere, *Verſutiam eſſe atq; fraudem aduerſarij humanæ ſalutis.* Satanas enim, etiamſi mille annos cogitâſſet, de Romano-Chatholicis noſtris inſigni infortunio mulctandis, non aliud profectò hoc grauius reperire potuiſſet; Quòd cùm non pauci Pontificij, & quidem etiam inter

eos

eos Sacerdotes, Iuramentum hoc ſuſceperint; immo nec Archi-presbyter ipſe recuſârit, ſed liberè ſine hęſitatione vllâ iurârit; nunc non ſolùm profeſſionem naturalis erga me fidelitatis recuſare cogentur,) quod tamen ipſum excuſari vtcunque potuiſſet diuerſis ſcrupulis à verbis ipſius Iuramenti petitis) ſed etiam tenebuntur renunciare, atque adeò repudiare eam profeſſionem fidei & obedientiæ in quam non ita pridem iurauerant; & ſic, in hâc tertiâ veluti inſtantiâ, duo priora iuramenta eiurare; vnum tacitum & congenitum, natalium iure debitum: alterum declaratorium in confirmationem prioris adhibitum, quod ipſum Iuramentum nihil aliud eſt quàm prioris congeniti expreſſio & publica declaratio. Vnde ſequitur neminem poſſe in *Anglià* Romanam religionem profiteri, nec ſalutem animæ ſuæ curare, qui non priùs fidelitatem ſuam erga Principem congenitam & iuratam exuerit & eiurauerit.

Duplex iuſiurandũ cuiſq; ſubditi.

Sed neque hoc ſatis eſt, vt ſuperioris anni *Breue*, altero nunc emiſſo corroboretur, ni (vt non modò ſingulis annis, verùm etiam ſingulis menſibus noui ſemper monſtri ali quid pariatur) magnus ille & præclarus con trouerſiarum ſcriptor Cardinalis nuper ex *Ieſuitatus Bellarminus*, ſuo quoq; talento cœp tum hoc opus bonum locupletet; dum qua

flabell

flabello admoto, & calcaribus infixis seditionem acuit, accendítque missis huc eiusmodi ad Archi-presbyterum literis, vt mirum sit quomodo partim animi morbus, partim ambitiosum fulciendæ Pontificis Monarchiæ studium, hominem, tanta doctrinæ opinione celebrem, transuersum egerint ac fascinauerint.

Quarum literarum exemplum hîc subijcitur.

ADMODVM REVERENDO
Domino *D. Georgio Blaquello*
Archi-presbytero *Angliæ.*
Robertus S. R. E. Cardinalis Bellarminus. S. D.

VEnerabilis in Christo Domine frater, Anni sunt ferè quadraginta, quòd inuicem non viderimus: sed ego tamen veteris nostræ consuetudinis nunquam oblîtus sum, téque, in vineâ Domini strenuè laborantem, quandò aliter non potui, orationibus Deo commendare non destiti: me quoque in tuâ memoriâ toto hoc tempore vixisse, & in tuis orationibus ad Altare Domini locum aliquem habuisse non dubito. Ita igitur ad hoc vsq; tempus non

verbis, aut literis, sed opere, & veritate, vt Sanctus Ioannes *loquitur, alter in alterius dilectione permansimus. Sed hoc silentium rumpere coëgit nuncius, qui diebus istis de tuis vinculis, & carcere ad nos venit. Qui quidem nuncius, etsi tristis videri poterat ob iacturam pastoralis tuæ sollicitudinis, quam Ecclesia ista fecit: tamen lætus quoque videbatur, quoniam ad Martyrij gloriam, quo dono Dei nullum est fælicius, propinquabas, vt qui tot annis gregem tuum verbo, & doctrinâ pauisses, nunc exemplo patientiæ glorioſius pasceres. Verùm hanc lætitiam non mediocriter interturbauit, ac ferè corrupit tristis alius nuncius, qui de constantiâ tuâ in recusando illicito iuramento ab aduersarijs tentatâ, fortè etiam labefactatâ, & prostratâ successit. Neque enim, frater charissime, iuramentum illud ideo licitum esse potuit, quòd aliquo modo temperatum, & modificatum offerebatur. Scis enim eiusmodi modificationes nihil esse aliud, quàm Sathanæ dolos, atque versutias, vt fides Catholica de primatu sedis Apostolicæ vel apertè, vel obscurè petatur: pro qua fide tot inclyti Martyres in istâ ipsâ* Anglià *ad sanguinem vsque pugnârunt. Certè enim quibuscunque verbis iuramentum ab aduersarijs fidei concipiatur in Regno isto, eò tendit, vt auctoritas Capitis Ecclesiæ à successore Sancti* Petri, *ad successorem* Henrici *Octaui in* Anglià, *transferatur. Quod enim obtenditur de periculo vitæ Regis, si summus Pontifex eam in* Anglià *potestatem habeat*

beat

beat, quam in alijs omnibus Christianis Regnis habet; inane prorsus esse, omnes qui sunt aliquâ prudentiâ præditi facilè vident. Neque enim auditũ est vnquam ab initio nascentis Ecclesiæ, vsq; ad hæc nostra tempora, quòd vllus Pontifex Maximus Principẽ vllum, quamuis hæreticum, quamuis ethnícũ, quamuis persecutorem cædi mandauerit, aut cædem fortè ab aliquo patratam probauerit. Et cur, quæso, vnus Rex Angliæ timet, quod ex tot Christianis principibus nullus timet, nullus timuit? Sed, vt dixi, vani isti prætextus decipulæ sunt, & stratagemata Satanæ. Qualia nõ pauca in Historijs veterum temporum inueniuntur, quæ facilè referre possem, si non epistolam, sed librum integrum scribendum suscepissem: vnum tantùm, exempli gratiâ, in memoriam tibi reuocabo. Scribit Sanctus Gregorius Nazianzenus, in primâ oratione in Iulianum Imperatorem, illum vt simplicibus Christianis imponeret, in imaginibus Imperatorijs, quas Romani ciuili quodam genere honoris pro more adorabant, imagines Deorum falsorum admiscuisse, vt nemo posset Imperatoris imaginẽ adorare, quin simul Deorum simulachris cultum adhiberet. Hinc nimirum fiebat, vt pluriini deciperentur, & si qui fortè fraudem subodorarent, Imperatoris imaginem venerari recusarent, graui ssimè punirentur, vt qui Cæsarem in suâ imagine contempsissent. Tale aliquid in Iuramento vobis oblàto mihi videre videor, quod eâ fraude compositum est, vt nemo possit proditionem in

Regem detestari, ciuilémque subiectionem profiteri, quin primatum sedis Apostolicæ perfidè abnegare cogatur. Sed Christi serui, ac præsertim primarij Domini Sacerdotes, vbi periculum Fidei subesse possit, tantum abesse debent à susceptione illiciti iuramenti, vt ab omni etiam suspicione simulationis præstiti iuramenti cauere debeant, ne fidelibus populis vllum prænaricationis exemplum reliquisse videantur. Quod egregiè præstitit insignis ille Eleazarus, *qui neque porcinas carnes comedere, neque simulare comedisse voluit, quamvis grauissima torm̃ēta sibi cerneret imminere: ne, vt ipse ait in secundo libro* Macchabæorū, *multi iuuenum per eam simulationem ad Legis præuaricationem animarentur. Neque minùs fortiter Magnus* Basilius, *& exemplo ad res nostras magis accommodato, cum* Valente *Imperatore se gessit. Nam vt in historiâ scribit* Theodoritus, *cùm Præfectus Imperatoris hæretici hortaretur Sanctum* Basilium, *vt non vellet propter paruam dogmatum subtilitatem Imperatori resistere; respondit vir ille sanctissimus & prudẽtissimus, non esse ferendum, vt de Diuinis dogmatibus, vel vna syllaba corrumpatur, sed potius pro eorum defensione omne genus supplicij amplectendum. Eosdem arbitror non deesse apud vos, qui dogmatum subtilitatem esse dicant, quæ in Iuramento Catholicis hominibus proposito continentur: & non esse propter rem tam paruam Regis Imperio re luctandum. Sed non deerunt etiam viri sancti, qui magn*

magno Basilio *similes, qui palàm affirmabunt, non esse de Diuinis dogmatibus, vel minimam aliquam syllabam corrumpendam, etiamsi tormenta & mors ipsa toleranda proponatur. Inter hos vnũ, vel potiùs horum Principem atque anteſignanum te esse par est. Et quamuis vel inopinata compressio, vel acerbitas persequutionis, vel senectutis imbecillitas, vel quid aliud in caussâ fuerit, vt constantia titubauerit; confidimus tamen de Domini pietate, & de diuturnâ tuâ virtute, fore, vt qui Sancti* Petri *&* Sancti Marcellini *casum aliquâ ex parte imitatus videris, eorundem fortitudinem in reparandis viribus & veritate asserendâ feliciter imiteris. Nam si rem totam diligenter apud te cogitare volueris, videbis profectò non esse rem paruam, quæ ob Iuramentum istud, in discrimen adducitur, sed vnum ex præcipuis Fidei nostræ capitibus, ac religionis Catholicæ fundamentis. Audi enim quid* Apostolus *vester magnus* Gregorius *in Epistolâ quadragesimâ secundâ libri vndecimi scribat;* Apostolicæ sedis reverentia nullius præsumptione turbetur: tũc enim membrorum status integer perseuerat, si caput Fidei nullâ pulsetur iniuriâ. *Itaque Sancto* Gregorio *teste, cùm de primatu sedis Apostolicæ vel turbando, vel minúendo, vel tollendo satagitur, de ipso capite Fidei amputando, ac de totius corporis, omniúmque membrorum statu dissipando satagitur. Quod ipsum Sanctus* Leo *confirmat in sermone tertio, de assumptione suâ ad Pontificatum,*

catum, cùm ait, Specialis cura *Petri* à Domino ſuſcipitur, & pro fide *Petri* propriè ſupplicatur, tanquam aliorum ſtatus certior ſit futurus, ſi mens Principis victa non fuerit. *Ex quo idem ipſe in Epiſtola ad Epiſcopos* Viennenſis *prouinciæ affirmare non dubitat,* neceſſe eſſe exortem illum myſterij eſſe Diuini, qui auſus fuerit à *Petri* ſoliditate recedere. *Qui rurſum ait,* Quiſquis huic ſedi principatum exiſtimat denegandum, illius quidem nullo modo poteſt minuere dignitatem, ſed inflatus ſpiritu ſuperbiæ ſuæ ſemet ipſum in inferna demergit. *Atque hæc quidem, & alia eiuſdem generis multa tibi notiſſima eſſe certò ſcio, qui præter cæteros libros, viſibilem monarchiam* Sanderi *tui, ſcriptoris diligentiſſimi, & de Eccleſiâ* Anglicanâ *optimè meriti, ſæpe legiſti: quíque ignorare non potes, ſanctiſſimos viros, eoſdémque doctiſſimos* Iohannem Roffenſem, & Thomam Morum *pro hoc vno grauiſſimo dogmate duces ad Martyrium plurimis alijs, cum ingenti* Anglicæ *nationis gloriâ, noſtrâ memoriâ fuiſſe. Sed in memoriam tibi reuocare volui, vt colligas te, & magnitudinem rei conſiderans, non tuo iudicio nimium fidas, neque plus ſapias quàm oportet ſapere; & fortè lapſus tuus non ex inconſideratione, ſed ex infirmitate humanâ, ex metu cæteris, & ſupplicium profectus eſt, non anteponas libertatem temporalem libertati gloriæ filiorum Dei: neque ob momentaneam, & leuem tribulationem fu-*

giendam

giendam, amittere velis æternum gloriæ pondus, quod ipsa tribulatio operatur in te. Bonum certamen diu certâsti, cursum fermè consummâsti, fidem tot annis seruâsti; noli igitur tantorum laborum præmia tam facilè perdere; noli coronâ iustitiæ, quæ tibi iamdudum paratur, te ipse priuare; noli tot patrum & filiorum tuorum vultus confundere. In te sunt hoc tempore coniecti oculi totius Ecclesiæ, quin etiam spectaculum factus es mundo, Angelis & hominibus : noli in extremo actu ita te gerere, vt & tuis luctum, & gaudium hostibus relinquas. Sed contrà potiùs, quod omnino speramus, & pro quo ad Deum nostrum assiduè preces fundimus, vexillum Fidei gloriosè erigas, & quam contristaueras, lætam facias Ecclesiam : nec iam solùm veniam merearis à Domino, sed coronam. Vale, viriliter age, & confortetur cor tuum. Romæ, die 28. Septembris 1607.

Reuerendæ admodum D.V. frater & seruus in Christo, Robertus *Cardinalis* Bellarminus.

RESPON-

RESPONSIO AD *Literas Cardinalis.*

ATque hîc in mediam (quod dicitur) aciem ad literas eius refutandas progreſſurus, ab hac proteſtatione initium mihi faciendum eſſe duxi: me nullo inanis gloriolæ aucupio illectum, concertationem cum tam docto viro inſtituiſſe: ſed conſcientiâ, ſed religione motum, ne abſq; reſponſo via per orbem pateat Circæis hiſce veneficijs, & inauratis pilulis, tam externâ quadam ſpecie eloquentiæ fucatis, quàm mendaciorum & fraudis intus plenis.

Vnde & mea exiſtimatio hactenus illibata, mendaciornm caligine, & falſorum criminum nebulis, obſcurari poſſet, cordàque hominum leuiculorum minúſque ſtabilium induci in errorem, & tandem veritas ipſa opprimi.

Sed antequam accedam ad accuratiorem refutationem huius epiſtolæ; cunctos mecum hîc mirari exoptem tam craſſum errorem viri tam docti, qui tanto conatu tam elaboratam adornârit epiſtolam, ad refutandam poſitionem à quæſtione prorſus alienam, Videntur enim, transfugæ noſtri, de quorum intimâ familiaritate tantopere gloriatur,

Magna aberratio à ſtatu cauſſæ & quæſtionis diſcutiendæ

tiatur, homini Iuramentum Primatus (quod Papistis tanto semper fuit terriculo) inculcâsse, vt dum per literas nouissimi huius Iuramenti formam refutari cogitaret, eius loco Iuramentum, Primatus quod ei penitissimè insederat, tantummodò impugnaret: non secus ac qui seriâ cogitatione defixus in aliud ab eo, quod tum agitur, rem aut personam, de quibus cogitat, pro eo quod in manibus est, sæpe nominat. Etenim vt Iuramentum Primatus excogitatum est ad discrimen faciendum inter Pontificios, & eos qui nobiscum de religione sentirent; sic hoc Iuramentum, cuius iste impugnator videri vult, institutum est ad distinguendos Pontificios, qui in rebus ciuilibus obedientiam & obsequium retinent, ab ijs qui sulphureæ proditionis disciplinæ adhæresçunt. Ille tamen in totâ suâ epistolâ hoc vnum agit; vt inuehatur in vim Catholicis illatam, quâ Primatum successorum Sancti *Petri* negare coguntur, & eius vice Successores *Henrici Octaui* substituere. Nam sub *Henrico Octauo* primùm introductum est Iurámentum Primatus; sub eòque *Thomas Morus* & *Rossensis* supplicio affecti; ídque partim ob eam caussam, quòd Iuramentum illud recusarent. Ab eo deinceps omnes mei deceßores quotquot sunt hanc religionem amplexi, idem sibi, aut non multò secus asse-

Differentia inter Iuramentum illud Primatus & istud Obedientiæ.

ruerunt; atque in eo dunxtaxat Iuramento, abſoluta Regis poteſtas ſupra omnes tam ciuiles quàm Eccleſiaſticas perſonas continetur; omnibus peregrinis, tum Principibus tum Poteſtatibus, à cauſſis cognoſcendis intra eius ditiones excluſis. Cuius nihil ſimile nouiſſimum hoc Iuramentum continet, ſed tantummodo ciuilem obedientiam ſubditorum erga Principem in cauſſis merè temporalibus attingit.

Ac quò meliùs innoteſcat, dum nominatim videtur nouiſſimum hoc Iuramentum damnare, re verâ per vniuerſam epiſtolam nihil aliud agere, niſi vt Iuramentum Primatus exagitet; non à propoſito putaui alienum, exemplum eius ipſius Iuramenti ſubijcere, quò cuiuis æquo lectori liberum eſſe poſſit iudicari, an non planè & re verâ in Iuramentum Primatus tantummodo feratur, niſi quòd falsà & ementitâ nomenclaturâ rem cauſſámque corruperit.

Iuramentum Primatus.

EGo A. B. *palam teſtor, & ex conſcientiâ meâ declaro, quòd Maieſtas Regia, vnicus eſt ſupremus gubernator huius Regni, omniúmque aliorum ſuæ Maieſtatis Dominiorum ac territoriorum, tam in omnibus Spiritualibus ſiue Eccleſiaſticis rebus aut cauſis, quàm in Temporalibus: & quòd nullus extraneus Princeps Perſona, Prælatus, Status, aut Potentatus, habet, aut habere debet vllam Iuriſdictionem, poteſtatem, ſuperioritatem, præemi-*

præeminentiam, vel auctoritatem Eccleſiaſticam ſiue Spiritualem intra hoc Regnum: & proinde renuncio penitus, & reïcio omnes extraneas Iuriſdictiones, poteſtates, ſuperioritates, & authoritates: Et promitto, me deinceps fidem, & veram obedientiam Regis Maieſtati, eiúſque Hæredibus, ac legitimis Succeſſoribus præſtiturum: & pro virili meâ adiuturum ac propugnaturum omnes Iuriſdictiones, priuilegia, præeminentias, & auctoritates Regiæ Maieſtati, Hæredibus ſuis, ac Succeſſoribus conceſſas, vel debitas, ſiue Imperiali huius Regni Coronæ vnitas & annexas. Ita me Deus adiuuet; & per huius libri contenta.

Atque vt iniuſtitia non minùs quàm error huius tam craſſæ hallucinationis liquidiùs appareat; ſtatim poſt Iuramentum Primatus è re eſſe duxi hoc loco inſerere concluſiones omnibus illis articulis contrarias, ex quibus hæc recens Iuramenti formula componitur; vnde conſtet, quàm abſurdis & planè proditorijs poſitionibus, omnes meos Subditos irretire & implicare velit, dum illos ab hoc Iuramento ſuſcipiendo, prout conceptum eſt, arcere contendit.

Quicunque enim Iuramentum illud recuſaverit, has ſequentes Propoſitiones, vel ſaltẽ earum aliquot, neceſſariò tueatur oportet.

1. Quòd ego *Iacobus* non ſim Rex legitimus huius Regni, aliarúmque omnium mearum ditionum.

2. Quòd

2. Quòd Papæ liceat me regno deponere, ex merâ ſuâ auctoritate: Vel ſi non ſuâ, tamen auctoritate Eccleſiæ Sedíſue Romanæ: Si non Eccleſiæ auctoritate vel Romanæ Sedis, tamen alijs medijs, atque aliorum ſubſidijs, ei liceat me regno deponere.

3. Quòd Papæ liceat de regnis ac ditionibus meis pro arbitrio ſtatuere.

4. Quòd penes Papam ſit, extraneo cuicunque Principi poteſtatem concedere inuadendi ditiones meas.

5. Quòd Papæ liceat abſoluere ſubditos meos â fide atque obedientiâ, mihi debitis.

6. Quòd penes Papam ſit, licentiam cõcedere vni aut pluribus ex ſubditis meis arma contrà me ferendi.

7. Quòd liceat Papæ veniam dare ſubditis meis, vim perſonę meæ, aut dominijs, aut quibuſdam è ſubditis meis afferendi.

8. Quòd, ſi Papa ſententiâ latâ me excommunicauerit, aut depoſuerit, non ſit liberum ſubditis perſtare in fide atque obedientiâ mihi debitâ.

9. Quòd, ſi Papa me iudicialiter excommunicauerit, vel depoſuerit, ſubditis non ſit liberum perſonam & coronam meam omnibus viribus ſuis defendere.

10. Quòd, ſi Papa ſententiam aliquam aut excommunicationis aut depoſitionis cõtra me promulgauerit, ſubditi, ex vi eius ſen-

tentiæ

tentiæ nequaquã obligentur retegere omnes cõiurationes aut proditiones cõtra me initas, quas vel audire, vel noſſe ipſis contigerit.

11. Quòd non ſit hęreticum, neque deteſtabile opinari, Principes à Papâ excommunicatos impunè deponi aut occîdi poſſe à ſubditis ſuis, aliiſue quibuſcunque.

12. Quòd Papa habeat poteſtatem abſoluendi ſubditos meos ab hoc Iuramento, aut ab eius aliquâ parte.

13. Quòd Iuramentum hoc neutiquam adminiſtretur ſubditis meis, plenâ & legitimâ auctoritate.

14. Quòd Iuramentum hoc ſuſcipiendum ſit cum æquiuocatione, cum mentali euaſione, aut tacitâ reſeruatione, & non ex animi ſententiâ, atque ex intimo pectore, in verâ fide hominis Chriſtiani.

Hi ſunt articuli, ex varijs Iuramenti partibus per Antitheſin eliciti. Quibus oppoſitæ Theſes, neq; Pontificis Primatum in cauſſis Spiritualibus vllatenùs attingunt; neque vllo vnquam Conſilio generali plenè finito concluſum & definitum eſt huiuſmodi in Reges poteſtatem ad Pontificis auctoritatem pertinere; Et ipſi denique eorum Doctores ſcholaſtici inexplicabili quodam ligitio, de ijs inter ſe diſſident in hunc diem.

De Concilio quod allegatur Lateranéſi, vide Platinam in vita Innocent. 3.

Atque vt clariùs adhuc (ſi fieri poſſit) perſpiciant vniuerſi, me & Regni Ordines, cùm hoc

hoc Iuramentũ componeretur, non nouum aliquid excogitâſſe, ſed &auctoritatẽ à Verbo Dei habuiſſe, & exemplum ſumpſiſſe à Iuramento fidelitatis, ante mille annos confirmato : cuius Iuramenti formulam illuſtre tum Concilium vnà cum multis alijs ſuccedentibus, tantum aberat vt damnarent (id quod Papa hoc noſtro Iuramento factitat) vt cum inſtituto coniunctiſſimum eſſe duxerim illorum hîc ipſiſſima verba deſcribere, quæ in eo negotio peragendo tam diligenter adhibuerunt ; Ex quibus appareat, me à ſubditis meis in hoc Iuramento nihil aliud requirere, quàm quod accuratè admodum & diſertè, vt ab omnibus fieret ſine vllâ perſonarum exceptione, Concilia illa tum edixerunt. Sed nec in illo ipſo articulo æquiuocationis, quam tam ſollicitè euitari hoc in Iuramento volui, minorem diligentiam dicta Concilia in ſuis Decretis ad eam profligendam adhibuiſſe videmus. Immo quod nos iam agimus, planè conuenire & conſpirare cum eo quod illi tum egerunt, in omnibus, præterquam in hoc vno, reperietur ; Quòd antiqua illa Concilia rigore quodam & ſeueritate vtantur, vt omnes ad ſe ſtringendos illo Iuramento cogant : cùm contrà, is, qui caput ſe Conciliorum iactitat, non minùs ſollicitè & ſeuerè omnibus interdicat, ne hoc fidelitatis Iuramento ſe obligari patiantur.

Iuramentum Fidelitatis cõfirmatum auctoritate Conciliorum.

Antiqua Concilia æquiuocationi inimica.

Differentia inter antiqua Concilia, & id Conſilij quod hodiernis Catholicis Papa dat.

Verba

Verba Concilij hæc sunt. Concil. Tol. 4. can. 74. anno 633.

Audi sententiam nostram. Quicunque ergo ex nobis, vel totius Hispaniæ populis, qualibet coniuratione vel studio Sacramentum fidei suæ quod pro patriæ gentísque Gotthorum statu, vel conseruatione Regiæ salutis pollicitus est, temerauerit, aut Regem nece attrectauerit, aut potestate regni exuerit, aut præsumptione tyrannicâ regni fastigium vsurpauerit; Anathema sit in conspectu Dei Patris & Angelorum, atque ab Ecclesiâ Catholicâ, quam periurio profanauerit, efficiatur extraneus, & ab omni cœtu Christianorum alienus, cum omnibus impietatis suæ socijs: quia oportet vt vna pœna teneat obnoxios, quos similis error inuenerit implicatos.

Quæ Synodi sententia distinctè ter in eodem Canone simul, & eisdem ferè verbis iteratur; quâ tertiò reiteratâ, & assensu vniversi Cleri & populi rogato, tandem ab vniverso Clero & populo dictum est: *Qui contra hanc vestram definitionem præsumpserint, anathema, maranatha; hoc est, perditio in aduentu Domini sint, & cum Iuda Iscarioth partem habeant ipsi, & socij eorum. Amen.*

Quin & in quinto Concilio continenter sancitum est, vt hoc decretum de iuramento fidelitatis in omnibus deinceps *Hispaniæ* Concilijs inculcetur. Decreti verba sic habent: [a] *Propter malarum mentium facilitatem & memoriæ obliuionem, hoc sacratissima statuit Synodus,* [a] Concil. Tol. 5. can. 7. anno. 636

[b] Concil. Tol. 4. vniuersalis & magna Synodus vocatur Tol. 5. can. 2.

Synodus, vt in omni Concilio Episcoporum Hispaniæ, [b] vniuersalis Concilij decretum, quod propter Principum nostrorum est salutem constitutum, peractis omnibus in Synodo, publicâ debeat voce pronunciari. Quatenus sæpe replicatum auribus, vel assiduitate iniquorum mens territa corrigatur, quæ ad præuaricandum & obliuione & facilitate perducitur.

[c] Concil. Tol. 6. ca. 18. anno 638.

Rursus in [c] sexto Concilio: *Testamur coram Deo & omni ordine Angelorum, coram Prophetarum atque Apostolorum, vel omnium Martyrum choro, coram omni Ecclesiâ Catholicâ, & Christianorum cœtu, vt nemo intendat in interitũ Regis, nemo vitam Principis attrectet, nemo regni eum gubernaculis priuet, nemo tyrannicâ præsumptione apicem regni sibi vsurpet, nemo quolibet machinamento in eius aduersitate sibi coniuratorum manum associet. Quòd si in quippiam horum quisquam nostrorum temerario casu præsumptor extiterit, Anathemate Diuino perculsus, absque vllo remedij loco, habeatur condemnatus æterno iudicio.*

[a] Concil. Tolet. 10. can. 2. Æra 694.

Sed & adhuc in decimo [a] Concilio (vt alia multa omittam, eáque Toleti etiam habita) sic dicitur: *Si quis religiosorum, ab Episcopo vsque ad extremum ordinis Clericorum, siue Monachorum, generalia iuramenta in salutem Regiam gentisque aut patriæ data reperiatur violasse, voluntate profanâ, mox propriâ dignitate priuatus & loco, & honore habeatur excluſus.*

Ia

Iam verò occaſionem præbuit Patribus de hoc Iuramento decernendi : quod in ſuſpicionem tum veniebant Chriſtiani de fidelitate ſuâ erga Principes , atque quòd aut æquiuocatione in Iuramento illo ſuſcipiendo vtebantur, aut ſaltem flocci non faciebãt, ſeruarent nécne ſemel ſuſceptum ; vt ex varijs eius Concilij ſententijs eluceſcit. [a] *Multarum quippe gentium , vt fama eſt , tanta extat perfidia animorum , vt fidelitatem Sacramento promiſſam Regibus ſuis obſeruare contemnant, & ore ſimulent iuramenti profeſſionem, dum retineãt mente perfidiæ impietatẽ.* Ac rurſus; *Iurant enim Regibus ſuis , & fidem quam pollicentur præuaricantur: nec metuunt volumen illud iudicij Dei per quod inducitur maledictio multaq́ pœnarum cõminatio ſuper eos qui iurant in nomine Dei mendaciter.* Ad eundem modũ loquuntur Patres Concilij Aquiſgranenſis; *Si* [b] *quiſquam Epiſcoporum, aut quilibet ſequentis ordinis Eccleſiaſtici, deinceps timore, aut cupiditate , aut qualibet ſuaſione, à Domino & orthodoxo* Ludouico *Imperatore defecerit , aut etiam Sacramentum fidelitatis illi promiſſum violauerit, & eius contrarijs malevolâ intentione ſe copulauerit , gradum proprium canonicâ atque Synodali ſententiâ amittat.*

[a] Concil. Tol. 4. can. 74.

Ibidem.

[b] Concil. Aquiſgran. ſub Ludou. Pio, & Greg. 4. can. 12. anno 836

Nunc verò vt ſigillatim eius epiſtolæ reſpondeamus ; Principiò , quod attinet ad iucundam illam memoriam veteris conſuetudinis cum Archi-preſbytero , facilè

credo non iniucundam ei accidere illius recordationem. Illud interim eſt mihi exploratiſſimum, conſortium eius cum illo atque cum cæteris ex eodem ſodalitio huius Regni fugitiuis (de quo in primâ Præfatione Controuerſiarum ad lectorem gloriatur) nobis quidem, & huic genti ſatis acerbum extitiſſe.

Quidam enim ex eo numero Sacerdotum & Ieſuitarum, qui & ipſi præcipui proditores erant, & proditionum grauiſſimarum fautores in nuper defunctam Reginam initarum, Patrem a *Robertum Bellarminum* tanquam vnum ex præcipuis ſuis vel auctoribus vel oraculis celebrare nõ dubitauerunt. Itaque ſanè non inuideo ei tantam gloriam, quam ex eo cõſequi poteſt, quod cum tranſfugis & proditoribus alieni Regis tam arctũ conſuetudinis vinculum intercedere ſibi iactitat: quos quidem ſi nihilo rectiùs inſtituerit, quàm hactenus fecit, exiſtimo ſocios eius eo nomine non multum ei debere.

a campianus & Hartus. Vide colloquium in Turre Londinẽſi habitũ.

Quòd autem eum rogat, vt in precibus mentionem ſui faciat ad altare Domini; Si Archi-presbyteri preces pro *Bellarmino* fuſæ non plus afferunt ſubſidij eius animę, quàm *Bellarmini*, quod *Blackuello* dat conſilium, ipſius & animæ & corpori ſalutare futurum videtur, ſi id ſequi velit, non magnam iacturam faceret auctor huius epiſtolæ, etſi *Blackvellus* pro eo nullus oraret.

Iam

Iam verò qui primus (quantum video) læto de Archi-presbytero nuncio *Bellarmi-num* beauit, is fuit, qui de eiusdem Archi-presbyteri tum comprehẽsione, tum appropinquante martyrio renunciauit. Magnum proculdubio argumentum mortificati Cardinalis animi, quòd gestiuerit ita & exultauerit comprehensione, vinculis, morte etiám appropinquante, tam chari, támq; vetusti amici. Sed oportuit priùs constitisse, religionem caussam fuisse horum supplicio-
rum, quàm martyrij eius expectatione tam vehementer triumpharet. Primùm enim, quânam lege charitatis ei licuit me pro persecutore habere, antequam id Archi-presbyteri tum condemnatio, tum mors ipsa palàm populo comprobâsset? Vnde resciret ille, non fuisse comprehensum Archi-presbyterum, quòd affinis esset suspicioni proditionis puluerariæ? Quis certus ad eum nuncius peruenerat, de rebus ijs omnibus quæ Archi-presbyterò obijcerentur? Postremò, quánam diuinatione suâ prędicere potuit quo crimine accusandus esset? nam tum quidem nihil omnino ei obiectum fuerat. Quòd si charitatem non oportet esse suspicionem, quòdnam illi tantum argumentum suppetebat, vt me persecutionis & tyrannidis indubitanter arcesseret, quod necessariò de me innuendum erat,

Charitas Cardinalis.

ſiquidem *Blackvellus* martyr erat futurus? Verùm id omnino dici de *Bellarmino* iure po-
Mat. 5.43 teſt in hâc cauſſâ, quod *Chriſtus* Seruator noſter de omnibus mundanis & carnem ſapientibus pronunciat, qui ſatis ſe feciſſe putant, ſi amicos ſuos diligant, inimicos odio habeant: ſiquidem haud vltra hanc metam Cardinalitia ſe diffundit charitas, quàm vt ad ſuæ ſectæ homines tantùm extendatur. Quantum enim redundauit ſuperuacaneæ in eo erga *Blackuellum* charitatis dum futurum eius Martyrium contemplans lætatur; tantum mihi detractum eſt non minus iniuſtè atque inhumanè, dum me pro cruento habet perſecutore.

Quòd autem hæc eius lætitia imminuta proximo nuncio & interrupta eſt, qui de conſtantia Archipresbyteri in Iuramẽto recuſando iam labefactatâ & proſtratâ retulit; nulla ſanè cauſa fuit vel prioris gaudij, vel huius recèns oborti doloris, cum ex æquo vtrumq; falſo fundamẽto nitatur. Nam vt mihi nunquã in mentem venit aliquid in *Blackvellum* ſtatuere, vt nec in alium quenquam, conſcientiæ causâ, hactenus feci: ſic *Blackuelli* conſtantia non nutauit, nec in hoc ſuſcipiendo Iuramento vacillauit, cùm & nondum comprehenſus id pro re licita ſemper habuerit; auctòrque Catholicis omnibus fuerit, ne detrectarent: & poſt comprehen-

ſionem

ſionem, nullã quæſierit morã, nec vllâ tergiverſatione vſus ſit, ſed ſimulac oblatũ eſt libenter ſuſceperit, tanquam quod legitimum eſſe neutiquã ambigeret; ídq; nec minis, nec blanditijs vllis admotis ad eũ perſuadendum, vt & ipſe adhuc optimè teſtificari poteſt.

Quod ad modificationem Iuramenti & temperamentum attinet; niſi fortè quod res in ſe æqua & licita, æquis & moderatis verbis optimè ei conſentientibus deſcripta eſt, non video cur hoc nomine Iuramentum reprehendat. Nulla enim modificatio verborum, iure nominetur *dolus & decipula Satanæ*; cùm res ipſa tam luculenta ſit, támque luculenter omnibus iuraturis expoſita, vt non aliud quicquam habeat moleſtius, ijs verbis quæ adhibentur in extremo, quibus æquiuocatio vapulat, reſeruatióq; mentalis. Quæ quidem exotica doctrina à Pſeudo-catholicis recèns excuſa, meretur multò iuſtiùs ſtratagema Sathanæ vocari, quàm in re clarâ & temperatâ, clara & conſpicua oratio.

Sed quid nos nouis hiſce *Ruſticis* dicemus, de quibus cum Satyro meritò queri poſſumus, quòd ex eodem ore & calidum ſimul ſpirent & frigidum? *Lutherum* enim omnéſque ſcriptores noſtros præferuidos & paulò liberiores arguunt vehementer, quaſi cerebroſos, & Diaboli inſtinctu locutos: nunc verò, ſi nos temperatiùs moderatiúſque

loquamur, ſtratagema Sathanæ è veſtigio
Matth. 11 17. nuncupatur. Meritò idcirco cum Chriſto conqueramur, quòd nec canentibus nobis ſaltant, nec mœrentibus collachrymantur; adeóque nec *Ioannis* ſeueritas, nec *Chriſti* lenitas ijs placere poteſt, qui adſtruunt Monarchiæ ſuæ ſuper baſin traditionũ ſuarum, & non ædificant Chriſto ſuper fundamentum Verbi, & infallibilis Veritatis eius.

Sed quid illud ſibi velit quod ita dictitat, Sathanæ verſutiam ibi adhibitam, ídque eo duntaxat fine, vt fides Catholica ſubvertatur, & *Petri* Primatus labefactetur, non poſſum equidem, niſi *Bellarmino* ipſi vtar interprete, diuinare. In vniuersâ enim hac epiſtolâ ſuâ, nuſquam verbum ponitur quo demonſtret, Primatum Sancti *Petri* vllâ Iuramenti huius parte attingi, ſi modò nudam *Bellarmini* aſſertionem excipias, quæ non eſt tanti, vt ſi omnis luculentior deſit probatio, ſatisfacere poſſit conſcientiæ cuiuſquam vel mediocriter cordati. Ego enim quantum mea mens aſſequi poteſt, ſic ſtatuo non cœlum à terrâ longiùs diſtare, quàm

In Iuramento Fidelitatis nulla deciſio cauſſarum religionis continetur.

profeſſio obedientiæ ciuilis erga ciuilem Regem, differt ab ijs omnibus quæ Catholicæ fidei aut Primatui Sancti *Petri* quo quo modo ſunt affinia. Etenim ad Catholicam fidem quod attinet, ecquod verbum in toto Iuramento illo reperitur, quod re

ligioni

ligionis cauſam aut ſpectet, aut ſonet? Num qui iurat in ea verba, ſe aut crediturum, aut non crediturum, aliquem Fidei articulum profitetur? Num vel omnino ibi aut veræ aut falſæ Eccleſiæ nomen attingitur? Rurſus quod ſpectat ad Sancti *Petri* Primatum; neſcio cuius Apoſtoli ibi nomen nominetur, excepto *Iacobi* nomine, quo Cardinali non placuit in totâ epiſtolâ me compellare; cùm tamen ea quæ ſcribit eiuſmodi ſint, quæ me non leuiter tangant modò, ſed grauiſſimè feriant. Vlláne denique illic mentio fit, aut diſertis verbis, aut indirectè vel Hierarchiæ Eccleſiaſticæ, vel ſucceſsionis, vel ſedis Apoſtolicæ Sancti *Petri*, vel conſimilis rei cuiuſpiam? Niſi quòd auctor epiſtolæ huius egregiè meminit ſucceſsionis Sancti *Petri*, eámque cum ſucceſsione comparat *Henrici Octaui*; cuius comparationis & ineptæ & petulantis atque procacis, miror eum non puduiſſe. Quod enim attinet ad ſucceſſorem Regis *Henrici* (quibus verbis me denotat) equidem, ſicut nec adhuc feci, nec poſtea facturus ſum, vt nouum quempiam Fidei articulum condere, aut de aliquo Fidei articulo iudicem me conſtituere præſumam, ſed exemplarem obedientiam præſtabo, & omnibus Fidei articulis me ſubmittam, non minori cum humilitate & modeſtiâ, quàm quiuis Subditorum vel infimus:

Longè facilior ptobatio eſt, me Maioribus meis ſucceſsiſſe, quàm Papam ſancto Petro.

Sic ſi Pontifex æquè facilè probare poſſet, ſe vel à perſonâ, vel à doctrinâ, Sancto *Petro* ſuccedere, atque ego continuâ ſerie Regum *Angliæ Scotiæque* hæreditarium Succeſſorem me probauerim; nunquam negotij tantum, neque tumultus fuiſſet eâ de re in orbe Chriſtiano excitatum; nec ipſi *Bellarmino* opus fuiſſet tantum chartæ commaculâſſe de ſummo Pontifice diſputanti in voluminibus illis ingentibus Controuerſiarum; & demum concludere cum [a] morali quadam certitudine tantùm, & cum illo ſuo [b] *Piè credendum*; introductis etiam [c] Pontificum ipſorum, quorum tamen cauſſa agitur, authoritatibus in teſtimonium, qui certè tanti ponderis non ſunt vt eorum hiſtorica narratio, articulus noſtræ Fidei eſſe mereatur. Illud interim citra arrogantiam affirmare poſſe videor, me ad maiorum meorum res præclarè geſtas propiùs accedere, quàm de hodiernis Pontificibus probari facilè poſſet, *ſimiles eſſe Petro*, præſertim in Regibus anathemate percellendis, & ſubditis à fide ſuâ ergâ Principes abſolvendis.

[a] Bellarm. de Romano Pōtif. lib. 2. c. 12
[b] Idem de Rom. Pontif. lib. 4. c. 6.
[c] Idem de Romano Pontif. lib. 2. c. 14

Sed ad firmiſſimum eius argumentum accedimus; quod in eo poſitum eſt, vt mihi Panicum terrorem affingat, ac ſi fruſtra metuerem. ait enim Cardinalis, *Non eſt vnquam auditum ab initio naſcentis Eccleſiæ vſque ad hæc noſtra tempora, quòd vllus Pontifex, Principem*

Argumētum Cardinalis maximè ponderoſum.

vllum,

vllum, quamuis Hæreticum, quamuis Ethnicum, quamuis perſecutorem cædi mandauerit, aut cædem fortè ab aliquo patratam probauerit.

Verùm primò, cur volens & de induſtriâ hîc præterit reliquos articulos Iuramento illo comprehenſos; puta depoſitionem, abdicationem, incitationẽ ad arma, rebellionem denique contra Reges, quæ omnia non minùs quàm cædes, illo in Iuramento memorantur? Quippe cùm hæc omnia eôdem tendant, & quatenus à ſubditis tentantur contra Regem, nihil differant; cùm nemo tam teneræ & ſcrupuloſæ conſcientiæ ſubditus exiſtat, qui ſi alterum effecerit, alterum ſi quidem vires ſuppetant, ſit recuſaturus. Neq; tamen iraſci ei poſſum, quòd rem tacitus præterierit, cùm aliter effugere nullo modo potuerit, quin liquidò & apertis verbis ſibi ipſe contradiceret, quod nunc re tantùm, & ex conſequenti facit. De depoſitione enim Regum & abdicatione per Pontificem, ita ſe magnificè venditat in libris ſuis Controuerſiarum, vt hîc negâſſe non eſſet liberum, niſi cum honeſtate pudorem exuiſſet.

Bellar. de Romano Pontif. lib. 5. ca. 8 & lib. 3. cap. 16.

Sed vt redeamus ad cædes Principum à Pontificibus approbatas; neſcio quâ fronte, hoc contrâ quàm ipſe nouit, tam audacter inficietur. Quàm multis enim Imperatoribus bellum à Pontifice excitatum eſt intra ſua ipſorum viſcera? Qui cùm eſſent victi in

prælio, eâ conditione erant, vt & occîdi poſſent: quod ſi contigiſſet, non potuiſſet (opinor) Pontifex illud non approbâſſe, qui ita ſuccenſuerint [a] *Henrico Quinto*, quòd patris ſui corpus mortui ſepeliuerit, poſtquam eum [b] Pontifex ad rebellandum contra patrem incitâſſet, & auctor ipsî cladis fuiſſet. Sed veteres has hiſtorias ipsî *Bellarmino*, eiúſque libris relinquentes, in quibus abundè, vt dixi, & authenticè deſcriptę ſunt; ad noſtra tempora oculos conuertamus, in ijſque recordemur Panegyricam orationem à Pontifice habitam in conclaui: in quâ laudes & ipſius ſceleris celebrat & Monachi, qui *Henricum* Regem Chriſtianiſsimum iſtius nominis tertium vitâ priuauit: qui Rex tamen tam longè abfuit, vt aut hæreticus, aut ethnicus, aut perſecutor opinione illorum eſſet; vt Pontifex ipſe in illâ oratione de eo pronunciet hæc verba, *Quòd verus monachus fictum occiderit*. Præterea ac ſi ſatis non fuiſſet idem ſcelus oratione tam vehementi, & congratulatione illuſtrâſſe; quâm parum abfuerit, quin parricîda Monachus in numerum Diuorũ propter hoc ſuum tam glorioſum facinus referretur, *Bellarmino* ciúſque ſodalibus notius eſt, quàm mihi: Tamen hoc mihi notum eſt, quòd niſi quidam è Cardinalibus in illo negotio, maiore prudentiâ & circumſpectione vſi fuiſſent, quâm ipſe Pontifex;

[a] Gotfrid. Viterb. Helmoldus, Cuſpinianus. [b] Paſchalis II.

Vide Orationem Sixti Quinti, quam habuit in Conſiſtorio ſuper morte Henrici III.

tifex ; fasti ipsi Pontificij , in quos relati sunt Diui, nobis tacentibus , *Bellarminum* manifesti mendacij coarguissent.

Ac vt propiùs adhuc ad nosmetipsos accedamus : Quàm multa molimina & insidiæ contra Reginæ nuper defunctæ vitam comparatæ sunt , quę omnia expresè per Confessarios suos nefarijs illis proditoribus , approbante Pontifice , imposita sunt & iniuncta. Ad quam veritatem confirmandam, non est opus alio argumento ; quam quòd nullus Pontifex ex eo tempore vsque ad hodiernum diem, quenquam Ecclesiasticum in quæstionem vocauerit , quòd tam sceleratis coniurationibus se immiscuerit. Immo sanctus ipse *Sanderus* , is cui *Bellarminus* in suis literis tantum honoris tribuit , hoc , si viueret , esse verissimum comprobaret : cuius libros qui perlegerit, non alia doctrina, quàm hac ipsa, refertos inueniet. Et quódnam discrimen sit , Regémne quis occîdat , aut occisum ab alijs approbet , vtrum auctor , an hortator occidendi ipse sit ; denique vtrum alios ad cædem incitet, an incitatis annuat ; has & huiusmodi distinctionum subtilitates *Bellarmini* ipsius iudicio remittimus. Ex hisce tamen quæ diximus manifestò apparet, quàm mirè huius hominis impotentia & affectus eum transuersum abripuerint , & tali contradictione se irretire atque implicare coëge-

coëgerint, vt & ſuæ notitiæ ac conſcientiæ, & teſtimonijs tot librorum ſuorum, & denique huius temporis apertiſſimę conſuetudini aduerſetur.

Verùm quis miretur ipſum ſibi in hac cauſſa contra dicere, cùm ingentia illa volumina contradictionibus vndique ſint referta? quas cùm ipſe, aut alius quiſpiam conciliare potuerit, tum demum hanc quoque impudentiſſimam inficiationem (de Pontificibus nihil vnquam contra Principes tentantibus) quam adhibet in epiſtolâ, cum ſuperioribus eius libris (vt antè diximus) facilè conciliari poſſe credam.

Iam verò ne & illum imitari videar, ea temerè affirmans quę nuſquam probem; ad ipſius libros & locos quos hîc deſcribam, lectorem ablegabo, vt de contradictionibus hominis, libri ipſi ſine me teſtificentur.

In libris ſuis de [a] Iuſtificatione affirmat quòd *propter incertitudinem propriæ iuſtitiæ, & periculũ inanis gloriæ, tutiſſimũ eſt fiduciam totã in ſolâ Dei miſericordiâ & benignitate reponere.*

Quę eius [b] aſſertio è regione contraria eſt toti tractation, & quinq; illorum de Iuſtificatione librorum inſtituto, in quibus tamen libris, ea quæ iam citaui verba continentur.

[c] *Deus non inclinat hominem ad malum, neque phyſicè, neque moraliter.*

Mox contrarium affirmat, quòd [d] *Deus inclinat*

[a] Bellarm. de Iuſtif. lib. 5. c. 7.
[b] Contra omnes quinque libros ſuos de Iuſtificatione.
[c] Bellar. de amiſſ. gratiæ & ſtatu peccati. lib. 2. cap. 13.
[d] Ibidem paulò poſt.

clinat quidem ad malum, non physicè sed tamen moraliter.

c *Episcopos Apostolis succedere, Presbyteros autem septuaginta Discipulis, docent constanter omnes Patres.*

Sed & contrarium affirmat, quòd a *Episcopi non propriè succedunt Apostolis.*

b *Iudas*, inquit, *non credidit.*

At contradicit alibi: c *Iudas iustus fuit, & certè bonus.*

d *Obseruatio Legis secundùm substantiam operis requirit, vt sic Præceptum obseruetur, vt peccatum non committatur, & non fiat homo reus ob Præceptum non impletum.*

Contrà, e *Sciendum est, non esse omnino idem, facere bonum morale, & obseruare Præceptum secundùm substantiam Operis: potest enim seruari Præceptum secundùm substantiam Operis, etiam cum peccato.*

f Petrus *non amisit eam fidem, quâ corde creditur ad iustitiam.*

Contrà, g Petri *peccatum fuit lethale.*

Antichristus h *Magus futurus est, & more aliorũ Magorum occultè Diabolum ipsum adoraturus.*

At contrà, i *Abhorrebit ab idololatriâ, execrabitur atque oppugnabit idola, deniq templum denuò ædificabit.*

k *Verbus consecrationis, vera & solennis oblatio celebratur.*

Contrà, a *Sacrificij oblatio magis in re quàm in ver-*

c Bellar. de Clericis lib. 1. c. 14
a Bella. de Pontif. lib. 4. c. 25
b Idem de Pontif. lib. 1. c. 12
c Idem de Iustif. lib. 3. cap. 14.
d Idem de Gratia, & libero arb. lib. 5. cap. 5.
e Ibid. c. 9
f Idem de Pontif. lib. 4. c. 3.
g Idem de Iustif. lib. 3. cap. 14.
h Idem de Rom. Pontif. li. 3. ca. 14
i Idem ex sententia Hippolyti & Cyrilli & ca. 12. eiusdē libri.
k Idem de Missa lib. 1. cap. 27.
a Bellar. de Missa lib. 2. cap. 11.

in verbis consistit & illa actio quâ corpus Domini super altare ponitur, vera & realis oblatio est.

b Idem de Christi anima li. 4. cap. 5.

Mundi b *finis non potest sciri.*

c Idem de Rom. Pō. tif. lib. 3 cap. 17.

Contrà c *Post Antichristi mortem non futuri sunt nisi quadraginta quinque dies, vsque ad mundi finem.*

d Idem de Pontif. li. 3. cap. 13

d *Decem Reges comburent purpuream meretricem, id est, Romam.*

e Ibidem.

Contrà, e *Antichristus Romam odio habebit, & pugnabit contra eam, & comburet.*

f Idem de Rom. Pō. tif. lib. 2. cap. 31.

f *Duobus modis intelligi potest nomen vniuersalis Episcopi: vno modo, vt ille qui dicitur vniuersalis intelligatur esse solus Episcopus omnium vrbium Christianarum, ita vt cæteri non sint Episcopi, sed Vicarij tantùm illius, qui dicitur Episcopus vniuersalis: quo sensu Papa non est vniuersalis Episcopus.*

g Idem de Rom. Pō. tif. lib. 4 cap. 24.

Contrà, g *Omnis ordinaria iurisdictio Episcoporum descendit immediatè à Papâ, & est in eo, & ab eo in alios deriuatur.* Quos ego paucos è multis consimilibus selegi locos vt prudens lector *ex vngue Leonem* dignoscat. Hoc enim in *Bellarminianis* scriptis, inter legendum sæpiùs obseruaui, eum quotiescũq; grauiori aliquâ obiectione premitur, quæ ipsum vellicet & pungat, nihil morari, nec meminisse, vtrum argumenti solutio, doctrinæ suæ alibi traditæ sit contraria, dummodo ei pro tempore inseruiat, & effugio esse possit, quò præsentem procellam declinet.

Nunc

Nunc autem vt eò redeamus vnde digressi sumus; *Neq; enim*, inquit, *auditum est vnquam ab initio nascentis Ecclesiæ vsque ad hæc nostra tempora, quòd vllus Pontifex Maximus Principem vllum quamuis hæreticum, quamuis Ethnicum, quamuis persecutorem cædi mandauerit, aut cædem fortè ab aliquo patratã probauerit. Et cur quæso vnus Rex* Angliæ *timet quod ex tot Christianis Principibus nullus timet, nullus timuit?* Quid audio? Nullíne vnquam Imperatores, aut Reges Christiani sibimet à Pontifice timuerunt? Quomodo igitur miseri Imperatores isti, quos iam dicam, inquietati sunt per Pontifices atq; iactati, tandem etiam penitus per cosdẽ subuersi perierunt? In cuius rei testimoniũ, iamdudum citaui *Bellarmini* libros. Nunquid non timuit [a] Imperator ille, qui [b] triduum expectauit ad ianuã Pontificis summo gelu & niuibus, antequâm ei aditus pateret? Nunquid & ille [a] Imperator non timuit, qui [b] pronus in ventrem procubuit, dum alius Pontifex ceruices ei conculcaret? Quid? Ille etiam [c] Imperator parùmne timuit, cui tertius quidam Pontifex Regni [d] Diadema de capite pedibus deturbauit? Annon & [e] *Philippus* timuit, de quo, cùm Imperator inuito *Innocentio tertio* creatus esset, Pontifex in hanc vocem erupit, *Aut Pontifex* Philippo *Diadema, aut* Philippus *Pontifici insigne Apostolicum adimet?* Quo dicto, Pontifex *Ottho-*

[a] Hen. IV
[b] Abbas Vrsperg. Lamb. schafn. An. 1077. Platin. in vita Gregor. VII.

[a] Fridericus Barbarossa.
[b] Naucler generat. 40. Iacob. Bergo. in sup. chrõ. Alphons. Ciaccõ in vita Alexander. III
[c] Hen. VI
[d] Rog. houed. in Richard. 1. Ranulph. in Polychron. li. 7
[e] Abbas Vrsp. ad an. 1191. Naucl. gener. 40. Cuspiniã. in Philippo.

Otthonem in eum incitavit, qui eum poſtea interimendum curavit. *Ottho* autem cæde facta *Romam* venit, & Imperator à Papâ inauguratus eſt, quamuis poſtea ab eodem, imperio etiam f deiectus. g *Fridericus* án non timuit, cùm eum *Innocentius* excommunicaret, regno priuaret, principes, à iuramento fidelitatis ei dato abſolueret; deniq; in *Apulia* quendam ſubornaret, qui eum veneno extíngueret? Quo tamen hauſto cùm conualuiſſet, conduxit *Manfredum* filium eius nothũ, qui venenum ei daret; quo ſumpto mortuus eſt. Quid autem a *Alexander* tertius ſcripſit *Sultano*? Vt ſi abſq; moleſtiâ vellet viuere, aliquâ ratione tollendum de medio b Imperatorem curaret: quâ gratiâ miſit ei Imperatoris imaginem picturâ expreſſam. Quid *Alexander* ille Sextus? nonne ducenta millia aureorum à *Baiazete* Turcâ accepit, vt eâ mercede fratrem eius *Gemen* vel (vt quidam appellant) *Siſimum* necaret, quem *Romæ* tum captiuum tenebat? nònne conditiones oblatas amplexus eſt, & peractâ cæde pecuniam accepit? Quid d *Henricus* noſter eius nominis ſecundus? nònne timuit poſt occiſum *Thomam Becketum*? qui præterquam quòd nudis pedibus religionis ergò peregrinatus eſt, virgis etiam pœnas in Sacrario, tanquam in ſchola puer dedit; lætus, quod nihil grauius pateretur. An non timendi cauſſa fuit Reg

Ioann

f Abbas Vrſp.
g Mat. Pariſ. in Henr. III. Petrus de Vineis Ep. lib. 1. & 2. & Cuſpin in Frid. 1
a Vita Friderici. 1 Germani. cõſcripta.
b Fridericum Barbaroſſam.
c Paulus Iouius Hiſt. lib. 2 Cuſpiniã. in Baiazet 11. Guicciar. Hiſt. Ital. lib. 2.
d Rog. Houed. pag. 398. Mat. Pariſ. in Henrico 11. vvalſingham in Hypodig. Neuſtriæ Ioã. Capgrauius.

Ioanni Regis *Galliarum* qui nunc est proauo, cùm regnum *Nauarræ*, quod ipsius iure fuerat, [c] Pontifex ab eo in *Hispanum* transferret, cuius regni dimidium Rex *Hispanus* hodieq; obtinet? Annon is qui nunc regnat pronepos eius, iure timuit, cùm se ab excommunicationis vinculis relaxari tam suppliciter obsecraret, vt Legatum suum *Romæ* virgis cœdi, pœnitentium more, passus sit? Quid *Elizabetha* Regina, nonne erat quòd sibi caueret, cùm à *Pio* Quinto excommunicata est, subditi eius à fide & obedientiâ quam ei debebant absoluti, Regnum *Hiberniæ* ab eâ ad Regem *Hispaniæ* translatum, ac deniq; nobilis ille fugitiuus Theologus, & purpureo, vt nunc *Bellarminus*, galero decoratus, non est veritus *Stanleianæ* proditionis [a] Apologiam publicare, in quâ illud defendit, quòd quandoquidem excommunicata esset Regina & Hæretica, non solùm liceret iam eius subditis, verumetiam conscientiæ nexu tenerentur, nudare eam omni quo possent præsidio, & siue excercitus, siue oppida, siue arces & propugnacula eius obtinerent, Regi *Hispano* hosti tradere, Reginâ iam nihil habente proprium aut suum?

[c] Gomecius de reb. gest. Frác. Ximenij Archiepisco. Toletan. lib. 5.

[a] Responsio Card. Alani ad literas Stanleij anno 1587.

Nam etiamsi verum sit, sapientes alieni periculi exemplo proposito excitari, vt sibi caueant, sibíque prospiciant, iuxta tritum illud sermone prouerbium.

Tunc tua res agitur, paries cũ proximus ardet: mihi tamen periculum in Perſonam meam intentatum ſtimuli, vel potiùs claſſici cuiuſdam canori, inſtar fuit, vt cauerem. Primò quidem Bullarum promulgatione excitatus, quarum memini ſuprà, quibus omni ſum Regni, ſceptríq; aditu prohibitus: deinde vbi intrâui, plenámque poſſeſſionem adeptus ſum, horrendâ illâ Coniuratione pulueriariâ, quæ me meòſq; omnes, & Regno & vitâ penitus ſpoliatura fuiſſet. Vtut autem Pontifex omni ratione ſe purgare laboret, quò minùs eius adminiculis fulta coniuratio illa fuiſſe videatur; tamen negari non poteſt, & primarios eius in hoc Regno adminiſtros, & præcipua mancipia Ieſuitas, ipſiſſimos illius auctores & duces exititiſſe. Quorum is qui Princeps fuit cohortis, mortuus eſt in confeſſione facinoris; alios conſcientia egit in fugam: nonnulli etiam in ipſam Italiam penetrârunt. Neque tamen, aut illi, qui Regnum hoc fugâ deſeruerunt, aut *Balduinus*, qui quanquam ſubſtitit in *Belgio*, laborauit tamen nihilominus conſcientiâ ſceleris, vnquam ſunt in ius à Pontifice vocati, nedum pœnâ ab eo affecti, quòd in tam turpe & nefarium facinus conſenſiſſent.

Quæ cùm ita ſint, quid iſtâ opus eſt vel admiratione,, vel exclamatione, *Vnus Rex Angliæ timet, quod ex tot Chriſtianis Principibus nullus*

nullus timet, nullus timuit? Quasi verò eloquentia suâ præpotente efficere posset, vt aut ego, aut fideles mei subditi non credamus sensibus nostris, solem meridie lucêre negemus; nec verò ad illius iam incantationes cum serpente, sed ad euidentem & conspicuam rerum veritatem aures obturemus. Neq; tamen quantumcunque stupens miretur, Panicum hunc terrorem esse, quo laboro, vnquam euicerit. Egóne à Papa meam aliquando securitatem flagitaui? Numquid alios Principes Christianos amicos meos & necessarios cohortatus sum, vt Papam pro me interpellarent? Vllámne opem aut præsidium ab ipsis vnquam emendicaui, quò incolumitati meæ consuleretur? Nihil minus: adeoque totum hoc quod *Bellarminus* tantopere miratur, & quod tanquam inauditam timiditatem exagitat, eò tantùm tendit, vt quod sapientis est Pastoris, oues ab hœdis in meis pascuis discriminem. Nam cùm illud constet, siue Pontificis aliquę partes in proditione puluerariâ, siue nullæ fuerint; tamen nefarios parricîdas, qui pœnas dederunt vsque ad mortem suam professos esse, zelum duntaxat religionis caussam sibi fuisse tam diri facinoris aggrediendi: immo cùm nonnulli ex ijs, ne in morte quidem adduci potuerint, vt veniam criminis, aut à Deo, aut à meipso peterent, alióſq; è socijs suis ad

parem conſtantiam animârint; an non magna cauſſa fuit mihi & Ordinibus Regni, hoc oblatò Iuramento, ſubditos bonos à perditis, tanquam notâ quadam, ſecernendi? Imò verò internoſcendi inter illos ipſos è Papiſtis, qui quamuis incenſi eſſent ſtudio religionis ſuæ, tamen alioquî boni ciues & probati erant; atq; illos, non quidem homines, ſed furias & faces infernales, qui ijſdem principijs imbutí videbantur, quibus ipſius proditionis Principes erant innixi? Immo, quidnam à Rege benignius, (abſit verbo iactantia) fieri potuit erga contrarię religionis ſectæq; homines, quàm vt hoc interpoſito Iuramento, fidem ſuam & integritatem in ciuilibus negotijs Regi ſponderent, atq; ita crimen illud & graue dedecus eluerent, quo omnes illarum partium Profeſſores premebantur noxâ & contagione eorum, qui puluerarium parricidium conflâſſent?

Quòd autem illuſtrat inuictum illud ſuum argumentum, adductâ per ſimilitudinem a *Iuliani* Apoſtatæ hiſtoriâ, îlliúſque ratione agendi cum Chriſtianis; cúm in eas anguſtias illos concluderet, vt aut Idololatriâ, aut proditione ſe illaquearent; vellem meminiſſet hic noſter Auctor, quanquam cuiuis ſimilitudini conceſſum eſſe aiunt, vt vno pede claudicet: tamen hanc ſimilitudinem perperàm omnino electam, vt quæ & pedi-

a Nazian. in Iuliana inuectiuâ primâ.

Diſſimilis ſimilitudo Cardinalis.

bus,

bus, & manibus, & omnibus omnino membris capta ſit. Oſtendam enim, ídq; paucis, ne hilum quidem congruere cum præſenti inſtituto, præterquam in eo, quòd *Iulianus* Imperator fuit; ego, in quem hæc conferuntur, Rex. Principiò, *Iulianus* fuit Apoſtata, totíque fidei Chriſtianæ renunciauit, quam olim profeſſus fuerat, & denuò in Ethnicum, vel potiùs in Atheum conuerſus eſt: Ego Chriſtianus ſum, nec vnquã eam quam propemodum cum lacte imbibi, religionem deſerui, nec me profeſſionis meæ aliquando puduit. *Iulianus* Chriſtianis infeſtus fuit, tantummodo quòd in confeſſione cauſſæ Chriſti perſtarent: Ego hac in re cum ſubditis agens, id tantùm ſpecto, vt nota extet aliqua, quâ diſtingui poſſit inter ſubditos fideles & perfidos. *Iuliani* finis fuit Chriſtianorum euerſio: Mihi finis non alius, quàm Fidem Chriſtianam in tranquillitate atq; otio tueri. *Iulianus* eò tendebat, vt homines impelleret ad idololatriam: Ego eò tantùm, vt ſubditos meos allicià ad manifeſtam profeſſionem naturalis fidei, ac ciuilis obedientię hâc velut teſſerâ obſignandam. *Iulianus* eam rationem præ cæteris iniuit, vt ſubrepere incautis, & non cogitantes irretiret: Tota mea hac in re ratio, plana eſt & euidens, omníq; obſcuritatis integumento vacat. Siquidem nullî vnquam eorum qui adiuran-

dum vocarentur, deliberandi, commentandíq; de eo in quod iuraturus esset tempus negavi. Et, si quis fortè interpretationem requireret, eam quæ iure cuiuis satisfaceret, admisi. Sed summa dissimilitudo in eo vertitur, quòd *Iulianus* eos impulit ad Idololatriam, statuis imaginîbúsq; colendis: Ego, omnèsq; mei subditi, qui de religione iuxtà mecum sentiunt, tam longè absumus ab hac culpâ, vt à vobis hæretici vel eo nomine censeamur, quòd ab idololatriâ patrandâ tam longè refugiamus: adeò vt in eo quod præcipuũ est, præcipua etiam contrarietas existat. Nam *Iulianus* persecutionem mouit Christianis, propterea quòd idololatriam nollẽt committere: Ego autem à vobis pro persecutore habeor, quòd idololatriam nolim admittere. Vt ergo concludamus hunc locum, rectè omnino quadrat in *Bellarminũ* tam inceptâ similitudine vtentem, vetus illa sententia, *Perdere quos vult Iupiter, hos dementat.*

Itaque non sequitur eius conclusio illa tam aliena â charitate, sibi videri *eâ fraude compositum esse hoc iuramentum, vt nemo detestari proditionem in Regem, ciuilémq; subiectionem profiteri possit, quin & Primatum sedis Apostolicæ perfidè abnegare cogatur.* Sed quonam modo delirum hoc figmentum ex eius cerebro enatum sit, non possum perspicere. Id enim intelligo, quod & sæpe dixi, nun-

quam

quam eum hoc probare vel conari quidem: imaginationi autem occurrere quæ nulla nititur probabilitate, est cum euanidâ vmbrâ velle luctari. Id quidem nemo negat, Christi seruos permultos tam Sacerdotes quàm alios, genus omne tormenti constanter pertulisse, atque adeo mortem ipsam pro Christi confessione oppetijsse. Itaque exemplis eius omnibus, quæ pro huius rei confirmatione adducit, non aliter mihi nunc opus est respondere, quàm si monuero Sophistæ partes ab ipso actitari in his omnibus exemplis constantiæ martyrum inculcandis, dum *Controuersum* semper accipit *pro confesso*; quasi nihil inter illam causſam & hanc nostram interesset.

Sed tamen quò faciliùs lector cognoscat, non solùm quàm ineptè similitudines illas adhibeat, verumetiam quàm turpiter in locis omnibus quos citat sese gerat: non alienum putaui loca ipsa describere quæ ab eo citantur, vnà cum breui pericope quadam genuini status particularium causſarum ijs locis comprehensarum. Ex quo facilè manifestum fiat, quàm parum hæc exempla causſam nostram attingant; immò verò è contrario, quàm præclarè instituto nostro inseruiat vera eorum sententia, sic vt ea tanquam tela retorquere iure possimus in illum ipsum qui intorsit.

*2. Mace. 6. 18. Respõsio ad exemplum de Eleazaro.

Ac primò quidem, quod * *Eleazarum* attinet, si Archipresbytero ratio esset recusandi Iuramentum à Rege oblatum tam bona támque iusta, quàm fuit *Eleazaro*, cur â porcinis carnibus gustandis abstineret; adhiberi à Cardinale non sanè inscitè posset hoc exemplum, ad suum institutum comprobandum. Nam vt *Eleazarus* Scriba fuit primarius; sic Archipresbyter primarius Sacerdos est. Vt *Eleazari* exemplum permagnam vim habuit ad iuniores Scribas animandos vti Legem seruarent, vel si ille simulatè comedisset, vt eos quoque ad simulationem instrueret; sic exemplum Archipresbyteri plurimum valet, vt inferiores Sacerdotes vel ad susscipiendum Iuramentum hoc alliciat, vel etiam à susscipiendo deterreat. Sed cùm fundamentum malum sit ac vitiosum, ædificium super impositum non potest vllo modo esse diuturnum. Quod enim exemplum, quæso, reperitur in vniuersâ sacrâ Scripturâ, quo recusatio Iuramenti à Rege oblati, vel detrectatio obedientiæ erga Regem præstandæ, stabiliatur? Posset autem Cardinalis, si vellet, reminisci, quòd cùm ab Ecclesiâ lex fertur, verbi gratiâ de carnibus per certos dies non gustandis, qui obtemperare legi detrectat, eum iustam Ecclesiæ censuram incurrere. Quòd si ita comparatos esse homines oportet, vt emori omnino malint, quàm

vel

vel minimam ex ceremonialibus Dei legibus infringere: & macerare corpus potiùs, quàm positiuam Ecclesiæ legem violare; nónne vicissim eam veniam daturus est Archipresbytero, vt & animam suam à peccato, & corpus à supplicio purum intactúmque custodiat, politicis Regis legibus obseruandis? Nónne concedet, vt bono quasi præluceus exemplo, firmam in nobis opinionem ingeneret fore vt similem obedientiam sacerdotes inferiores pari alacritate præstent? Atque hæc, vt mihi quidem videtur, applicatio non paulò rectiùs congrueret cum exemplo Cardinalis.

Sed tamen caussam non video quare Cardinali memoriam non refricem, de alio a iuramento quodam à Rege olim populis suis imposito, quo & suam ipsius vitam in discrimen adduxit, & totius exercitus salutem periculo exposuit: cùm manè populum iurare cogeret, se cibi nihil sumpturos ante noctē; cuius Iuramenti obseruationem adeò rigidè postea exegit, vt filius eius natu maximus *Ionathan*, Regníque hæres, vitam propè amiserit, quòd contra eam legem feciisset, paululúmque mellis summâ virgâ gustasset; etsi ille quidem nescisset talem aliquam omnino legem latam. Et nostrum hoc Iuramentum, præsertim tam iustâ permente occasione natum, pro certa mea meorúmq; poste-

a 1. Sam. 14. 24.

rorum incolumitate, quo populus arceretur ne amarum illud poculum Antichriſtianarum ſcortationum ita ebiberet, quin tantulum modò mellis in cordibus retineret, quãtum ſatis eſſet ad arguendum, eos deſponſatos mihi manere in coniunctiſſimo illo obedientiæ vinculo; hóccine, inquam, Iuramentum noſtrum à vobis ad inferos vſque amãdabitur, & Satanæ iam ſtratagema dicetur? Nihil addo, ſi priùs tamen hoc dixero; ſortem à Deo datam ad illud Iuramentum *Saulinum* tum ſanciendum, & veſtrum hoc iudicium, quo hoc noſtrum Iuramentum infamandum cenſuiſtis, non ex eodem vtraque gremio prodijſſe.

Theodoret. lib. 4. cap. 19. Reſponſio ad exempl. de Sancto Baſilio.

Venio iam ad eius exemplum de *Baſilio*, adeò ſcilicet, vt ille præ ſe fert, cauſſæ ſuæ accommodatum. Primò autem obſeruandum hîc eſt, ſi Cardinalis vſitatum & familiare ſibi artificium omitteret, quo in omnibus vtitur citationibus, quódque in eo conſiſtit, vt ſiquid pro ipſo facit, aſſumat; relinquat, ſiquid aduerſatur & officit: & auctoris ſenſum non minùs quàm verba afferret, haud ita difficile nobis foret, antiquis Patribus quos contra nos profert, reſpondere. Exemplum eius quod dico petamus, ſi placet, ab hoc ipſo loco: Si verbis *Theodoreti*, quę hîc citat, ſequentia attexuiſſet, in eam ſententiam proximâ planè lineâ incurriſſet, quæ

non

non paulò maiores vires habet ad hortandum Archi-presbyterum, vti Iuramentum suscipiat, quàm ad dehortandum ac deterrendum. Sequitur enim verbis omnino proximis, *Imperatoris quidem amicitiam magni se péndere cum pietate; quâ remotâ perniciosam esse dicere.* Sed vt omnes dispiciant vtrî nostrûm plus faueat præsens hic locus, mihíne, an illî; auctoris consilium paucis aperiam.

Valens Imperator, vt qui esset *Arrianus*, cùm instigante vxore Ecclesias omnes Pastoribus suis nudâsset, *Cæsarêam* venit; quem locum Sanctus tum [a] *Basilius* regebat Episcopus, qui, vt habet historia, *Lumen orbis terræ* habebatur. Antequam autem eò veniret Imperator, [b] misit Præfectum suum, qui Sanctum *Basilium* verbis induceret, vt cum *Eudoxio* ([c] qui Episcopus *Constantinopolitanus* tum fuit, prîncépsque Arrianæ factionis) communionem seruare vellet: si verò renueret, non dubitaret rectà eum pellere in exilium. Hîc præfectus Imperatoris cùm *Cæsarêam* veniisset, *Basilium* ad se accersitum honorificè tractauit, blandè allocutus est, denique rogauit vt tempori cederet, néve vtilitatem tot Ecclesiarum periclitari sineret *Tenui exquisitione dogmatis*. Porrò & de Imperatoris gratiâ conciliandâ benignè ei pollicitus est, operámque suam obtulit, si quid esset in quo gratificari ipsi posset. Respondit ad hæc

[a] Theodoret. lib. 4. cap. 19.

[b] Modestum, vt Nazian. eum vocat in orat. sua de morte Basilij.

[c] Vide c. 12. eiusdē libri.

hæc omnia *S. Basilius*, *Illecebras has sermonis esse, & pueris quidem capiendis idoneas inhiantibus ad palpum: Illos verò qui Diuinis innutriti essent literis, nunquã omnino pati posse, vt earum vna syllaba in discrimen veniret, adeóque si opus esset, nullum genus mortis pro illis subeundum recusaturos. Imperatoris quidem amicitiam magni se pendere cũ pietate; illâ remotâ, perniciosam esse.*

Sic se habet veritas historiæ. Iam verò comparet qui vult causſam Sancti *Basilij* cum causâ Archi-presbyteri: *Basilius* illectus est vt *Arrianis* consentiret: Lis nulla mota est Archi-presbytero de causſis fidei. *Basilius*, nisi verbum ei Diuinum obstitisset, Imperatori libens obtemperâsset: Cum Archi-presbytero illud agitur, vt obtemperare non nolit, quandoquidem id ab eo verbum Dei exigit. *Basilius* permagni fecit gratiam Principis, si saluâ pietate eam promereri potuisset: Archipres-byterum hortatur Cardinalis, vt eam reijciat, etsi consentaneum pietati sit, vt amplectatur. Sed vt nihil planè non tentet, quò miserum Archi-presbyterum obruat & pessundet; non satis habet constantiæ & fortitudinis præcepta ei decantare, propositis, *Eleazari* & *Basilij* exemplis, nisi lapsum eius comparans cum lapsu Sancti *Petri*, itémque *Marcellini*, penitus eum exanimet. Quorum quidem duorum, *Petri* inquam, & *Marcellini*, longè formidolosissima fuit conditio, (si

Expenditur Bellarminiana æquiparatio lapsuum S. Petri & Marcellini cum Archipresbyteri facto.

vtriusque

vtriuſque perſonas & gradus ſpectes) ex omnibus qui aut in Scripturæ diuinæ voluminibus occurrunt, aut in Eccleſiaſticâ totâ hiſtoriâ memorantur. Alter enim vnicum verum Deum abnegauit: alter Dominum & Seruatorem noſtrum *Ieſum Chriſtum*. Alter idolis immolauit, profanæ Gentilitatis more: alter cum Iudæis contumacibus Dominum & magiſtrum ſuum eiurauit. Quòd niſi id agit Cardinalis, vt conſcientiam Archi-presbyteri terrefaciat, aut ipſum in deſperationis voraginem præcipitet, neſcio profectò quorſum comparationem eiuſmodi inſtituat. Illud tamen certò ſcio neminem, niſi qui ipſorum poculo dementatus eſt, non vehementer miraturum, cùm audierit Iuramentum obedientiæ ac fidelitatis erga Principē, cum apoſtaticâ abnegatione Dei Opt. Max. aut *Chriſti* Domini eiuratione in comparationem aliquando venire potuiſſe.

Sed vt omittamus differētiam δὶς διὰ πασῶν vtriuſque cauſſæ, (ſimúlque æquiparationem illam ſatis præpoſteram Sancti *Petri* Eccleſiæ capitis, vt ipſi perhibent, & Papæ Apoſtatæ) miror eum vti voluiſſe hoc exemplo [a] *Marcellini*; cùm frater eius [b] Cardinalis *Baronius*, itémque nouiſſima Conciliorum editio [c] *Binniana* totî huic hiſtoriæ fidē abrogare videantur. Aiunt enim *& clarè refutari poſſe, & probabiliter oſtendi, hiſtoriam duntaxat obrepti-*

[a] Platina in vita Marcellini.
[b] Baron. anno 302. num. 96.
[c] Binnius Concil. Tom. 1. pag. 222.

obreptitiam esse; nisi quòd (inquit Baronius) *non facilè recedendum esse putamus ab eâ sententiâ, quæ communi hactenus consensu credita est.*

Quòd si liberæ essent coniecturæ, non recusasset, opinor, ne ipse quidem Cardinalis in eorum quos dixi sententiam pedibus concedere, nisi vna & altera clausula eum remoraretur in Concilio illo [a] *Sinuessano*, quippe ipsius institutis valde accommoda. Quarum prior hęc est: *Prima sedes à nemine iudicatur*; Nec non altera consimilis, *Iudica causſam tuam, nostrâ sententiâ non condemnaberis.* Verùm enimvero, cur Concilium præsertim magnum, vt ille hoc appellat, trecentorum Episcoporum, præter alios qui tum aderant, cogeretur, qui priusquam conuenirent, certò scirent nihil se iure agere posse? Itaque & cùm iam congregati essent, cuculorum duntaxat more eandem cantilenam suam sæpiùs iterabant, quòd *Prima sedes à nemine iudicatur*, & post triduum sessionem (longum profectò tempus magno imprimis grauique Concilio) re infectâ discessum est. Et tamen ita fingitur, septuaginta & duos testes contra ipsum productos eósque Excommunicationi eius subscripsisse, & suo ipsum ore contra se pronunciâsse *Anathema maranatha.* Quæ tam absurdę cōtradictiones vt conciliari possint, ablegandus est mihi Cardinalis hic noster *Venetias* a

[a] Vide Tom. 1. Concil. in Act. Concil. Sinuessani.

Patrem

Patrem *Paulum*, qui in [a] Apologiâ ſua aduerſùs oppoſitiones Cardinalis valde eruditè diſſeruit.

[a] Apolog. Patris Pauli aduerſus oppoſit. Bellarm.

Sed ab vno Pontifice ad alterum tranſeamus. Nam quem locum in articulis Fidei ac religionis hoc Iuramentum habeat, iam ſatis demonſtratum eſt. Cur *Gregorium* Apoſtolum noſtrum vocârit, neſcio; niſi fortè quòd *Auguſtinum*, alióſq; cum eo monachos huc in *Angliam* legâuit, qui nos ad Chriſti fidem traducerent. In quo vtinam qui hodie ei ſuccedunt Pontifices, exemplum eius imitari vellent. Etſi enim diuinâ (vt quidem ait) reuelatione, eos in *Angliam* miſerit ad regem *Ethelbertum*; tamen cùm huc appuliſſent, nullam exercuerunt muneris ſui partem, niſi pace permiſsúque Regis. Eodem modo Rex *Lucius* miſit ad *Eleutherium*, *Gregorij* anteceſſorem in Pontificatu: eíque *Eleutherius* varios viciſſim delegauit Epiſcopos, qui omnes locum ſuum in hac prouinciâ Regis auctoritate obtinuerunt. Hi & ad Fidem conuertêre gentem noſtram, & Regi parendum eſſe docuêre. Quòd ſi hodierni Pontifices his inſiſtere vellent maiorum ſuorum veſtigijs, equidem nec transfugas alieni Principis foris exciperent, nec eoſdem rurſus domum remitterent (nõ ſolùm abſq; vllâ veniâ Principis, verumetiam manifeſtò contra ipſius leges) cum conſilijs proditorijs, & do-

Reſpõſio ad locum S. Gregorij. Greg. Epiſt. lib. 11. cap. 42 Beda Eccleſiaſt. Hiſtor. gen. Angli. 1. ca. 25.

Beda Eccleſiaſt. Hiſt. gen. Angl. lib. 1. cap. 4.

& doctrinâ meram rebellionem ſpirante, ad ſubditos abſoluendos ab obedientiâ ſua erga legitimum ſuum Regem & Principem. Neq; verò tam crudeles eſſent erga ſua ipſorum mancipia, vt cum his mercibus eos dimit. tentes, & ſuſpectos eos Reip. redderent, & in certum vitæ diſcrimen adducerent.

Iam quod attinet ad Apoſtolum noſtrum (quoniam quidem placet Cardinali hoc eum nomine inſignire) equidem ita mihi perſua. deo, rem vtilem Eccleſiæ me facturum, ſi hunc vnum modò fructum laboris iſtius me percipere potuero, vt à Cardinale impetrem, ne finiſtrè deinceps agat in citandis Patribus, nec eorum dicta contra ipſorum men- tem ſenſú. ve contorqueat. *Gregoriana* enim hæc epiſtola ſcripta eſt ad *Ioannem Panormi- tanum* in *Siciliâ* Epiſcopum; cui conceſſi vſum pallij ijs temporibus, eóque ordi- geſtandi, quo *Siculi* ſacerdotes & anteceſſo- res eius vti erant ſoliti: ſimúlque cautione hanc interponit; *Ne Apoſtolicæ ſedis reuere- tia vllius præſumptione turbetur. Tunc enim ſta- tus membrorum integer manet, ſi caput fidei nul- pulſetur iniuriâ, & Canonum maneat incolum atque intemerata ſemper auctoritas.*

Greg. Epiſt. lib. 11. cap. 42.

Iam verba ipſa expendamus: Scripta h epiſtola fuit ad Epiſcopum quendam, eóq fine ſcripta, vt pallij vſum ei indulgere quod inter Ceremonialia eſt, atq; *Adiapho*

Po

Põtifici Romano gratũ fuit, vt videtur, quod pallium geſtare nõ auderet, niſi veniâ â ſede Apoſtolicâ priùs impetratâ. Deniq; cautionem interſerit eam, quam illa verba complectuntur, quę ex *Gregorio* Cardinalis citavit. Quam quidem doctrinam tam longè abeſt nos vt oppugnemus, vt amemus probemúſque vel maximè Omnes enim ceremonias quas Chriſtianus Magiſtratus & Eccleſia præſcribunt ordinis cauſſa, inuiolabiliter ſeruandas eſſe cenſemus: omninóque vbi in rebus eius naturę & generis ipſi capiti & gubernatori non paretur, fieri non poteſt, quin ad Tartaream confuſionem præcipiti curſu membra ruant. Sed quòd *Gregorius* illo vocabulo *Capitis Fidei*, caput ſe noſtræ Fidei, aut religionis prædicauerit, confiſtere nullo modo poteſt cum reliqua eius doctrina atque ſcriptis. Primùm enim cùm alius * *vniuerſalis Epiſcopi* titulum inuaderet, * *Gregorius* dicere non dubitauit, *Ego autem fidenter dico, quia quiſquis ſe vniuerſalem Sacerdotem vocat, vel vocari deſiderat, in elatione ſua Antichriſtum præcurrit:* qui tamen titulus longè infra eum eſt, quo quis *Caput Fidei* nominatur.

Porrò cùm offerretur idem ipſi *Pontifici Romano*, *Gregorij* hæc ſunt verba repudiantis oblatum, ac deteſtantis: [a] *Nullus vnquam deceſſorum meorum hoc tam profano vocabulo vti conſenſit*; [b] *Nullus eorum* [Romanorum Pontificum

* Ioannes Epiſcopus Conſtantinopolitanus

* Greg. li. 4. Epiſt. 32. lib. 6. Epiſt. 30.

[a] Greg. lib. 4. Epiſt. 36.

[b] Idem ibidem epiſt. 32.

tificum] *vnquam hoc ſingularitatis vocabulum*
c Ibidem. *aſſumpſit, nec vti conſenſit.* c *Nos* [Pontifices Romani] *huius vocabuli gloriam oblatam non quærimus.* Et, quæſo, qui nomen vniuerſalis Epiſcopi repudiabat, hic Caput fidei ſeſe vocari æquo animo laturus erat ? Niſi fortè eo ſenſu quem iam expoſui ; quem ſi ille ſenſum pertinaciter reijciat, dabit mihi veniam vt id de vno nunc *Gregorio* dicam, quod
a Bellarm. de Pont. lib. 2. cap. 10. ille de a *Nicol. Lyrano, Minùs cautè locutus eſt:* vel quod b alibi de *Chryſoſtomo, Locutus eſt per*
b Idem lib. 2. de Miſſa. cap. 10. *exceſſum.* Igitur vt Apoſtolum noſtrum è manibus ipſius eripiamus, ad nóſque reuocemus, vt noſter porrò ſit in hac cauſſa, non illius : eſt hoc quidem verum quod dicit hoc loco, ſed eo tamen ſenſu quo dicit ; Cum diſturbare ; aut imminuere, aut abolere molimini ius auctoritatémque Eccleſiæ, quę penes Regem reſidet intra ſuas ditiones atque fines, caput eius abſcinditis, ſummôque gubernatori iniuriam facitis, & totius corporis compagem ac membra diſſoluitis. Atque vt hoc ſic finiamus, petimus ab eo, vt ita exiſtimet, nos eam opinionē de Apoſtolo noſtro *Gregorio* imbibiſſe, vt haud aliud Papæ & Cardinalibus ſuggeri ſalubrius nunc optemus, quàm quod Apoſtolus noſter *S. Gregorius Sabinianū* quondā rogauit, vt Imperatori ſug-
Greg. l. 7. Epiſt. 1. gereret, totíq; Eccleſiæ, quæ iſtîc fuit. Verba eius hæc ſunt ; *Vnum eſt quod breuiter ſuggeram Sere-*

Serenissimis Dominis vestris, quia si ego seruus eorum in morte Longobardorum me miscere voluissem, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet; atq; in summâ confusione esset diuisa. Sed quia Deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido.

Atq; ita cùm loco ex *S. Gregorio* allato responderim, venio ad alium Pontificem quendam, Apostolum eius, Sanctum *Leonem*. Ac quò magis intelligat, me non more sophistarum contentionis caussâ, sed studio duntaxat inuestigandæ veritatis, de prioribus citationibus eius, litem ei intendisse, fatebor hęc testimonia quæ ex *Leone* desumpsit, cuncta verissimè recitata esse, ac nec in verbis vsquam erratũ, nec à sensu auctoris scopóq; deflexũ. Sed tamen concedat mihi oportet, vt hoc vnum addam (verè an secus, conscientiam eius imploro arbitram) quod *Cicero* olim de *Hortensio* dixit eloquentiam immodicè laudante, *Eum Eloquentiam in cælum laudibus extulisse, vt ipse cum ea simul ascenderet*: id in *Leonem* iure quadrare, qui laudibus vsque ad astra Sanctũ *Petrum* extulit, vt cum eo ascendente, ipse pariter * *Petri hæres* ascenderet. Fuit enim Sanctus *Leo* orator egregius, & eloquentiæ suæ viribus *Romam* bis seruauerat, semel ab *Attilæ*, iterum à *Genserici* incendijs.

Respõsio ad auctoritatem S. Leonis

Leo in die anniuers. assump. ad Pontif. Serm. 3. Idé Epist. 89. ad Episcop. Viennen. Idé ibidé cap. 2. Cicero in Horten.

* Sic enim se indigetat Ser. 1. in die anniuers. Assump. Ex Breviario Romano.

Aspersit item nonnullis eloquentiæ suæ flosculis etiam Sanctum *Petrum*, de quo

[a] Epiſt.89 alicubi ait ad hunc modum: [a] *Petrum aſſumpſit Dominus in conſortium indiuiduæ Vnitatis.* Quæ verba cùm finitima ſint ei ſententiæ quam Cardinalis ipſe citauit, quòd *exors ſit myſterij diuini, quiſquis auſus eſt à* Petri *ſolliditate recedere*; eum certè abſterrere debuiſſent, quo minùs ea quæ proximè procedunt verba, tanquam Eccleſiæ, eiúſque Capiti honorifica recenſeret, cùm quæ immediatè pòſt inſequuntur tã manifeſtò derogent Maieſtati
[b] Epiſt. 52 Diuinæ. Ac rurſus: [b] *Scripta humilitatis noſtræ* (inquit) *auctoritate & merito Domini mei Beatiſſimi* Petri *Apoſtoli roborata ſunt.* Rurſus;
[c] Epiſt.89 [c] *Obteſtamur, vt ea quæ à nobis Deo inſpirante, & Beatiſſimo* Petro *Apoſtolo decreta ſunt, ſervetis.* Porrò; [d] *Si quid à nobis rectè agitur rectéque diſcernitur, ſi quid quotidianis ſupplicationibus à miſericordiâ Dei obtinetur, illius eſt operum atque meritorum, cuius in Sede ſuâ viuit poteſtas, excellit auctoritas.* Et, [e] Petrus *Apoſtolus ab ipſo omnium Chariſmatum fonte, tam copioſis eſt irrigationibus inundatus, vt cùm multa ſolus acceperit, nihil in quenquam ſine illius participatione tranſierit.* Denique adeò ſtudioſus, ne dicam ambitioſus fuit, in extollendo
[f] Epiſt.24 amplificandóque [f] Sancto *Petro*, vt ſua man-
[g] Epiſt.4. data *Sancti* Petri *mandata eſſe*, & [g] quicquid ipſo præſente gerebatur, *Petro præſente geri* diceret. Neque verò incaſsùm ei cecidit hæc omnis eloquentia quâ vſus eſt. Contendebat enim

[d] Serm.2. in die anniuerſ. Aſſump. ſuæ.

[e] Serm.3. in die anniuerſ. Aſſumpt. ſuæ.

enim id temporis cum eo de Primatu Patriarcha *Constantinopolitanus*; Et in [h] Concilio *Chalcedonensi*, Episcopi sexcenti & plures, æqualem auctoritatem illius sedis Patriarchæ ascripserunt; nec prærogatiuam *Romanæ* sedis supra *Constantinopolitanam* vllo modo admiserunt; sed contra *Leonem* decretis suis suffragijsque pugnârunt. Et tamen qui tantum *Petro* detulit, nihil *Cæsari* ademit, sed & honoris vocabula, & auctoritatis priuilegia ei cuncta attribuit, potestatémque eius agnouit Concilij conuocandi arbitratu suo: vt hæc pauca è multis quæ subijciam loca manifestò arguunt atque euincunt. [i] *Si pietas vestra suggestioni ac supplicationi nostræ dignetur annuere, vt intra* Italiam *habere iubeatis Episcopale Concilium.* Itémq; scribens ad Episcopũ *Constantinopolitanum*, sic habet; [k] *Quia clementissimus Imperator, pro Ecclesiæ pace sollicitus, Synodũ voluit congregari, quamuis appareat rem de quâ agitur, nequaquam Synodi indigere tractatu.* Rursus; [l] *Quamuis ad diem Concilij Episcopalis, quem pietas vestra constituit, accurrere me nulla ratio permittat.* Adeò scilicet hinc planũ esse potest, qui *Petro* tam prolixê omnia tribuit, *Cæsari* tamen nihil inuidisse, neq; iuris, neq; prærogatiuæ suæ. Sed Cardinalis parũ cãdidè agit in eo, quòd dũ hæc omnia profert testimonia atq; exempla, eáq; satis perperã flexa & detorta; tamẽ testes haud alios in medium

[h] Concil. Chalcedon. Act. 16. & can. 28.

[i] Epist. 9. ad Theodos.

[k] Epist. 16 ad Flauianum.

[l] Epist. 17 ad Theodosium.

producit, quàm Pontifices ipſos, de quorum cauſsâ agitur : quaſi Papali ſuffragio Papalis auctoritas ſatis validè confirmaretur.

Vnum verò verbum, quod ab eo ponitur in mediâ quaſi turbâ exemplorum, non ſanè poſſum quin vehementer collaudẽ. Id autem hoc eſt: Omne genus ſupplicij, ipſámq; adeò mortem Martyres tolerare oportere, potiùs quàm vt vnam ſyllabam diuinæ Legis corrumpi ſinant. Ad quam amuſſim ſi ipſe ſe exigeret, & reliqui eiuſdem fidei cũ illo Profeſſores ſeſe cõponerent; nec *Euchariſtia* iam adminiſtraretur *ſub vnâ ſpecie* contra euidentiſſimam Chriſti inſtitutionem, cõtra praxin Apoſtolorũ, vſumq; totius primitiuæ Eccleſię; nec verò *Miſſæ priuatæ* ſucceſſiſſent in locũ *Cœnæ Dominicæ* : nec verba *Canonis Miſſæ*, verbis opponerentur SS. *Lucæ* & *Pauli*: in quo habemus aduerſarium noſtrum confitentem reum, & omnino negantem ea poſſe inter ſe conciliari: deniq; nec tanta humanarum traditionum in Eccleſijs eorũ multitudo regnaret, quibus non ſolùm par honos ac Dei Verbo, verùm etiam multò maior habetur. Sed hac vnâ in re vereor ne non ſatis aſſequar eius ſenſum : neque enim (credo) per *diuina dogmata* ſua Verbum Dei cœleſtis intelligit, ſed tantùm Canones legéſque *Domini ac Dei ſui Papæ*: alioqui nec de *Primatu* ſuo *Sedis Apoſtolicæ* tantoperè laboraret, cùm tam debili funda-

Bellar. de Sacram. Euchar. li. 4. c. 14.

fundamento nitatur in Verbo Dei.

Quòd autem metuit tantopere, ne aut *inopinata comprehenſio, aut perſecutionis acerbitas, aut ſenectutis imbecillitas*, aut alia quęuis huius generis difficultas, cauſſa lapsûs Archi-preſbytero eſſe potuerit; dixi equidẽ de hoc iam antea ſatis, demonſtrauíq; id quod res eſt, & quod ne *Blackuellus* quidẽ ipſe, ſat ſcio, negaverit, qui adhuc viuit; neq; minis, neq; precibus cum inductum, ſed ſponte ſuâ atq; arbitrio illud Iuramentum liberrimè ſuſcepiſſe.

Iã verò inter reliquos quos citat auctores, nullo modo obliuiſcendum ſibi eſſe putauit Sãcti *Sanderi*, eiúſq; *Viſibilis Monarchiæ*; quem ego hominẽ cum factis nonnullis ſuis leuiter paulò antè perſtrinxi: omninóque quiſquis ſimplice & oculo & animo eius libros euoluerit, iure exiſtimârit bene eum de Eccleſiâ ſuâ Anglo-romanâ meruiſſe: ſed tamẽ ijdem homines non poſſunt non putare prorſus eum malè de Reginâ ſuâ Anglicanâ, vniuerſóque Angliæ regno meritum eſſe. Cui meæ de *Sandero* ſententiæ teſtimonio ſunt ipſius libri. Ex quibus excerpſi paucas haſce ſententias quæ ſequntur, tanquam floſculos ex odorifero illo ſerto ſelectos.

N. Sãderi aureolę quædam ſentẽtiæ.

[a] *Elizabetha Regina officium ſacerdotale in Angliâ exercet docendi atque euangelizandi, non minori cum auctoritate, quàm* Chriſtus *ipſe, aut* Moyſes *vnquam fecerunt.*

[a] Viſib. Monarc. lib. 6. c. 4.

b De claue Dauid lib. 6. c. 1. b *Fœminæ Primatus in rebus Ecclesiasticis non aliundè est, quàm à Diabolo.*

Porrò de Regibus omnibus sic generatim pronunciat ; *Rex qui Pontificis auctoritati se* De visib. Monarc. lib. 2. c. 4. *subijcere recusabit, nullo modo tolerandus est ; sed omnem operam subditi dare debent , vt alius in eius locum quam primùm surrogetur.*

Ibidem. Et, *Regem hæreticum à regno quod in Christianos obtinet , remouere oportet , Episcopósque omni ratione prouidere , vt alius quam primùm in eius locum succedat.*

Ibidem. Et, *Meritò asserimus quoscunque Reges Christianos , in ijs quæ ad Fidei negotia pertinent , ita Episcopis & Presbyteris subesse , vt cùm in religionem Christianam post vnam & alteram correptionem pertinaciter delinquentes perseuerauerint , ob eam caussam à temporali suâ præfecturâ, quam in Christianos habent, per sententiam Episcoporum deponi & possint, & debeant.*

Ibidem. Et , *Episcopi præsunt regnis temporalibus, si talia regna subijciunt se fidei Christianæ.*

De claue Dauid lib. 5. c. 2. Et , *Potestas secularis, siue Regia, siue alia qualibet ex hominibus est.*

Ibidem. Et , *Inunctio quæ à sacerdote Regi confertur, declarat eundem sacerdote minorem esse.*

De claue Dauid lib. 5. c. 4. Postremò, *Prorsus contra Christi voluntatem est, vt Reges primatum habeant in Ecclesiâ.*

Examen duorum Martyrũ Cardinalis. Quòd autẽ pro Coronide siue Epilogo omnium exemplorũ, par *Anglicorum* Martyrum suorum sibi recensendũ esse ratus est, *Morum*

atque

atque *Roffenſem*, qui *pro vno illo grauiſſimo fidei dogmate*, vt ipſe quidē aſſerit, capite luerunt, quod dogma detrectatione Iuramenti Primatus contineretur; admonendus mihi eſt, non ſatis eum quibuſdam in rebus, iiſque permagni momenti, quæ ad hiſtoriā prædictorum ipſius Martyrum attinent, edoctum fuiſſe. Liquet enim, & nihil eſt probatu facilius varijs ex Archiuis, vtrumque illorum in carcerem coniectum annum plùs minùs integrū, priuſquam alteruter ipſorum in iudicium capitis de Primatu Pontificis vocaretur; ídq; partim quòd tardiores eſſent ad ſucceſſionē Regiæ prolis confirmandam, cui iam antea regni Ordines ſubſcripſerant; partim quòd eorum alter, nempe *Roffenſis*, implicatus eo negotio tenebatur, quod de [a] ſancta Virgine *Cantianâ* illis temporibus fortè inciderat, adeò vt propter celatas Pſeudoprophetriæ illius fraudes atq; impoſturas, reus iudicatus ſit Maieſtatis, ob non detectā coniurationē.

[a] Cui nomen Elizabetha Barton. Vide Act. Parl.

Atque vt hæ præcipuæ fuére cauſę cur in carcerem dati ſint, Rege tum ne minimùm quidem de Primatu ſuo ſollicito, in quem regni Ordines tam propenſos habebat, ſed imprimis laborante, vt Sceptrum tranſmitteret ad prolem ex ſecundis nuptijs ſibi natam: ita facilè perſpici potuit, poſt primos in animis eorum gliſcentes igniculos offenſionis, paulatim eos magis magíſque obduratos ad

contumaciam contra Regem eiúſque auctoritatem fuiſſe hac occaſione; id quod rei exitus comprobauit. Promulgatâ enim legitimâ regis auctoritate in cauſſis Eccleſiaſticis interim dum ipſi in carcere verſarentur, ídq; tam per vniuerſum quoddam Cleri decretum in Synodo, quàm per legem Parlamentariam mox inde conſecutam; omninò tam peruerſè támque præfractè ſeſe geſſerunt in eâ cauſsâ, vt ſopitam iram Regiam, & tanquã ſub cineribus latentem, nouâ hac peruicaciâ ſuâ nõ parùm redaccenderint atq; irritàrint. Vocati ſunt ergo in iudicium, ídque tum de hoc *grauiſsimo fidei dogmate*, vt ille quidem appellat, ſuper Primatu Pontificis, tum de Regijs nuptijs, & prolis exinde natæ ſucceſſione; id quod ex confeſſione ipſius *Thomæ Mori* pluſquam manifeſtum eſt. Cùm enim capitis iam damnatus eſſet, pro tribunali ſtans, Iudices in hæc verba allocutus eſt: *Non ignoro cur me morti adiudicaueritis; videlicet ob id, quòd nunquã voluerim aſſentiri in negotio matrimonij Regis.* Quæ ipſius confeſſio id arguit, planúmq; facit, magnũ hunc Martyrem nõ aliam cauſſam necis ſuę arbitratũ, quàm quód refractariũ ſeſe Regi in negotio nuptiarũ & ſucceſſionis præbuiſſet: quæ meo iudicio valdè carnalis cauſſa martyrij fuit.

Hiſtoria aliquot Martyrũ noſtri ſeculi, edita an. 1550.

Quòd autem ad *Roffenſem*, *Mori* ſcilicet in martyrio collegam, qui Iuramentum Primatus

ns modificatũ & temperatum non renuiſſet ſuſcipere; is vt nec ſolùm, nec præcipuè carceri mandatus eſt propter cauſſam Primatus; ſic & in martyrio claudicans, & valdè ſanè ſolitarius ac deſertus à ſuis, *pro grauiſſimo illo* Fidei doctrinæque *Capite*, mortem oppetijt. Tota ſiquidem *Anglicana* tunc Eccleſia, vnò vt ſic dicam impetu & torrente diuerſam ipſi porrexit viam, diuerſúmq; ſenſit de illâ cauſſâ; in quibus erant nõ pauci & iudicij maturioris, & eruditionis longè vberioris, quàm *Roffenſis*. Itaque meritò hac in cauſſâ mutuabimur à Cardinale pro noſtro præſidio, id quo ille ſe tueri ſolet; cùm inter alias Eccleſiæ notas quas commemorat, *Vniuerſalitatem* ponit. Habemus enim hoc loco vniuerſalem atque Catholicum Eccleſiæ *Anglicanæ* conſenſum nobis propitium atque fauentem, vt apparet ex eo libro quem tota edidit *Conuocatio Anglicana*, *Inſtitutionémq;* inſcripſit *hominis Chriſtiani*: vt omittam viros doctos priuatim nõ paucos, qui de eodẽ argumento eruditiſſimè diſſeruêre, *Stephanum Gardinerum* in libro ſuo *De verâ Obedientiâ*; cui libro adiuncta eſt *Boneri Epiſcopi Præfatio*: itémque commentarium *De ſummo & abſoluto Regis imperio* publicatum per *D. Bekinſaw*: nec non alterum *De verâ differentiâ Regiæ poteſtatis & Eccleſiaſticæ*: Conciones *Tonſtalli*, itemquè *Longlandi* Epiſcoporum Epiſtolam

etiam

etiam *Tonſtalli* ad Cardinalem *Polum*, aliaq
non pauca, & vernaculè ſcripta, & Latinè.
Quòd niſi aſper & impatiens præſentium
animus in *Roffenſi*, lactatus fuiſſet ambitioſa
exſpectatione Cardinalitij galeri, qui qui-
dem *Caletum* allatus dicitur, quo tempor
illi caput amputatum eſt, antequam petaſun
impleret; inducor equidē coniecturis haud
levibus vt credam, non nimis illum conſtan-
tem futurū Martyrem, nec adeò facilè oppe
titurum pro illo vno *grauiſſimo fidei Dogmat*

Omninóque, hos duos Duces & Anteſig
nanos ad martyrium, perpauci è popular
bus reperti ſunt qui ſequerentur. Neq; enim
inſigniorem virum legimus quempiam, ſe
& de obſcuris haud adeò multos, qui ſan
guine ſuo *graue illud fidei Dogma* hîc in *An*
gliâ confirmârunt. Ita, ſi hinc, vera cauſſ
pœnarum quas pertulêre conſideretur, (d
quâ dixi ſatis antea) hinc teſtium paucitas
qui *Dogma hoc* tam *graue*, vt Cardinali noſtr
videtur, eorum exemplum inſecuti ſanguin
ſuo obſignârunt; haud ita magna gloria ad
gentem noſtram *Anglicanam* redundare
omninò poterit, ſolis hiſce duobus tan-
quam *Enoch* & *Eliâ* contra Antichriſtianam
noſtram doctrinam animoſè teſtificantibus.

Regum Primatus Scripturarum auctoritate confirmatus.

Denique illud mihi compertum eſt ex
Verbo Dei (quod Verbum certa ſit oportet
& indubitata amuſſis omnia explorandi, *gra-*
uiora

iora præsertim fidei *dogmata*) ex Verbo, in-
quam Dei, mihi compertum est & defendi
melius posse, & defensum semper iri, Regũ
Primatũ munus esse eorum proprium, intra
fines suos atq; ditiones; quàm ille suam de-
fendet Regum Regijq; iuris imminutionem
cum verbis contemptus & irreuerentiæ ple-
nis, quibus in eos vtitur, semper quidẽ satis,
licenter, sed nominatim & in voluminibus
illis prioribus atq;, maioribus, & in nuper e-
ditis suis contra *Venetos* libellis. Sub veteri
Testamento Reges haud dubiè [a] gubernato-
res erant Ecclesiæ intra fines suos: corrupte-
las [b] purgâuêre: abusus sustulêre: [c] arcam ad
constitutum quietis locum perduxêre: [d] arcæ
deportandæ ipsi præsultauére: Templum [e]
ædificauêre: ædificatum [f] dedicauêre, & sua
præsentia opus consecrationis cohonestârũt:
librum Legis è tenebris erutum populo reci-
tari [g] fecêrũt: fœdus inter Deum populùm-
que [h] redintegrârunt: [i] confregêre serpentẽ
æneum, quamuis & diserto Dei mandato e-
rectum, & Christum Dominum suo modo
figurantem: idola omnia Deòsque falsos [k]
exterminauêre, reformationes publicas [l] in-
stituêre, conuocatis eo fine & congregatis
promiscuè sacerdotibus & laicis: [m] exauctо-
rauerunt summum Pontificem, aliúmq; in
eius locum subrogauerunt. In summâ cun-
cta moderati sunt, quæ ad Ecclesiasticum re-
gimen

[a] 2. Chro. 19. 4.
[b] 2. Sã. 5. 6
[c] 1. Chro. 13. 12.
[d] 2. Sam. 6 14.
[e] 1. Chro. 28. 6.
[f] 2. chro. 6
[g] 2. Reg. 22. 11.
[h] Nehe. 9 38.
[i] 2. Re. 8. 4.
[k] 2. Reg. 18. 4.
[l] 1. Reg. 15.
[m] 2. Reg 12. 2. 18. 4. 12. Chro. 17. 8. 1. Reg. 2. 27.

gimen quoquo modo pertinuerunt. Nec verò tituli & notæ quibus insigniũtur honorariæ, ab his eorum actionibus discordant: vocantur enim n *Filij Altissimi*, immò verò o *Dij*, & p *Vncti Domini*, *in Dei solio* q *sedentes*, r *Famuli Dei*: immò s *Angeli Dei*, *Facti iuxta* t *cor Dei*, u *Lumina Israëlis*, x *Nutricij Ecclesiæ*, cum innumeris ex eodem genere titulis atque insignibus honorarijs, quibus & Vetus vbique scatet Testamentum, & aduersarius ignorationem nullam potest obtendere.

n 2. Sam. 7. 14.
o Ps. 82. 6. & Exo. 22 8.
p 1. Sã. 24. 11.
q 2. Chrõ. 9. 8.
r 2. Chrõ. 6. 15.
s 2. Sam. 14. 20.
t 1. Sã. 13 14.
u 2. Sam. 21. 17.
x Isa. 49. 23.

Quid in Nouo Testamento? *Omnis anima ijs subijci* iubetur, ídque *propter* y *conscientiam*. *Orandum quidem & pro* z *omnibus*, *sed præcipue pro Regibus & in auctoritate constitutis*, *vt* [illegible] *ijs piam & pacatam*, *honestámque vitam* [illegible] *gamus*. a *Magistratus Dei administer est* [illegible] *vlciscendos facinorosos*, *innocentes autem* [illegible] *que probos remunerandos*. *Omnibus quidem obtemperandum est superioribus potestatibus* [illegible] *sed* b *potissimùm Principibus*, *& in eminenti collocatis*. c *Reddite vnicuique* [illegible] *quod suum est*: *Timorem cui timor*, *amorem cui amor iure debetur*. *Date* d *Cæsari quæ Cæsaris sunt*, *Deo quæ Dei sunt*. e *Regnum meum non est huius mundi*. f *Quis me constituit Iudicem super vos?* g *Reges gentium dominantur eorum*, *vos autem non* [illegible]

y Rom. 13 5.
z 1. Tim. 2. 2.
a Rõ. 13. 4
b 1. Pet. 2 13.
c Rõ. 13. 7
d Matt. 22 21.
e Ioan. 18. 36.
f Luc. 12. 14.
g Luc. 22. 25.

Vtrùm autem hæ sententię, hi tituli, hæ prærogatiuæ, cũ alijs infinitis eiusdem notæ, tum Veteri, tum Nouo Testamento compreh[ensæ]

ſis; ſatis magno argumento ſint Regibus Chriſtianis, ad Eccleſiam intra fines ſuos, nõ minùs quàm reliquum populum gubernandam, vt qui cuſtodes ſint vtriuſque Tabulæ; non quidem nouos articulos Fidei condendo (id enim Papæ munus eſt, vt diximus) ſed efficiendo, vt Dei Verbo publicè obtemperetur, Religionem repurgando iuxta Diuinam voluntatẽ in Sacris literis patefactam, & temporalem gladium in beneficium ſpiritualis poteſtatis diſtringendo, abolendo corruptelas, Eccleſiaſticam auctoritatem ſanciendo, quæſtiones friuolas, & ſchiſmatum licentiam vel componẽdo, vel coërcendo tollendòque (quod [a] *Conſtantinus* factitauit) denique *decorum* quoddam tuendo, & leges ac iura præſcribendo de *Adiaphoris* rebus omnibus ordinis gratiâ, ad quem ſolum ſcopum collimat hoc Iuramentũ Primatus; vtrùm, inquã, hoc officium munúſq; Regium cum auctoritate conſentiat, quam Diuinum Verbum ijs attribuit, an ſecus, quíuis æquus rerum æſtimator iudicet. Sed quî poſsint hæc honorifica officia, inſignes tituli, & prærogatiuæ, quas Deus in Veteri ac Nouo Teſtamento contulit in Reges, cum egregijs elogijs conuenire, quæ *Bellarminus* illis tribuit, non video. Cuiuſmodi ſunt hæc:

[a] Euſeb. lib. 3. de vitâ Conſtantini.

1. *Reges potiùs ſeruos eſſe quàm Dominos.* 1. De laicis, cap. 7.
2. *Quòd non ſolùm ſubiecti ſint Pontificibus, ſed*

2. De Pō-tif. lib. 1. cap. 7. *ſed & Epiſcopis, ſed & Presbyteris, atque adeò etiam Diaconis.*

3. Ibidem 3. *Quòd Imperatorem non grauatè bibere oporteat non ſolùm poſt Epiſcopum, ſed etiam poſt Presbyterum.*

4. Ibid. & de cleri-cis, cap. 28 4. *Quòd Regum auctoritas atque functio non immediatè ex Deo deſcendat, neque ex iure Diuino, ſed duntaxat ex iure gentium.*

5. De Pō-tif. lib. 3. cap. 16. 5. *Quòd Pontifices multos quidem Imperatores depoſuerint; nemo autem Imperator aliquando Pontificem*: imò verò *quòd* * *Epiſcopis*, qui mancipia ſunt Papæ, *deponere liceat Principes, & eorum leges reſcindere.*

* De Romā. Pōtif. lib. 5. c. 8.

6. De lai-cis, cap. 18 6. *Quòd Eccleſiaſtici homines tam longè ſupra Principes ſint, quàm anima ſupra corpus.*

7. De Pō-tif. l. 5. c. 8. 7. *Quòd Reges deponi poſſunt per ſubditos ſuos ob multas cauſas.*

8. De Pō-tif. lib. 2. cap. 26. 8. *Pontifices nullo modo deponi poſſe: nemini enim mortalium permiſſum eſſe de ijs iudicare.*

9. De pōt. lib. 4. c. 15 9. *Obedientiam Papæ deberi propter conſcientiam.*

10. De cle ricis c. 28. 10. *Obedientiam autem Regi non alio reſpectu deberi quàm propter ordinem politicum.*

11. Ibidē 11. *Quòd ipſi illi homines Eccleſiaſtici, qui & nati ſunt & degunt in Regnis Principum, non tamen ſunt eorum ſubditi, nec ab ijs iudicari poſſunt; ipſis autem fas ſit principes ſuos iudicare.*

12. Ibidē. 12. *Quòd obedientia quam Clerici tribuunt Regibus etiam in minimis meréque ciuilibus negotijs, non ſit à neceſſariâ aliquâ ſubiectione*

tantùm ex discretione, & propter obseruationem boni ordinis atque moris.

Has ego Cõtradictiones & immane quantum discrimen, inter librum Dei & *Bellarmini* volumina inter se contuli, & opposui, vt contrarijs iuxta se positis, veritas magis elucescat. Porrò illud fidẽs animi affirmauerim, quòd quicunque candidè & absque partium studio irrecõciliabiles hasce cõtradictiones, quas modò posui, expendere voluerit: fatebitur haud grauatè, non magis Christum & Belial, lucem & tenebras, cœlum denique & inferos inuicem distare, quàm *Bellarminianum* iudicium de Maiestate Regum, à Diuino de ijsdem iudicio disidet.

Ad conclusionẽ verò totius Epistolæ, quæ neruosis tantùm & validis exhortationibus abundat ad persuadendum & confirmãdum Archi-presbyterũ in proposito patientiæ, cõstãtiæ, ac deniq; martyrij, si opus fuerit, nihil habeo quod respondeam; nisi duntaxat vt deplorem tam multas sententias, tàmq; bonas, ê sacræ Scripturæ thesauro depromptas, nec malè profectò consutas invicem atq; cõtextas, ad tam vitiosam causam tàmq; falsam accõmodari. Sed nullũ qantumuis speciosum integumentũ, malã cauſſam adiuuat; nec vnquã res mala lenocinio verborũ fit melior. Vnde iure optimo in eũ retorquere possim id quod de *stratagemate Satanæ* nobis occinit:

ſiquidem aut nullum Satanæ ſtratagema eſt, aut hoc primarium, cùm tam ſancta in ſpecie cohortatio ad tam improbum negotium adhibetur. Id modò vellem, decorum illud hîc ſtudioſiûs ſeruâſſet; nec illi duæ tréſue profanæ voces inter tot graues ac ſacroſanctas Scripturæ ſententias excidiſſent. Nec enim in totâ Scripturâ, ac præſertim in Nouo Teſtamento, legere me memini de *Pontifice Maximo*. Et hoc ſanè Papæ ſatis eſſe debet, ex inſtituto *Numæ Pompilij* vſurpare hunc titulum, non ex *S. Petri* ſucceſſione, cui nunquam iſta Pontificalis dignitas, nec vigilanti nec ſomnianti venit in mentem.

De *Capite* autem *Fidei*, de quo memini etiam ſuprà; Apoſtoli, ſat ſcio, nunquam illius nominis honorem cuiquã niſi Chriſto tribuerunt. Præſtabat igitur omnino ne vſurpâſſe quidem eos titulos, qui partim in ſacrâ Scripturâ nuſquam occurrunt, partim in eo ſenſu quo ab illo accipiuntur ſolî Chriſto delati ſunt, quàm tam ſanctę támque graui Epiſtolæ illos inſeruiſſe.

Sed vt huic tandem negotio finis imponatur, æquum & candidum quemque lectorem vehementer obſecro, vt de duobus Brevibus Pontificijs, & de hac Cardinalis Epiſtolâ, non ex ſplendore verborum, ſed ex re pondere naturáque dijudicet: nec adeò quid vehementer obijciatur, quàm quid ſolidè

ac iudi

ac iudiciosè probetur, æſtimare velit. Bonos autem & fideles meos ſubditos omnes hortor, vt permaneant cordibus in Veritate fundatis, nec tranſmaribus iſtis illecebris, à natiuâ pietate ſe abduci ſinant. Omnes denique tam ſubditos quàm exteros, qui in hanc noſtram Apologiam fortè inciderint, vt alieni à ſtudio partium prudenter de veritate ſententiam ferant, prout hîc à nobis candidè deſcripta eſt, ad diſcutiendas illas tenebras mendaciorum, ac calumniarum, quæ in me contra ius fáſque congeſtæ indigniſſimè fuerant: quem ſolùm finem nobis iſta tum ſcribentibus, tum publicantibus fuiſſe propoſitum, vt credat benignus Lector, iterum atque iterum eum ex animo rogatum volo.